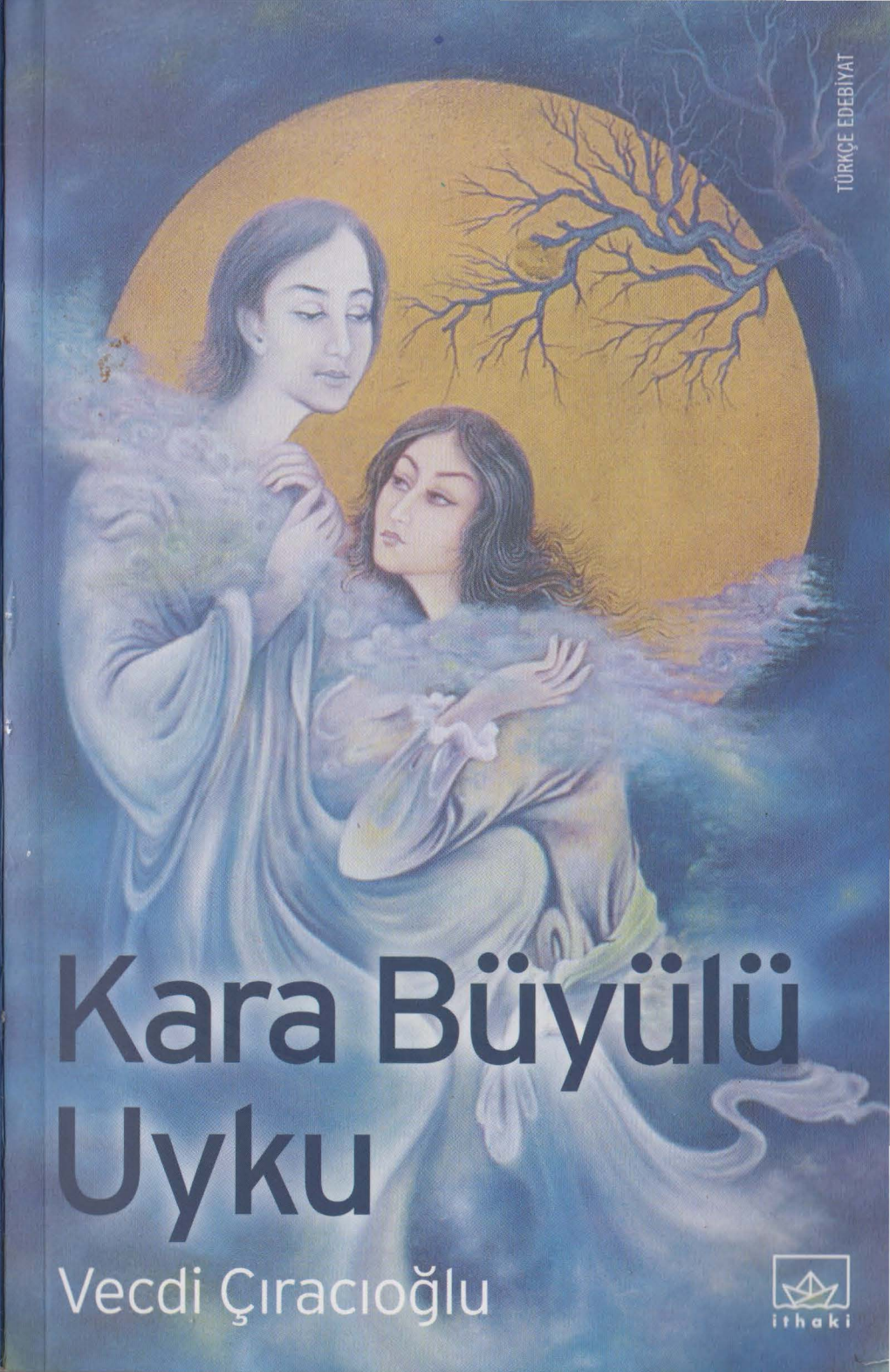
TÜRKÇE EDEBİYAT

Kara Büyülü Uyku Vecdi Çıracıoğlu

ithaki

Kara Büyülü Uyku

Vecdi Çıracıoğlu

ithaki

Vecdi Çıracıoğlu

Bursa'da, 9 Aralık 1953 tarihinde doğdu. Bursa Erkek Lisesi'nden sonra İTÜ Metalurji Fakültesi'ni bitirdi. Lisanslı sporcu olarak uzun yıllar futbol oynadı. Yerleşmiş olduğu –İstanbul'un o zamanlar şirin bir Boğaz köyü olan– Rumelihisarı'nda balıkçılık yaptı. Yurdun çeşitli kentlerinde kurulu demir-çelik dökümhanelerinde mühendis ve yönetici olarak çalıştı.

Çeşitli edebiyat dergilerinde öyküleri ve gazetelerde röportajları yayımlandı. *Kara Büyülü Uyku* adlı romanıyla, Can Yayınları İlk Roman Ödülü'nü, ilkinin verildiği 1999 yılında kazandı. Ardından, *Cimri Kirpi* adlı ikinci romanı yayımlandı. 2002 yılında, TESK'in Türkiye Edebiyatçılar Derneğiyle birlikte düzenlediği "Esnaf Öyküsü" yarışmasında birinci oldu. *Nehirler Denize Kavuştuğunda* ilk öykü kitabıdır.

Yazar, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve TYS üyesidir.

İthaki Yayınları - 174
İthaki•Türkçe Edebiyat-8
ISBN 975-8725-08-4

Vecdi Çıracıoğlu
Kara Büyülü Uyku
vecdihisar@hotmail.com

Kapak Resmi: Ahmet Azim Nejat
Eski Türkçe Yazı: Şeyhmuz Okur (İTÜ Türk Dili Okutmanı)
Çizimler: Vecdi Çıracıoğlu

1. Baskı İstanbul, 1999 (Can Yayınları)
2. Baskı İstanbul, 2000 (Can Yayınları)
3. Baskı İstanbul, 2003 (İthaki Yayınları)

© Vecdi Çıracıoğlu, 2003
© İthaki Yayınları, 2003
Yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir alıntı yapılamaz,
görsel malzemeler kullanılamaz.

Yayına Hazırlayan: Ahmet Öz
Yayın Koordinatörü: Füsun Taş
Düzelti: Şule Cepcepoğlu
Kapak Tasarımı: Murat Özgül
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan
Kapak ve İç Baskı: Kitap Matbaacılık
Cilt: Fatih Mücellit

İthaki Yayınları
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 81300 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
www.ithaki.com.tr
ithaki@ithaki.com.tr

Kara Büyülü Uyku

Vecdi Çıracıoğlu

ithaki

TÜM ZAMANLARIN
KARDEŞLİĞİNE...

alea iaceta est
zar atıldı.

Caesar

Bütün gece yaptığım yolculuktan olacak, atımdan indiğimde bacaklarım ağrıyordu. Hayvanın dizginlerinden tutarak durgun ve rengi yeni aydınlanmaya başlayan Regio Gölü'nün[1] kıyısına doğru yürüdüm. Yolda birkaç kez mola verdiğim halde bacaklarımdaki ağrı kasıklarıma doğru yayılıyordu. Gölün kıyısına vardığımda, atımın dizginini bıraktım; bulduğum geniş yüzeyli bir kaya parçasını suyun bir adım içerisine, üzerimi ıslatmayacak biçimde yavaşça yerleştirdikten sonra, üzerine sıçradım, gömleğimin geniş eteğini çakşırımın içerisinden çıkarıp iki elimin arasında gerdim. Dudaklarımı beze değdirerek eğildim ve suyu emmeye başladım. Bu şekilde 'suyu kuzuya alarak' içmeyi çocukluğumda, köyümün içinden geçen ırmakta, benden yaşça büyük arkadaşlarımdan öğrenmiştim. Suyu büyük bir iştahla kana kana içerken, sabahın serinliğinde, burnumdan ve ağzımın kenarından yayılan buhar suyun üzerinde yayılan halkaları örtmeye başlamıştı ki, bulutumsu beyazlığın içerisinde Narkisos'un solgun yüzünü gördüm. Şaşırdım ve heyecanlandım. Başımı hızla kaldırdığımda az ileride tek çiçeği ile birlikte salınarak yüzen bir nilüfer gördüm. Bir ara bana doğru yaklaştığını sandım. Ayaklarımın üzerinde doğrulduğumda bacaklarım

1 Büyükçekmece Gölü

titremekteydi. Eteğimin ıslak ucunu sıkarken çiçeğin hareketsizliğini anladım. Nemli eteğimi çakşırımın içine soktum. Bedenimi hafif bir ürperti sararken, içimden, nasıl olsa sıcaklığım gömleği kurutur, diye geçirdim. Bir avuç su ile yüzümü ıslattım. Atımı dizgininden çektim, kıyı boyunca ağır ağır yürüdüm.

Az ileride dökümhanenin kurşun levhalarla kaplı yüksek damı gözükmekteydi. Dam, donuk ve soğuk kirli gri rengi ile beni kendisine çekiyordu. Her halinden ahır olduğu anlaşılan ahşap binanın önüne geldim. Ortalık sessizdi. Yer yer tahtaları eksik kapıdan içeriye baktığımda, önlerine konan samanları yiyen hayvanlardan başka, ortalıkta kimseyi göremedim. Bir süre bekledikten sonra atımın üzerindeki eyeri ve koşumları aldım. Zavallı hayvanı o kadar hoyratça kullanmıştım ki, her tarafı köpük içinde kalmıştı. Önce terini sildim ve deri çantamın içinden çıkardığım kaşağı ile sırtını ve karnını okşayarak rahatlamasını sağladım. Onu, önündeki samanıyla baş başa bırakarak dışarıya çıktım.

Yorgundum, yatacağım yeri bulmam gerektiği için torbamı ve çantamı alarak karşıma çıkan ilk taş binaya doğru yürüdüm. Tahminim doğru idi. Burası yatakhaneydi, içerisinde yan yana sıralanmış odalarda tek tük yatanlar vardı. Koridorda sağa sola bakınarak, duvarları taş, döşemeleri tahta boş bir odaya girdim. Günün sıcaklığı taş tavanda kendini yeni yeni hissettirmeye başlamıştı. Yukarıya doğru baktığımda odanın aydınlanmasının gökyüzüne açılan küçük delikten kaynaklandığını anladım. Az sonra kapıda bir kıpırdanma sezip, gözlerimi tavandan indirip o yana doğru çevirdiğimde, kucağındaki yatak dengiyle küçük bir çocuk gördüm. İçeriye girmeye çabalıyordu. Ikınıp sıkınıp silkelendi, dengi odanın köşesine yuvarladığında çocuk sandığımın kambur bir cüce olduğunu fark ettim. Yaşlı bir yüzü var-

dı; sabahın yorgun mahmurluğunda yaşlı yüz ile bedeninin küçüklüğü arasındaki dengesizliğe bir anlam veremedim. Cüce, terli, sarı ve buruşuk yüzünü elinin tersi ile sildi. Biraz soluklandı ve dışarıya çıktı. Az sonra geri döndüğünde yanında, koltuğunun altına sıkıştırılmış, bir ucu yerde sürüklenen, dürülmüş bir hasır vardı. Hareketleri, beni kırk yıldır tanıyormuşçasına rahattı. Hasırı bir ucundan savurarak yaydı ve getirdiği dengi üzerinde açtı. Bütün bu işleri yaparken odada kendisinden başkası yokmuşçasına sessiz ve titizdi. Cebinden bir topak balmumu ve pamuk ipliği çıkartarak bana uzattı, duvarda bulunan çıkıntıdaki küçük kandili göstererek, "İşte," dedi, "bunlar senin gecelerinin beyazı."

Cüce arkasını dönüp yalpalayarak giderken dökeceğim topların güllelerini görür gibi oldum! Balmumu ve pamuk ipliğini kandilin yanına koyarak odanın tahta zemininde dolaştım. Geçirdiğim günün yorgunluğu kendini hissettirmeye başlamıştı. Uzandım. Bir ara dalmışım. Uykumda, yolculuğumda atımın sırtında, Narkisos'un hayali ile uğraştım. Onu gerilerde bırakmak beni üzüyordu. Yolculuğum sırasında, zaman, bilinmeyen bir güç tarafından tüketilmişti. Bu güce yardım eden, benliğimi korkunç derecede acımasızca saran, kıskançlıktan kaynaklanan meraktı. Korku ile karışık sarsıntıyla uyandım, birşeyler yapmış olmak için, hasırın üzerine serilmiş yorganımı ve şiltemi düzeltim. Yorgun bedenim, serdiklerimin üzerinde ve ellerim, başımın altında kenetli, gözlerim ise hareketsiz taş tavanın ortasındaki aydınlıktaydı. Aydınlık, loş odada yukarıdan aşağıya kendi başına dolaşan kum hortumu gibiydi. Açık kapı ile tavandaki delik arasındaki havanın yelinden kaynaklanan ışık yumağının dansını hareketsiz ve gözlerimi kırpmadan seyrettim. Az sonra, kubbe tavan taşlarının arasındaki çizgiler gözlerimin

ucunda birleşti. Gri renk buğulandı. Siyaha dönüştü. Gözkapaklarım ağırlaştı, düştü.

Tekrar daldığım uykumda, araları yosun bağlamış mor kaldırım taşlı yoldan iniyordum. Üzerinde erkek incirlerin hayat bulduğu taş kemerlerin altından geçtim. Ortalıkta kimseler yoktu. Uzaklardan bakıldığında köşeye sıkıştırılmış kırlangıç yuvasını andıran sefahat mabedine yöneldim. *Asomata*[1] köyünün üst taraflarına rastlayan taşocaklarına yerleştirilmiş, zevk ve sefahat âleminin bir numaralı yerine geldim. Mermer eşikli kapıdan içeri girdiğimde Mercrea Hermes'in ablak yüzü ile karşılaştım. Meşe yapraklarından yapılmış tacıyla Ana Tanrıça *Sibele*'nin[2] heykelinin yanında yılışık yüzü ile ayakta duruyordu. Sefahat mabedinin gediklileri, *Sibele*'nin tacına, ayrıca yeşil tavuskuşu tüyü dikmişlerdi. Mermer oluklardan taş havuza dökülen suların şırıltısı avluyu çevreleyen pencerelerin üzerine yuvalanmış kumruların gurultularına karışıyor, geçen tek tük insanların ayak sesleriyse mabede hayat veriyordu. Mercrea'nın konuşmasına fırsat vermeden hızlı adımlarla önünden geçtim. İçkinin yanında, aradığım kulübe komşum ve demkeşim Mıgırdıç'ı gördüm. Yanına gittim. Göz göze geldiğimizde başımı eğerek lağımcı ve taş ustası arkadaşımı selamladım. Yer masası üzerine çakşırımın cebinden çıkardığım yeşil ham böğürtlenleri, dağılmamalarına dikkat ederek yerleştirdim. Şimdi yer yer kararmış masanın üzerinde Mıgırdıç'ın kayısı pestillerinin yanında ham böğürtlenler de vardı. Ortalık küf kokuyordu ve sessizlik, mabedin daha dolmadığının habercisiydi.

Horasan taban kiremitleri üzerinde masamıza doğru yaklaşan bol ve uzun etekliğin altından iki küçük ve biçimli çıplak ayak gördüm. Soğuk döşemenin üzerinde, karlı havada pence-

1 Rumelihisarı
2 Roma mitolojisinde Ana Tanrıça.

re kenarına sığınmış küçük kuşların tedirginliğini taşıyorlardı. Başımı yukarı, onların sahibine doğru kaldırdığımda, elindeki tepsinin üzerinde bir testi şarap ile iki maşrapa taşıyan Grek kızını gördüm. Masaya yaklaştığında hafifçe toparlandık. Gözleri, ince uzun burnunun üzerinde birbirine yakın ve loş mabet gibi hüzünlüydüler. Bakışlarım bakışlarıyla birleşti. Kız sürekli gülüyordu. Gözlerindeki parıltının verdiği kısa aydınlanma beni uzaklara götürdü. Bu onu ilk görüşümdü. Gözleri önce duvarları, sonra da dağları deliyormuş gibi geldi bana. Tepsiyi masaya bırakıp uzaklaşırken yavaşça "*Yassu*,"[1] dedi. Yüzüne o an *hura* şaraplarının[2] kendine özgü yeşili vurmuştu. İki arkadaş, salınarak kalçalarını oynatan kızın arkasından bakakaldık. Kız, ince bedeniyle karanlıkta kaybolmadan önce bana doğru dönerek baktı. Terlediğimi hissettim. Bakışları ve terlemem yalnızlığımın sonunun geldiğini müjdeliyordu. Mıgırdıç maşrapaların ağızları birbirine değecek şekilde onları yan yana getirdi. Şarabı birinden ötekine aktarırken tüm ustalığını kullanmasına rağmen birazının masaya dökülmesini engelleyemedi. Maşrapaları hiç konuşmadan ağzımıza götürdük. Yavaş yavaş, içimize sindirerek yudumladık. Masaya dökülen şarabı sol elimin başparmağı ile dağıtarak belli belirsiz şekiller çizmeye başladım. Bu yaptığım belki de zamandan çalmaktı; tahta masa şarabı emene kadar bu hareketi devam ettirdim.

Güneş bulunduğumuz tepenin arkasına doğru çekilirken karanlığı çağırıyordu. Mabet artık her akşamki yükünü almaya başlamıştı. İçeride öğle saatlerinin aksine yoğun bir uğultu hüküm sürüyordu. Bu rüzgarsız ve tozsuz fırtına içkilere yardım ederek, insanların gözlerini buğulandırıyor, konuşmalarını pelteleştiriyor, hareketlerini yavaşlatıyordu. Damaklara yayılan

1 Şerefe.
2 O bölgede *hura* kirazlarından yapılan şarap.

buruk *hura*nın verdiği lezzet çok konuşan tüccarların ağızlarını sulandırıyordu.

Mıgırdıç'la ben içtiğimiz *hura*nın etkisiyle yakıcı kükürt buharlı katır terletendeymişcesine tere batmıştık. Oturduğumuz şilteden biraz daha aşağıya kaykılmıştık. Alınlarımıza toplanan terleri arada gömleklerimizin kol ağızlarına siliyorduk. Terlerimiz sulandırılmış *hura* kokarak kumaşın üzerine siniyordu. Fazla konuşmayı sevmeyen Mıgırdıç sessizliğini koruyarak etrafını kısık gözlerle seyrediyordu. Onun için önemli olan denizin dibinde, uçsuz bucaksız tarlada tükenmeyen *Andonto*lar[1] ve onları kazıyan *algarna*sıydı.[2] Mıgırdıç bir ara ellerine bakıp avuçlarını çevirdi. İçinin buruşuk beyazı ile mor damarları çıkmış üstünün bir uçurum kadar derin renk farkını ilk kez görmüşcesine şaşırdı. Nemli gözleri daha da kısılarak çizgi halini aldı. Her güldüğünde böyle olurdu.

Yalnızlığımla baş başa kalmıştım. Güzel ayakların getirdiği ikinci testi şarap önüme konduğunda, kendimi tutamadım ve adını sordum: Narkisos. Esrimiş aklımdan bu adın takma olduğunu geçirirken, o bunu müşterilerin taktığını söyledi. Mabettekilere hizmet verirkenki hareketlerinin ardında gizli kalmış, istenmeyen bir hayatın bıkkınlığı görünüyordu. Etkilenmiştim. İçtiğim *hura* şarabının etkisiyle gözpınarlarıma yaşlar birikti. O anda katı metali eriterek döküm yapmanın, aşk olmadan hiçbir işe yaramayacağını anladım. Bana göre aşk, bedenimi tümden saran sıcaklıktı. Aşk sıcaklığı, ergimiş metali dökerken bedenimi dıştan yalayan sıcaklık gibi değildi. İçten ve derinden gelen magma gibiydi; şimdi ise ergimiş metal, ağzımdan boca edilmişti! Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Az sonra mabetteki sesler kulaklarımda uğuldayarak yok oldu.

1 Küçük midye.
2 Denizden midye kazıyan alet.

Uyandığımda kan ter içinde, yeni biten zor bir dökümün sonuna gelmişim gibi yorgundum. Aceleyle kalkıp giyindim. Yüzümü iki avuç su ile yıkadım. Ağzıma bir parça kuru et attım ve dökümhanenin kapısına doğru yürüdüm. Nöbetçi nereden, niçin geldiğimi sordu. Gereken yanıtı aldıktan sonra içeriye girdi, yanında ustabaşısı olduğunu söylediği yaşlı bir adamla geri döndü. Sonradan öğrendiğime göre ustabaşı aslında dökümcü değilmiş. Adam yokluğunda onu buraya zorla getirmişler. Neşeli, sevimli, babacan bir adamdı. Ben oldum olası dökümcülükten anlamayan adamların dökümhanelerde ortalıkta dolaşmalarından ürkmüşümdür. Onlar bir şeyden anlamadıkları gibi laf taşımakta ve insanları birbirine gammazlamakta ustadırlar. Çünkü işin içinden gelmedikleri için bilgileri sınırlıdır. Ona karşı dikkatli davranmam gerektiğini daha ilk karşılaşmamızda anladım. Ustabaşı, geleceğimi daha önceden biliyormuş, dün akşam, geldiğimi öğrendiğinde yatakhaneye gelerek beni derin uykuda görmüş, ama uyandırmamış. Bunları gülümseyerek tane tane anlattıktan sonra kendisini takip etmemi söyledi. Kısa bir yürüyüşten sonra *maçahane*nin[1] kapısına geldiğimizde küçük tahta tekerlekli arabalardan manda tezeklerini boşalttıklarını gördüm. Tezekler deniz kumu ile birlikte sarı balçık çamurun yanına istiflenmekteydi. Dökümden anlayan bir insanın bu dökümhanede tezek *maça*[2] kullanıldığını anlamaması imkansızdı. Günümüzün en zor ve gizemli işinin böyle ulu orta, açıkta, gizlilikten uzak yapılmasına akıl sır erdiremedim. İçeride gözleri sulandıran yoğun bir koku vardı. Genzim yandı. İleri deki kapısız taş eşikten geçtiğimizde dökümhanenin en yüksek tavanlı yerine geldik. Karşımda dökümhanenin kalbi tüm ululuğuyla duruyordu: ergitme ocağı. Çalışmadığı için ağzı açıktı.

1 *Maça* yapılan yer.
2 Dökümcülükte kalıptan çıkartılamayan boşluklar için yapılan ayrı parça.

Hemen arkasında bulunan kalın manda der sinden yapılma büyük körüğü ile uykuya dalmış bir canavara benziyordu. Gerçek yaşam karşımdaydı. Çocukluğumda anlatılan sapkın *Saraken*[1] ejderha belki de karşımda duran bu heybetli canavardı. Yaşamımda tek saygı duyduğum ve inandığım gerçek, eriyik metalin doğurgan anası karşısında bir an hareketsiz kaldım ve sonra yavaş adımlarla ona doğru yaklaştım. Uzun yolluğa nasırlı elimle yaptığım dokunuş, küçük bir çocuğun uyuyan annesini masumca okşaması gibiydi. Açık ağzından içeriye doğru baktığımda yer yer aşınmış iç cidarlarını gördüm. Yeşilimsi mavi cüruf bulaşmış semeri, karpit ve kükürt kokmaktaydı. Benim bu ilgili halimi gören ustabaşının yüzünü, arkamda olmasına rağmen, görür gibiydim. Yüzünde memnun bir ifade ile yanıma geldi ve güvenini belirtmek amacıyla elini omzuma koyarak, "Aceleci olma. Artık her şeyin o. Zamanının en büyük bölümü onunla geçecek," dedi.

El aletlerimi, takunyalarımı, temizlik için lif, sabun, kese almak üzere dışarıya çıkacağım sırada, ocağın alt tarafına gelecek biçimde onların dili ile yazılmış küçük bir yazı gördüm. Meraklandım. Bunun ne anlama geldiğini sorduğumda ergitme ocağına, doğurganlığının bereketli olması ve çok eriyik metal vermesi bakımından 'Havva' adını verdiklerini öğrendim. Yüzüm kızardı mı bilmiyorum, ama çıkarken tüm benliğimde manastıra yeni kapatılmış çocukların utancı vardı.

Ustabaşı, yanındaki vardiyabaşıyla birlikte, yere yatırılmış *şaykaları*[2] inceliyordu. Bu küçük topların önemli olan yerleri ağızlarıydı. Ustabaşı, elinde tuttuğu pergel mastarla namluların et kalınlıklarına bakıyor, farklı kalınlıklar hakkında sorular sorarak vardiyabaşından bilgiler alıyordu. Farklı et kalınlığındaki

1 Hıristiyanların Müslümanlara taktıkları "dinsiz" ismi.
2 Küçük burç topu.

bir namlunun ince olan kısmından parçalanacağını, birçok çerinin öleceğini çok iyi biliyordum. Topun geri tepmesi aslında bu idi. Yanlarına yavaşça sokulurken, "Bu şekilde dökümü yapılan topların düşmana karşı değil, kendilerine ateşleneceğini bilmeleri gerekir," diye düşünüyordum. Bu döküm hatasının *maça* kaçıklığından kaynaklandığını ve bu hatayı ortadan kaldırmanın çaresini bildiğimden Tanrıma o an küçük bir dua geçtim. Bu bilgimi zamanı geldiğinde kullanmam gerekeceğinden adım gibi emindim. Ustabaşı, bu topların dökümden sağlam çıkmalarının gerekliliğini anlatırken kırıcı konuşmamaya dikkat ediyordu. Çoğu, buraya döküm yapmak için getirilmiş, başka işlerin insanlarıydılar ve becerileri buydu, ellerinden bu kadar geliyordu. Kulaktan dolma bilgilerle kendilerine söylenenleri yapmaktaydılar.

Tam o anda, az ileride sakata ayrılmış iki *şaykay*ı gördü. Döküm ânında *maça*ları içinde kırılmıştı. Yüreğinin cız ettiğini gözlerinden çıkan şimşeklerden anladım. Hiddetinden yüzü kızardı, sakalı titredi, ağzından tükürük parçaları sıçratarak, "Biz bunları neden dökmeye çalışıp gülle atar hale getirmeye çalışıyoruz biliyor musunuz? Bilmiyorsunuz tabii... Hiçbirinizin Allah'ın bize, Müslümanlara, dinini yaymak için gönderdiği Kuranı Kerim'i okuduğu yok ki... Sizi gidi imansızlar sizi... Utanın... Utanın ki onu açmak zahmetine katlanarak, *Hadid* suresini[1] kafanıza sokun, bir daha da çıkarmayın," dedi. Az durakşayıp sakalını sıvazladıktan sonra, "Kediler bile yaptıkları pisliği örter, etrafına göstermemeye çalışır," diye söylendi. Çok kız-

1 Ant olsun biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve nizamı indirdik. Bir de demiri indirdik. Onda hem çetin bir sertlik, hem de insanlar için birçok menfaatler vardır. Çünkü (demirden yapılan silahları düşmanlara kullanmak suretiyle) Allah, kendisine (dinine) ve peygamberlerine; kendisini görmedikleri halde, yardım edenleri belli edecek. Şüphe yok ki Allah çok kuvvetlidir, her şeye galiptir.

mıştı. Sessizce başını öne eğerek onların kuytu bir köşede kırılmasını ve herhangi bir dökümde ergitmede azar azar metale yedirilerek yok edilmesini emretti. Ustabaşı ile dökümhanenin öbür kısımlarını görmek için gittiğimizde artık işe başladığımı anlamıştım. Dökümhanenin en yüksek damının altındaki ergitme ocağının yanına tekrar döndük. İçeriden keski ve tokmak sesleri geliyordu. Dökümhanenin tümünden sorumlu Ustabaşı Ağa, yüzünü dökümcü başına çevirdi ve beni göstererek, "Hem ocaktan anlıyor, hem de kalıptan. Çocukluğundan beri dökümcü. *Hermanion Burnu*'ndan[1] geldi," diye açıklamada bulundu. Ocağın altından, çalışan amelenin takunyalı ayaklarını gördüğümde içim burkuldu. Ayakları bileklerine kadar sarı balçık çamura batmıştı. Kendimi ondan farksız hissettim. Çünkü ben de aynı yollardan geçmiştim. Çocukluğumda yamaklıktan başlayarak geçirdiğim evreler gözümün önüne geldi. Kendimi dizginlemeye çalışınama rağmen, gözlerimin yaşarmasına engel olamadım. Tamir için kullandığı keskinin ucundan dökülen irili ufaklı cüruf tanelerinin ayaklarımızın dibine düşmesiyle birlikte, ayaklarına bulaşmış sarı çamuru da desenleştirmişti. Çırak, ocağın içinden, yüzü terden sırılsıklam dışarıya çıktığında kararmış yüzünde beyaz gözbebekleri, karanlık yaz gecelerinde mezarlıklarda dolaşan ateşböcekleri gibi parlamaktaydı. Ona imrendim. Bir ara göz göze geldik. Gözbebeklerimizin içinde, benim bu duruma gelene kadar geçirdiğim, onun ise daha geçirmesi gereken evrelerin kaçınılmaz zorluklarının utancı okunuyordu. Kenarda duran su testisine yöneldi. Alnında birikip gözüne doğru süzülen terleri elinin tersi ile silerek, testiyi omzuna yerleştirdi ve dudağını, testinin ağzına yapıştırarak kana kana içti. İşte benim için hayat o andı.

1 İstanbul Boğazı'nda Aşiyan'ın bulunduğu yer.

abyssus abyssum invocat
uçurum uçurumu çağırır.

Macar dökümcü Verbain, bindiği katırın üzerinde yoluna devam ederken "Ben onlara gösteririm, diye söyleniyor, bir yandan da hiddetle katırının karnını çizmeleriyle topukluyordu. Onu ne sanıyorlardı. Yaptığı işte tek usta olduğunu tüm Avrupa bilmiyor muydu sanki. Kendisini tanıyan, tanımayan herkes bu işin piri olduğunu söylemiyor muydu? İşinde cesaretliydi. Birkaç kez sağlam çıkacağından kuşkulandığı dökümleri bile istediğinden de güzel elde etmemiş miydi? Bu, cesaretin ürünü değil de, neydi peki?

Konstantinopolis'te kendisini denemek için küçük gülleler döktürmeye çalışmışlar, daha sonra da burç toplarını kalıplattıkları sırada, başlarına dikilerek akıllarınca sınayarak, nasıl kalıplama yaptığını görmek istemişlerdi. Sonunda eline birkaç *Duka*[1] sıkıştırmışlar, yatacak yer bile göstermeden başlarından savmışlardı. Onlara günlerini göstermenin zamanı gelmişti artık.

Bu düşünceler içinde Regio Gölü'nün kıyısına kadar geldi. Sultan'ın kurdurduğu dökümhanenin buralarda bulunduğunu duymuştu. Konstantin yoksa Sultan vardı. Artık şansını burada denemeliydi. Kentten ayrılırken *Ayos Romanos*'taki[2] askerlerin, o yöne gitmemesi için kendisini defalarca uyarmalarına karşın hiçbir Müslüman tehlikesiyle karşılaşmamıştı. Sultan'ın savaş için

1 Doğu Roma İmparatorluğu para birimi.
2 Topkapı.

hazırlıklar yapması kendisini sevindirmekteydi. Bu hazırlıklar kendisine çok para kazandırabilirdi. Tek korkusu Sultan'ın casusları tarafından kendisinin hâlâ imparatorun emrinde olduğunun bilinmesiydi. Bu düşünceler içerisinde, katırını tekmeleyerek, yoluna devam ederken, bu gibi durumlarda her zaman yaptığı gibi, istavroz çıkarmayı unutmadı.

Bir süre sonra dinlenmek için hayvanın üzerinden indi, çevredeki ağaçlardan birinin altına çöküp sırtını dayadığında, karşısında tam donanımlı çerileri gördü. Onların suratlarındaki ifadeyi görünce az önceki olumlu düşüncelerinin tümünü unuttu. Belirsizlik beyninin içinde dolandı. Şimdi yüzünde hata yapan insanların korkusu vardı. Karşı dinden olan bu insanlar eskiden beri kendisini belirsiz bir korkuya iterlerdi. Bu korkuyla, kötü geçmesine rağmen, Konstantinopolis'teki kısa yaşamını özledi. Çerilerden birkaçı yanına gelip hoyratça onu yere indirirken, ötekiler de katırın üzerindeki torbaları aşağıya atıyorlardı. Torbalardan beyaz bezlere sarılmış kuru et parçalarıyla ağzı balmumlu mantarla kapatılmış iki küçük testi şarap çıktı. Testilerin üzerinde imparator arması olan kartal damgası vardı. Çeriler, onları kenara koyarken, ardından çıkan bir iki kuru soğanı yerde tekmelediler. En son açtıkları torbanın içinden deriden yapılmış bir korunak çıktı. Çeriler, korunağın içinden çıkardıkları, anlamadıkları dilden yazıları ve çizimleri gördüklerinde onu tehlikeli bir insan olarak kabul ettiler. Evet, bu adam kesin Konstantinopolis casusu idi. Ağlamaklı suratıyla ve el kol hareketleriyle yalvarmasına rağmen karşısındakiler kararlıydılar, onu dinlemiyorlardı. Verbain, buna rağmen, onlara birşeyler anlatmaya çalışıyordu. Son olarak onların dilinden bildiği birkaç kelimeyi arka arkaya sıraladı ve sustu. Çerilerden biri, bu sürekli konuşan ve ne dediği anlaşılamayan, korkak, yılışık, zavallı ada-

mı ensesinden tuttuğu gibi sürükledi, katırın yanına bıraktı. Çaresiz Verbain, konuşmanın ve hareket etmenin anlamsızlığını anladı. Süklüm püklüm katırına bindi ve başı önde onları izledi. Yüzünde yaramazlık yapmış çocukların korkusu vardı. Gelecek kaygısı ve paraya karşı aşırı tutkusu bu korkuyu yenememişti. Çünkü bu korku ölüm korkusuydu; ölümse yaşamın sonuydu. Bitmiş bir yaşamda ise para hiçbir işe yaramazdı.

Ertesi gün top dökümcülüğünden sorumlu Hadım Şahabettin Paşa, karşısına Hacı Muslihittin Ağa'yı almış, Edirne'de bulunan Sultan'a tezkere yazıyordu. Tezkeredeki haber, kuşku üzerine yakaladıkları bir adamın top döküm ustası olduğu ve kendisinin Avrupa'da tanındığı üzerineydi. Kendisi köhne Konstantinopolis'ten kaçmıştı, hünerlerini Sultan'a göstermek istiyordu. Paşa'nın yazdığı tezkereye, Hacı Ağa da bir iki abartılı cümle ekleyerek, sonunu getirdiler. Bu tezkereyi yazmaları sonucunda, alacakları olumlu bir yanıtla, üzerlerine aldıkları yükün büyük bir bölümünden kurtulmuş olacaklardı.

Yanıt çabuk geldi. Ağa'nın elleri, güvercinin ayağındaki altın yüksüğe sarılı minik kağıdı açarken titriyordu. Haber küçük ve özlüydü. Dökümcüyü onlarla birlikte acele başkentteki saraya çağırıyordu. Hacı Ağa, yüzünde bir gülücükle ellerini ovuşturdu. Hizmetkar çağrıldı. Dökümhanenin mahzenindeki odalardan birine hapsedilmiş perişan durumdaki dökümcünün dışarı çıkartılarak hazırlatılması emredildi. Kendisine karşı kötü davranışlardan sonra Verbain, verilen yeni elbiselere ve temizlik malzemelerine şaşkınlıkla baktı. O âna kadar beyninin içerisinde karmaşıklığından ötürü anlam veremediği belirsizliklere bir yenisi daha eklenmişti. Çok geçmeden el konulan eşyalarını getiren ve getirdiği yeni elbiselerle, sıcak su hazırlayan kambur cüceden Sultan'ın huzuruna kabul edileceğini öğrendi. Cüce bun-

ları söylerken, ağzının yarısını küçük eliyle kapatarak 'Benden duymamış ol' tavrındaydı. Verbain önce sevindi, sonra heyecanlandı. Cücenin gizli kalması gereken bilgileri bilmesini, merakına ve burasının dedikodusu bol bir yer olmasına bağladı. Eşyalarını aceleyle karıştırdı. Görmek istediği deri korunaktı. Deri korunak, içindekilerle yerli yerindeydi. Küf kokan odanın içerisinde dolanarak, huzurda neler söyleyeceğinin alıştırmasını yaptı. Hamam olarak kullanılan iki ayrı odaya açılan yıkanma dolabına yürüdü. Dolabın toprak zeminine, getirilen sıcak ve soğuk su kaplarını koydu. Takunyaları ayaklarına geçirirken artık hareketlerine rahatlık hâkimdi. Tozdan ve terden köseleyi andıran elbiselerini çıkararak kapıda bekleyen kambur cüceye uzattı. Elbiseleri alan buruşuk suratlı cücenin yüzündeki kırışıklıklara bir ikisi daha eklendi. Kollarını açık tutarak elbiselerden uzak durmaya çalıştı ve oradan hızla çıktı. Verbain ılıklaştırdığı suyu başından aşağıya dökerek derin bir soluk aldı. Bütün bedenine rahatlık yayıldı. Çocukluğunda temiz havlulara sarılmış olarak annesinin kucağında hamamdan çıkarken duyduğu huzur geri gelmişti sanki. Tozdan birbirine yapışmış saçlarına sabunu sürerken işin zor kısmını atlattığını düşünüyordu. Şimdi sıra, kendini huzura kabul ettirmeye gelmişti.

amantes amentes
âşıklar delidirler.

P Terentius Afer

Sultan'ın uykusu kaçmıştı. Karyolasından yavaş hareketlerle doğruldu. Sarayın koridorlarındaki ve tek avlusundaki kandiller yarı yarıya söndürülmüştü. Başını kaldırdığında, avlunun loş ışıklarından az da olsa aydınlanmış, üzerindeki süslerle parıldayan tavanı gördü. Tavanın altın yaldız kullanılarak yapılmış süsleri, ona, o andaki halinden olacak, donuk geldi. Aynı donukluktaki gözlerle sabit bakmaya devam ederken, kavisli, mağrur burnunun altındaki uçları ince, çember sakalı ile birleşmiş olan bıyıklarını sıkıntıdan burarak ovalamaya başladı. Bedenini ter bastı.

Ona göre hareketsiz geçen her gün boş gündü. Ve her boş günün ardından gözlerine uyku girmiyor, ayağına geçirdiği yakut işlemeli terliklerle salonun içerisinde çaresiz dolaşıyordu. Sayısız kereler komutanlarıyla birlikte Konstantinopolis'in karşı kıyılarına kadar gelerek, uzaktan âşık olduğu sevgilisini seyretmişti. Âşıktı ve aşkının karşılığını alamamaktan, bunca varlığına rağmen, rahatsızlık duyuyordu.

Zaferini hayal ediyordu. Uykusuzluktan kanlanmış gözleri ile uzaklara dalıyor, ölümünü bekleyen yaşlı, erişilmez sevgilisini düşünüyordu. Ona ancak öldüğünde sahip olabilirdi. Gündüzleri öfkesinden yanına kimse yanaşmaya cesaret edemiyordu.

Saray adamları ve cariyeler kendisini paravanların ardından izliyorlardı. Uzun süredir çok sevdiği atlarıyla hiç ilgilenmiyor, onlarla ava bile çıkmıyordu. Sarayın bir tek tahta kulesini seviyor, orada huzur buluyordu. Buraya çıkmak onu rahatlatıyor, her fırsatta kimseye haber vermeden soluksuz kuleye çıkarak, göz alabildiği uzaklara... çok uzaklara, yeşil çayırlara bakarak Konstantinopolis'i görmeye çalışıyordu. Yemek içmekten kesilmişti. Kendisine sunulan kızarmış kuzulu pilavları, tatlıları, özenle hazırlanmış öbür yiyecekleri bir yana itiyor, bunların yerine zeytinyağı ile bezediği sıcak hamurların üzerine, nane, kekik, kırmızıbiberi karıştırarak ekiyor, açlığını böylelikle gideriyordu.

Sert şahin yüzü süzülmüştü. Sarayın kulesine ve kendisine ait salonuna kapanıp hiçbir şeye ilgi göstermemesi çevresindekileri üzüyordu. Danışmanlarından başka kimse ile görüşmez olmuş, haremindeki cariyeleri, hatta üzerine titrediği civeleklerini bile unutmuştu. 'Bir an önce başarmak' volkanından kaynaklanan benliğindeki acelecilik, atalarından miras kalma bazı vezirlerle arasının açılmasına sebep olmuştu. Doğaya karşı gelmek ve karşısına çıkan tüm engelleri yıkmak... Engelleri yıkmak her aklına gelişinde, tahta çıkışının daha ilk gününde, incecik boynuna kement geçirterek öldürttüğü bir aylık üvey kardeşi Ahmet'i düşünürdü. Boğanlara sormuştu: Nasıldı boğulmak? Kardeşi küçücük olmasına rağmen çırpınmış mıydı? Onun bu gibi saçma sapan sorularına, ki el kadar sübyanı boğan babayiğit cengaverler böyle düşünmüşlerdi, ne gerek vardı? Oysa o, o andan sonra, küçücük canlıların bile hayat taşıdıklarını, babası bir, annesi ayrı kardeşinden öğrenmiş oldu. İlk zamanlar canı sıkıldı, ama sonraları buna alıştı. Ahmet yeni doğmasına rağmen onun için aşması gereken setlerden ilki idi. Birlikte yaşadığı dönemler boyunca sessiz ve etkisiz kalmış annesiyle Anadolu'da sürgün gibi

zor günleri yaşarken, aşılması gereken engellerin başında başka annelerden peydahlanan kardeşlerinin ortadan kaldırılması gerektiğini çok iyi biliyordu. Bunun için her zaman, ağabeyi Alaaddin'in eceli ile Allah'ın rahmetine kavuştuğuna sevinirdi.

Uykusuz gecelerinde bir an dalacak olsa, karşılarına çıkan engelleri yıkmak için durmak dinlenmek bilmeksizin ordularının başında cenge giden atalarını görüyordu düşünde. Yaptıkları cenklerin ardından kendisine bırakılan miras, önünde açık duran dünya yollarıydı. İtalya'ya ve Rusya'ya ulaşması için sacayağının ilki olan Konstantinopolis'in yıkılmaz surlarını aşması gerekiyordu. Bu, onun aceleci doğasında odaklanmış yıkıcılığın tortusuydu ve bu tortuyu bir an önce içinden söküp atmalıydı.

Sabah uyandığında, zor bir gecenin ardından, gece gördüğü kabusların etkisiyle, yatağından belli bir süre çıkmıyor, düşünde yaşadıklarını düşünerek onları yorumluyordu. Biraz toparlanıp kendine geldiğinde hemen bir kenara kurduğu fikir karargahına oturarak çalışmalarına başlıyordu.

İşte böylesi günlerden birinde, Sultan değerli halılar ve hayvan postlarıyla bezenmiş hafifçe yüksek sedirde sağ kolunu bacağına dayamış oturuyordu. Yüzü her zamanki gibi solgun, bakışları dalgındı. Her seferinde hocalarından büyük bir kentin nasıl kuşatılacağına ilişkin bilgiler alıyor, sorular soruyor, aldığı bilgileri daha öncekilerle karşılaştırarak onları bilgi dağarcığında sağlam temellere oturtmaya çalışıyordu. Kesinci bir mantığı vardı. Hocalarına ve ulemaya sorduklarını daha sonraları başka ülkelerden getirdiği bilginlere de sorarak edindiği bilgilerden emin olmaya çalışıyordu. Hocalarına defalarca sorduğu ve usanmadan tekrarlattığı, Konstantinopolis'i daha önce kuşatanların neden başarılı olamadıklarıydı. Aldığı yanıtların çoğu: Kuşatanların deniz güçlerinin yetersizliğinden ve *Grejuva* ateşinin gizemli gü-

cünden kaynaklanıyordu. Bunları dinlerken kendi deniz gücünün hazin varlığından utanç duyuyor, sorun olan bu konuyu, işbilir komutanları sayesinde en kısa zamanda aşacağını da biliyordu. Olanakları çoktu. Onu asıl düşündüren *Grejuva* ateşi hakkında sorduklarına bir yanıt alamamasıydı. Bu konuda bilinen, borularla uzaktaki hedeflere püskürtülerek atılmasıydı. Suyun üzerinde bile yanıyordu. Bu yanma, Müslümanlar için bir büyü idi. Büyü, sihre dönüşerek sönmüyordu. Bileşimini ve nasıl yapıldığını bir tek Konstantinopolis'in kalın surlarının ardındaki üç kişi biliyordu. Üretimi yapan bu üç zavallının dünya ile hiçbir ilişkisi yoktu. Penceresi bile olmayan taş duvarlı odalarda bir başlarına yaşıyorlardı. Esen rüzgarın sesine ve kuşların havada özgürce uçuşlarına, görmedikleri halde, inanılmaz bir arzuyla imrenir duruma gelmişlerdi. Konuşmaları yasaklanmıştı. Yemek yerlerken her birinin başında bir asker bekliyor, ağızlarını yalnızca yutacakları lokmalar için açıp kapıyorlardı. Yaşamları böyle sürüp gidiyordu. Üretimde her biri bildiğini hazırlıyor, daha sonra hepsinin yaptıkları bir araya getirilerek gizli yerlerde depolanıyordu. Sonunda bildikleri ile gömüleceklerdi.

Bilinmezlik... Sultan'ın önünde duvarlarını ören set. O, önce bu bilinmezlik duvarlarını yıkmalıydı. Beyni ve ruhu duvarları kabullenemezdi. Ataları kadar sabırlı da değildi. Müslümanlık, atalarına bu sabrı çok iyi öğretmişti. Bir kenti zaptetmek için onu kuşatmak yeterliydi. Kuşat ve bekle... Sabırla, aylarca hatta yıllarca bekle. Hastalığı ve açlığı davet et. Sonra kapılar açılsın ve ele geçir. Ataları bunu küçük yaşlarda öğrenmişlerdi. Ama o, Hıristiyan annesinin anlattığı öykülerle, verdiği öğütlerle büyümüştü. Zavallı kadın, tahta çıkmadan önceki yaşamına oğlunun bir kez daha dönmemesi için, ne yapması gerektiğini yıllar boyu usanmadan defalarca anlatmaya çalışmıştı. Sultan bu yüzden an-

nesinin varlığına her zaman şükrederdi.

Uzun süredir düşündüğü ve üzerinde ısrarla durduğu bir tek konu vardı: *Grejuva* ateşine karşı, ondan daha etkili bir silah geliştirmek... Topları düşünüyordu. Kendisinden yüzyıl önce tarih sahnesine çıkmış toplar... O, karşısındaki engelleri beklemekle değil, topların daha da büyüğünü yaparak aşacağına inanıyordu. Mademki karşısında aşılması güç duvarlar vardı, o da onlara karşı, yıldıran, dövücü ve yıkıcı büyük toplar yapmalıydı. Duvarlara, kalın duvarlara azap vermek... Azap verilemeyen duvar yıkılamazdı. Kılıcını savaş sırasında uzatmak isteyen savaşçı nasıl ki düşmanına daha fazla yaklaşmak zorunda ise, o da büyük ve kalın duvarları yıkmak için büyük toplar yapmalıydı. Küçüğü varsa büyüğü de kolaylıkla yapılabilirdi. Madem *Grejuva* ateşi vardı, onların bu silahına karşı, kendilerine takılan isimle *Saraken* ateşi de olmalıydı. Bu ateş, büyük topların geniş ağızlarından çıkacaktı.

Gördüğü sayısız Konstantinopolis düşlerinden birinde, başka bir kimlikle, yaşlı kentin sokaklarında dolaşıyordu. Yürürken kenti içine sindirmek istercesine yere sert basıyor, çıkan seslerle de gülümseyerek eğleniyordu. Neden böyle davrandığını kendi de bilmiyordu. Arada bir durup ahşap yapıların dışında, taş binalara ve yüksek sütunlara bakıyordu. Tek tük dolaşan insanlar ve önünden geçen başıboş hayvanlar ilgisini çekmiyordu. Önünde koşuşan ve birbirleriyle itişip kakışan gençlerle de ilgilenmiyordu. Ama onlardan birinin hayasızca sokağa tükürdüğünü görünce durdu, irkilmişti. Hayretinden kaynaklanan şoku atlattıktan sonra, "Nasıl olur?" diye bağırdı ve tam hançerini çekerek onlara saldırırken ter içerisinde uyandı. Yatağının içinde yutkunarak, güçlükle soluk alıyordu. Kalktı ve fikir karargahına geçerek yazmaya başladı: "Konstantinopolis kenti fethedildikten

sonra; kent içinde yerlere tükürenlerden, görüldüklerinde, kararlaştırılacak kadar para cezası alınacak. Aynı zamanda kurulacak birlikler kenti her zaman gezerek, kömür tozu ve kireç taşıyacaklar ve gördükleri yerlerde tükürük ve balgamları kapatacaklar...

Başını kaldırdı ve eli çenesinde uzun süre düşündü. "Benim kentimin içine kimse tüküremez..."

Hayal kent Konstantinopolis'in belli zamanlarda çizilmiş haritaları, kentin sayısız kapılarının ayrıntıları, mevcut lağımların çizimleri, malzeme ve yiyecek depolarının yerleri, gemi çizimleri, bunların çekçek yerleri... Ve en önemlisi dünya tarihinin o güne kadar görmediği ve düşünemediği büyüklükteki 'azap'ların kendi hayalindeki resimleri. Bu çizimlerin ya da resimlerin birçoğu yerlerde dağınık, bazıları ise dürümler halinde istifliydiler. Bunca dağınıklığın arasında sıkıntıdan çizilmiş olacak, acemilikten hayli uzak, kuş, kartal ve genç oğlan başı resimleri de aralarında görülmekteydi.

İçine kapanışları, aklından çıkmayan fetih düşünceleri içerisinde giyim kuşamı da etkilenmeye başlamıştı. Yere bağdaş kurabileceği ya da yüzükoyun uzanarak rahatlıkla çalışabileceği giysileri seçiyordu. Bunlar sade olmalarına rağmen zevk ürünüydüler. Dirsekten yukarıya doğru gelen bu kısa kollarda hareketlerini daha özgür kılabilmek için sarayın esvapçıbaşıları kol ağızlarını ön kısımlardan bir hayli oymuşlardı. Çalışırken kaftanını çıkarıyor, ancak canı çok sıkıldığında sarayın bahçesine çıkarken onu omuzlarına alıyor, kabzası altın kaplama Buhara yatağanlı hançerini beline takmayı da unutmuyordu.

Güneşin yavaş yavaş çekildiği, akşam esintilerinin ince giyinenlerin üzerinde hafif ürpertiler yarattığı gün sonlarından biriydi. Sultan, sıkılmış, kaftanını omzuna alarak, sarayın bahçesi-

ne doğru yürüyüşe çıkmıştı. Geçtiği koridorlarda sadece onun ayak sesleri duyuluyordu. Ayakkabılarının altına, gelmekte olduğunu haber vermek için küçük metal kabaralar çaktırmıştı. Odasından dışarıya çıktığında yakınlarda kimseyi görmek istemiyordu. Çevre kararmıştı. Haremdekiler odalarında erkenden yatarak dinlenmeye hazırlanıyorlardı. Kadınlarının odalarını geçtikten sonra boş koridorlarda eli hançerinin kabzasında dolaştı. Kızlar ağasını gördü. Yere kadar eğilip eteğini öpmeye çalışan garip suratlı ve her zaman tiksinti duyduğu yaratıktan, kaftanının, Diyarbakır Komlotu'ndan dikilme astarını içten kavrayarak kurtardı, adımlarını hızlandırarak, bahçe kapısından kendisini dışarıya attı.

Dışarıdaki hafif esinti yüzünü yaladı. Çok uzun süre hücresinden dışarıya çıkmamış bir mahkumun şaşkınlığı ve ürkekliği ile gözlerini kırparak çevresine bakındı. Solgun yüzünü gökyüzüne çevirdi. Yer yer bulutlu gök kubbe, maviliğini bırakıyordu. Küçük çakıltaşlarıyla döşeli bahçenin ince yollarında dolaşmaya başladı. Yolun iki kıyısı boyundan uzun gül ağaçları ile donatılmıştı. Durdu, güllerden birini dalını inçitmeden eğerek burnuna yaklaştırdı. Gözlerini kısıp derin derin kokladı. Soluğunu tuttu. Gülün taze kokusunun ciğerlerine kadar işlediğini hissetti. Gözlerini açtı, sapı bıraktı. Sap tuttuğu yerden hafif bükülmüştü. Yoluna devam edeceği sırada dönerek gülü, sapının az altından kopardı.

Gülü koklarken, ince bir karartının ses çıkartmamaya çalışarak ilerideki bir ağacın arkasına saklandığını görmezlikten geldi. Ters yöne yürüyerek, yeni ekilen sebze fidelerine göz attı. Canı sıkılıp bahçeye çıktığı çoğu zamanlarda bunlarla vaktini geçirmekteydi. Belinden çıkardığı hançer ile bazılarının diplerini kabarttı. Fazla oyalanmadı, hançerinin ucuna bulaşan toprak par-

çalarını temizleyip kınına yerleştirirken başını kaldırıp karartıya doğru baktığında, sarı, uzun, kıvırcık saçların alnını kapattığı yüzü ile kendisine dehşet içerisinde bakan Radu'yu gördü. Birbirine yakın kartal bakışlı iki siyah göz ile korkudan pırıl pırıl yanan mavi gözler çakıştılar.

Radu hiç vakit kaybetmeden arkasına gizlendiği ağaca bir maymun çevikliği ile tırmandı. Çıkabileceği kadar yukarı çıktı. Sultan çömeldiği yerden doğruldu. Ağacın dibine doğru yaklaştı. Radu o hali ile ağacın ince dalları üzerinde yırtıcı bir hayvan tarafından sıkıştırılmış ava benziyordu. Korkudan bastığı dallar titremekteydi. Sultan hafifçe yaylanarak elindeki gülü yukarıya, Radu'ya doğru fırlattı. Gül ona ulaşamadı ama yere de düşmedi. Yaprakları, aşağıdaki ince dallardan birine takılıvermişti. Güle bakmakta olan mavi gözlü sarışın güzel, genç bakışlarını Sultan'a doğru çevirdiğinde, onun hızlı adımlarla uzaklaştığını gördü. Av, elbet bir gün tuzağına düşecekti!

aegroto, dum anima est, spes est
hastada ruh olduğu sürece umut da vardır.

M. Tullius Cicero

Asomata Köyü'nün, Hermanion Burnu'nda, kıyıya kurulmuş Agii Michael Kilisesi'nin papazı ve keşişleri köyün üst yanındaki taşocaklarının yanına oturtulmuş sefahat yuvasının varlığından çok rahatsızdılar. Onlara göre bu pislik yuvasının sahibi, insanları kötü yola sürükleyen ve yaşam sürelerini kısaltan şeytandı. Şeytanın silahları ise, içki, kadın ve oğlanlardı. Kilisedekiler çevredeki evleri tek tek dolaşıyor ve onun kötülüklerinden uzakta kalmaları için insanları uyarıyorlardı. Ama boşuna... Papaz ve arkadaşlarının unuttukları önemli bir olgu vardı: İnsan insandı; zevk alır, zevk satardı. Mabede bir kere zevk için giren, fırsatını bulduğunda, oraya, karşı koyamadığı bir güçle tekrar gidiyordu. İnsanı oraya doğru çeken sanki tılsımlı bir güç vardı. Belki de insanın içinde bastırılmış sefahat duygusu orada rahatlıyordu.

Papaz ve yandaşları Mercrea Hermes'in doğru yolu bulması için her gün kilisede azizlerin heykelleri ve ikonaları karşısında dua etmekteydiler. Hangi salona giderlerse gitsinler, heykel ve ikonaların asık yüzlerinin kendilerine baktıklarını sanıyorlar ve bu asık yüzleri, dua etmelerine rağmen, kaybolan umutları olarak görüyorlardı.

Kilisede papaz ve yandaşları bu çaresizlikler içinde kıvranır-

larken, mabette yaşanan zevk ve sefahat âlemlerinin rezillikleri yalnızca yaşadıkları mekanda kalmıyor, içtikleri afyonlu şarabın etkisiyle insanlar, kendilerinden geçerek kıyıya kadar iniyorlardı. O anda içlerinden birinin söylediği anlaşılmaz şarkıyı sırf gürültü olsun diye hep birlikte bağırarak, sarmaş dolaş yürüyorlardı. Ellerindeki içki testileriyle kıyıdaki kayaların üzerine ve çevresine yayılıyorlar, çaldıkları anlaşılmaz müziğin etkisiyle naralar atarak sevişiyorlardı. Oynadıkları oyun, zamanın sokak tiyatrocularının oynadıklarını dama attıracak kadar kusursuz ve eksiksizdi. Onlar kilisedekileri kızdırmak için ellerinden geleni yaparlarken ayaklarının ucu yere değecek şekilde semersiz eşeğe binen Mercrea Hermes, yağlı göbeğini ovuşturarak ve kilisenin önünden çok eskilerden kalma yazılı taşları elleriyle okşayarak geçip giderdi. Bu onun kiliseyi çileden çıkarmak için yaptığı hafif ve önemsiz işlerin başında geliyordu. Biraz daha azıttığında eşeğinin sırtından süzülüp inen, uzun entarisini yukarıya doğru sıyırarak kilisenin kapısına işerdi. Bunu yaparken bir tilki kadar kurnaz davranır, boyalı tırnaklı ayaklarını kirletmemeye dikkat ederdi. Yaptığı soysuzluğun sonunda da, yüzünde yılışık bir gülüşle, bacakları iki yana ayrık, sadece işemekten işemeye kullandığı organı elinde, bir süre daha öylece bekleyip kilisedekilere bakardı.

Son olarak, acı su sarnıcına gelen keşişlerden birini mabedin yakınlarında yakalayarak, üzerlerinde su testileri bulunan katırları aşağıya doğru kovalamışlar ve keşişi zorla içeriye alarak kucağına çıplak fahişelerden birini oturtmuşlardı. Bu arada hadım edilmiş oğlanlardan birkaçı da boş durmayarak keşişin, sakalı dahil, orasını burasını ellemişlerdi. Çevresinde atılan sürekli kahkahalar ve duyduğu utancın etkisiyle hareket edemez hale gelen keşiş başına gelenleri anlayamamıştı. Kiliseye döndüğün-

de hali perişandı, yaşadıklarını soluklanmadan kan ter içinde anlattı. Mabede zorla sokulduğunda aşk dolu ayinle karşılaştığını, uzun etekli ve uzun saçlı genç erkeklerin önce ortak bir kaptan güzel kokular sürerek dans ettiklerini anlattı. Bir ara durup soluk aldı ve toplu şarap içildikten sonra ortada çırılçıplak soyunan iki çiftin herkesin önünde sevişiklerini sözlerine ekledi. Konuşurken telaşla dilinin sürçmesine ve gevelemesine, aynı yola baş koyduğu ve savundukları dinden kaynaklanan yoksulluğu paylaştığı arkadaşları güldüler. Gülüşmelerini duyan papaz önce biraz sert çıktı, ama fazla da azarlamadı. Sadece, artık yukarıdaki acı sarnıçtan su getirmeyeceklerini, bu iş için parayla adam tutacağını, yere bakarak tane tane söyledi ve öfkeli adımlarla dışarı çıktı.

Sefahat mabedinde toplananların yaptıklarından yakınan keşiş, başından geçen olayın etkisinden kurtulamamış olacak ki orada gördüğü çıplak kadın heykelleriyle sevişenleri ballandıra ballandıra anlatmaya başladı. Papazın arkasından bakanlar, merakla dönerek eğildiler ve çocukluklarında ders dinlerken yaptıkları gibi, kulaklarını dört açarak dinlemeye başladılar.

Sık sık Tekfur'un karşısına çıkıp şikayet etmekten bıkmışlardı. Her huzura çıktıklarında yaşadıkları iğrençlikleri anlatıyorlar, bunlardan duydukları rahatsızlıkların her geçen gün arttığını sıralıyorlardı. Papazın asıl anlatmak istediği, başlarına ummadıkları kadar büyük bir gazabın geleceği idi. Tanrı böyle bir duruma asla sessiz kalamazdı.

Onları sabırla dinlerken aklı başka ve daha önemli konularda olan Tekfur, Mercrea Hermes'ten gelecek olan *Düka*ların parıldayan yüzlerini görür gibi oluyor, durumdan kaygi duyarmışçasına bir eli sakalında, "Gerekeni yaparız, merak etmeyin, diyordu. Bu, çok akılcı bir savuşturmanın alışılmış bir örneği idi.

Papaz ve her seferinde getirdiği ekibi aynı sözleri ya da benzerlerini duyarak, hiçbir sonuç alamadan, sessiz ve yorgun kiliselerine dönüyorlardı. Kilisede onları bekleyenler, durgun yüzleri gördüklerinde, hiçbir şey sormadan, terden sırılsıklam olmuş katırlarını çekiştirerek ahırlarına götürürlerdi.

Hüzünlü kent, ölüm döşeğinde son zamanlarını yaşayan ağır bir hastayı andırıyordu; surların arkasındaki bostanlar ve asma bahçeleri bakımsızlıktan harap durumdaydılar. Evlerin çoğu yıkılmak üzereydiler. Geçmiş yılların güzelim uygarlık merkezini üç yönden çevreleyen mavi göz bile ona sevecen bakmaz olmuştu. Ondan kaynaklanan parlaklık ve sıcaklık artık yoktu. Kentin yollarında öbek öbek toz ve pislik yığınları görülüyordu. Uyuz kedi ve köpekler bu pisliklerin üzerine sırt üstü yatıp kaşınıyorlardı. Her köşe başı dilenciler tarafından tutulmuştu. Bu insanlar dilenci olsalar da, eskinin verdiği gururdan olacak, Avrupa'daki meslektaşlarından farklılık gösteriyorlardı. Hasta ve sakat ama onurlu dilencileri, aç insanları, uyuz sokak hayvanları, bakımsız surları ve yer yer dökülen yapılarıyla imparatorluğun merkezi ağır ağır yaklaşmakta olan ölümünü bekliyordu. Açlıklarını kısa bir süre de olsa gidermek için insanlar ekmek bulabilirlerse onu sulandırılmış şarapla papara yapıp yiyorlardı. Zengin soyluların çoğu, takılarını, değerli mallarını yanlarına alarak kenti terk etmişler, yalnızca maceraperestler, casuslar, hırsızlar ve kendilerinin gerçek Romalı olduklarını iddia eden soylularla imparator ailesi çoğu yerleri çökmüş surların arkasında kalmışlardı.

İşte böylesi bir ortamda kentin sayısız girişlerinden biri olan Harrisos-Charrisiuus kapısından içeriye girdiler. Papaz katırın sırtına binmiş, ötekiler eşeklerin üzerinde onu izleyerek taş kemerlerin altından geçerlerken, bazı insanların yıkık sur duvarla-

rını kapatmaya çalıştıklarını gördüler. Bunlar, Pera'dan gelen gündelikçi çalışanlardı. Yüzlerindeki anlamsızlıkla isteksiz çalışan bu insanların telaşlı çabaları papaz ve arkadaşlarını heyecanlandırdı. Bu durumu birbirlerine sezdirmemeye çalıştılar. Tekfur sarayına gidip her zamanki dertlerini anlatmadan önce zamanında bin bir güçlükle tamamlanan Agia Sophie'ye ulaşıp dua etmeleri gereğini düşündüler. Papaz, bindiği hayvanın başını Havarium Kilisesi yönüne çevirdi. Filedelfion Amastiranum Caddesi yoluyla Forum Tavri üzerinden Forum Konstantine'ye vardılar. Suyu hiç kesilmeden akan çeşmeden su içtiler. Konuşmuyorlardı. Hafif esen rüzgar yerden kalkan toz parçacıklarını terli yüzlerine yapıştırıyordu. Kalın kumaştan yapılmış cüppelerinin kol ağızlarıyla terli yüzlerini sildiler.

İnsanlar önceleri birer ikişer, az sonra da toplu olarak Artopolia Caddesi'ni izleyerek büyük kiliseye doğru akıyordu. Şallarına sarılmış kadınlar çocuklarının ellerini tutmuş çekiştiriyorlardı. Telaşlı kalabalığın içinde değneklere yaslanarak zor yürüyen insanlarla elleri bellerinde yorgun yaşlılara rastlanmaktaydı.

Kilisenin görkemli kubbesi güneşin sıcak ve parlak ışınları ile aydınlanmıştı. İmparator, her ne kadar soyluların ve kendisinin değerli takılarını eriterek paraya çevirmiş ise de hazine açığını kapatamıyordu. Gedik büyüktü ve yama tutmuyordu. Bastırılan paralar, dışarıdan getirilen un, yağ ve şaraba gidiyordu. Mahzenleri zamanında ağzına kadar şarap ve yiyecekle dolup taşan zümrüt kent şimdi açlıktan kırılıyordu. Kentin kalbi sayılan Agia Sophie, yoksulların, dilencilerin barınağıydı artık. Tanrının muazzam evi bakımsızlıktan yıkılacak durumdaydı. Duvarlarında yer yer kalın ve derin çatlaklara rastlanmaktaydı. Kış aylarında taban döşemelerinin altına yerleştirilmiş kurşun boruların içinden geçirilen sıcak sularla ısıtılan kilise, sırtı yere getirilmiş, iri,

sarkık memeli Ana Tanrıça'ya benziyordu. Artık herkes onun ziyaretçilerindendi. Yer yer kırlaşmış uzun saçlarına ve pörsümüş, sarkık bedenine rağmen ruhunun derinliklerinde sakladığı aziz ve azizelerine güveniyordu. Azizelerinden Panaia... Onun varlığı Agia Sophie'yi yerinde tutuyordu. Herkes biliyordu ki, Panaia mavi pelerinine bürünecek ve doğum ânı geldiğinde, nur saçan yüzü ile kentin denize bakan yönünü gösterip muhteşem kiliseyi, hayatında erişemediği mutluluğa eriştirecekti... Doğum... Doğum onun içini boşaltacak ve zamanın akışında sonsuzluğa dek rahatlamasını sağlayacaktı.

Ana Tanrıça'nın bronz levhalarla kaplı rahim kapısının ağzından ilk olarak haşmetli İmparator Konstantin çıktı. Yüzündeki ağırbaşlılık, hareketlerine de yansıyordu. Üzerinde al atlastan pelerin, ayaklarında Roma İmparatorluğu'nun simgesi kartal işlemeli çizmeleri vardı. Çember sakalı yeni tıraş edilmişti ve saçları bakımlıydı. Son günlerde yaşadıkları ve içinde bulundukları durum yüzünün rengini solgunlaştırmıştı. Arkasından sırayla yüksek rütbeli subaylar ve memurlar gelmekteydi. Kardina İsador sert bakışlarına rağmen huzursuzdu. Çukura kaçmış gözleriyle çevresine bakınıyordu. Bakışları kuşku ve gizem doluydu. Az sonra arkalarından müthiş bir kalabalık akarak boşalmaya başladı. İnsanlar bahçeye birbirlerini iterek çıkıyorlardı. Kiliseden boşalan insanlarla bahçede toplananlar birbirine karışınca kalabalık bir çığ gibi büyüdü. Papaz ve arkadaşları dua için geç kaldıklarını oradaki büyük topluluğu gördüklerinde anladılar. Bir kenarda, katırın ve eşeklerin yularlarından sıkıca tutmuşlar, şaşkın gözlerle kalabalığa bakıyorlardı. İmparator ve ardındakiler önlerinden geçip az ileride kendilerini bekleyen atlarına doğru yürüdüler. Kilisenin bahçesindeki devrik sütun başlarından birinin üzerine, giyim ve kuşamından soylu olduğu anlaşılan or-

ta yaşlı bir adam sıçradı. Kalabalık dalgalandı, yükselen uğultunun ardından sessizlik oldu. Soylu adam çevikti, tok ve kararlı bir sesle bağırdı: "Papa'nın serpuşu ve sakalı yerine, Türk'ün sarığı ve sakalı..."

Sessizlik kısa sürdü. Topluluğun bir kısmı yakından tanıdıkları, heyecanlı olduğu kadar kararlı da olan bu adama doğru yürüdüler. Hep bir ağızdan aynı cümle tekrarlandı. İmparator atına binmişti. Yarım dönerek, en fazla güvendiği komutanlarından olan amiraline hüzünle baktı ve atını yavaşça mahmuzladı.

Papaz ve arkadaşları gördüklerine, duyduklarına bir anlam veremediklerinden şaşkın şaşkın bakınıyorlardı. Yaşlı bir adam papazın bu halinden birşeyler sormak istediğini anlamış olacak ki, eğildi ve çevredekilere duyurmamaya çalışarak, "Büyük Dük Lukas Notaras," dedi.

Papaz o andan sonra Hıristiyanların birliğine inanmaz oldu. Bu tür konulardan uzak olan arkadaşlarına Ortodokslarla Papalığın arasında fikir ayrılıkları bulunduğundan da söz etmedi. Dönüş yolu boyunca bildiği bütün duaları içinden okudu. Sıraladığı duaların ardından arada bir istavroz çıkartmayı da unutmuyordu.

Papaz için Agia Sophie'de yaşadıklarından sonra Tekfur'la konuşmanın bir anlamı kalmamıştı, bir daha saraya gitmenin sözü bile edilmedi.

acta est fabula
oyun bitti.

Augustus

Çarmıha gerilmişti. Bütün bedeni, baldırları ve erkeklik organının üzeri hariç, çıplaktı, her tarafı amansız ve onulmaz hastalık belirtisi yaralarla doluydu. Yaraların bazıları volkan kraterlerini andırıyordu. Siyah-kızıl saçları geçirdiği zorlu günlerden olacak kirli ve yapış yapıştı. Bu kirliliğe, kulağının arkasından akmış, ki derince bir yaradan geliyordu, donuk kanın kırmızısı karışmaktaydı. Kan donuk olduğu kadar sessizdi. İri mıhlarla çarmıha çakılmış avuçlarının parmakları birbirinden ayrı, gökyüzünün karanlığına doğru bakmaktaydılar. Başı sağ kolunun üzerine devrilmiş, göğüs kafesi bedeninin ağırlığından ötürü kaburgalarının tümünü ortaya çıkartmış, karnı içeriye doğru çekilmişti. İri, geniş taraklı ayakları ana rahminde ve uykularında nasıl üst üsteyse çarmıhta da öyleydi. Şimdi tek farklılık, soğuk, iri mıhın yarattığı deliklerin bulunduğu yerlerin ceviz büyüklüğünde şişmiş görünümleriydi. Bedeni soğumasına rağmen deliklerin bulunduğu yerler arada bir titremekteydi.

Çarmıhın yere çakılı olduğu noktada, ayaklarının hemen altında bir testi ve tabanı süslü maşrapası vardı.

Postu kabarık, besili bir koyun, sağa sola donuk gözlerle bakınarak çarmıhın çevresinde dolaşmaktaydı. Koyun, yeri koklayarak, çarmıhın dibine düşürülmüş gül ağacından yapılma kü-

çük bir haçın yanına gelip durdu. Ön ayaklarından biri ile yeri eşeledi. Maşrapayı kokladı ve ön ayaklarını bükerek, arka ayaklarının üzerinde yaylanarak havaya kalktı. Öylece biraz durdu ve beyaz postu uzamaya başladı. Post beyazlığını sarıya bıraktı. Burnu küçüldü. Havaya kalkan toynakları birleşti ve narin ince parmaklara sahip iki el halini aldı. Sonra çarmıha doğru uzandı.

Şimdi ortalıkta çarmıha gerilmiş, ağzı hafif aralık, gülümsemekte olan kızıl uzun saçlı adamdan ve pembe tüllere bürünmüş, ayak topuklarına kadar bukle bukle saçları olan beyaz yüzlü kadından başka kimse gözükmüyordu. Çok uzaklarda, karanlık dağların gökyüzü ile birleştiği yerde, ince bir aydınlık göze çarpıyordu. Hafif esen rüzgar, ağzı zaman zaman kıpırdayarak dua eden kadının başını örten kenarları yeşil çizgili şalı kıpırdatmaktaydı.

Karanlık gökyüzü binlerce şimşeğin aynı zamanda çıkartabileceği bir ışıkla aydınlandı. Çok uzaklardaki dağların üzerinden gökyüzüne doğru, beyaz, yeşil ve turuncu karışımı bir delta yükseldi. Deltanın en üst tepesinde turuncu renkli ışıkların dumanı içinde, yüksek bir yerde taht üzerine oturmuş beyaz saçlı, beyaz sakallı, oldukça yaşlı bir adam belirdi. Bir elinde, parlayan, uzun ve ince bir asa vardı. Karışık renkli ışık huzmesinden kendisine doğru yüzlerce çırılçıplak, kanatlı çocuk akın etmekteydi. Hepsi erkekti, kanat çırpmadan hareket ediyorlardı. Uzun saçlı, uzun sakallı adam, beyaz tüllü giysisinin içinden arada bir öteki elini çıkartarak gelmekte olan küçük konuklarını ince tozlarla kutsuyordu.

Çarmıhtaki adamın ince bedeninin çukurlaşmış kaburgalarının altından iki çocuk çıktı. Bu çocuklar da erkektiler ve kanatları vardı. Bir tanesi havada takla atarak yükselip karanlıktan geçti. Kendisini ışık demetinin akıntısına kaptırarak uzun saçlı,

sakallı adama yaklaştı. Tütsülendi. Beyaz saçlı ve sakallı adam onu avucunun içine alarak beyaz tüllü bol elbisesinin eteklerinin içine çekti ve yok etti.

Öbür çocuk, gideceği yeri daha önceden biliyormuşçasına, dua etmekte olan kadına doğru yavaşça süzüldü. Kadın ellerini birbirinden ayırarak çocuğu kucağına aldı. Gözlerini çarmıha çevirdiğinde kızıl, uzun saçlı adamın orada olmadığını gördü. Çarmıhın üzerinde sadece iri mıhlar ve kurumuş kan pıhtıları vardı. Kadın dizleri üzerinde sürünerek yürüdü, çarmıha gerilmiş uzun saçlı adamdan düşmüş kirli bez parçasına uzandı, aldı ve daha şimdiden sakalları çıkmaya başlamış olan çocuğu sardı. Ona sevecenlikle baktı. Bu bakış, gözlerindeki sevgi ışığının diplerinden geliyordu. İnce parmaklarını başının altına koyarak ağır ağır kaldırdı. Çocuk karşılık olarak elini kadının ince gerdanına götürdü ve orasını okşadı.

Geçirdiği ağır, yorucu günün ardından Agii Michael Kilisesi'nin papazı, derin uykusundan kan ter içinde uyandı. Bu, her akşam gördüğü olağan düşlerden birinin değişik biçimiydi. Nemlenmiş yatağının içine oturdu. Tepesi hale biçiminde özenle kazınmıştı, saçları darmadağınıktı. Elini başına götürdü, düzeltir gibi yaptı. Öylece biraz durduktan sonra yüzünü sıvazladı. Burnunu çektiğinde cılız bir ses duyuldu. Kıpırdayacak dermanı yoktu. Sanki üzerinden bir ordu geçmişti. Bacaklarını uzun geceliğinin içinde bitiştirdi. Yorganın içinden yarım daire yaparak çıkardığı ayakları ile taş zemindeki sandaletlerini aradı. Ellerinin yardımı olmadan onları ayağına geçirdi. Beyninin içi her türlü düşünceden arınmış, odasının çıplak duvarları arasında turlamaya başladı. Elinden tüm oyuncakları alınmış çocuklar gibi hüzün doluydu. Kalın manda derisinden yapılma sandaletle-

rinin zeminin üzerinde çıkardığı ses gecenin karanlığında yankılanıyordu. Soluğunu tutarak sessizliği dinledi. Tekfura en son söylediği, "Tanrı artık bağışlamayacak," sözü aklına geldi. Sözcükler o an düşünmekten uzak, boş beyninin içinde yankılandı. Kandilini yaktığında odanın bir bölümü titrek ışıkla aydınlandı. Öylece durarak, bu hüzünlü aydınlanmayı, yüzünün karanlıkta kalan yarısına benzetti. Kandilin altında kalan Agii Michael'in ikonasına baktı. İkonanın bakışlarından ürktü. Benliğinin içine çöreklenmiş karışık yumağı bir türlü çözemiyordu. Sorun, yukarıda sefahatin en son dorukları yaşanan aşağılık Mercrea Hermes'in pislik yuvası mıydı? Yoksa Konstantinopolis'te yaşadıkları ve her geçen gün daralan, çevrelerini saran çember mi? Tekfurun huzuruna çıkıp sürekli söyledikleri ve anlatmış oldukları; kendi aralarında birbirlerine anlatamadıkları ama çok iyi bildikleri o cehennemden çıkmış, hızla üzerlerine gelen kızıl atlı Sultan idi. O, dinsizlerin en önde gideniydi... Gaddarlık, insan biçimine girmiş, şimdi üzerlerine doğru hızla geliyordu. Kendisi çok iyi biliyordu ki, daralan çemberin dizginlerini elinde tutan bu canavarın önüne artık o görkemli Doğu Roma İmparatorluğu da geçemeyecekti. Bunu, çok iyi anlayan, ama Tanrı korkusundan konuşamayan dindaşları da biliyorlardı. Yüce imparatorun içine düştüğü aciz durumu, en güvendiği komutanı karşısında çok iyi görmüşlerdi. Onlar bile Türk sakalı ve serpuşu istiyorlardı. Oysa imparator, Tanrı'nın oğlu değil miydi?

Papaz, daralan çemberin çeperinin ne kadar sıkı dokunduğunu, bundan önceki Sultan'ın oralara gelene kadar yere düşen şehitlerin mezarlarını Konstantinopolis'in yakınlarına yapmasından ve kentin fethi için, oğlunun, Anadolu'nun her köşesinden tımar vaadi ile taşıdığı cengaver dervişlerden anlamıştı. Anadolu'dan birçok zanaatkarı da şehrin fethinde ve fetih sonrasında

kullanmak için getirmişti. Bütün bunlar gözle açık seçik görülen gerçeklerdi. Zanaatkarları, Agii Michael Kilisesi'nin bulunduğu Asomata Köyü'nün tepelerinde ve sahilde dolaşmaktaydılar. Bunlara şimdi, oğlunun Avrupa'nın çeşitli yörelerinden getirttiği taş ustaları, lağımcılar, marangozlar gibi her zanaattan insanlar katılmıştı. Papaz, geçmişte bağlı bulunduğu imparatorlukla dost olan müslümanları bir türlü anlamıyor, iki karşıt düşüncenin iç içeliğini görerek, karamsar düşüncelerinden kurtulmanın çaresinin de Müslüman olmaktan geçtiğini çok iyi biliyordu. Tanrı artık sessiz kalmayacaktı. Tanrı artık Sultan'dı! Bunları düşünmek bile benliğini ürpertiyordu. Duvarda asılı olan, çevreye pis kokular saçan kandile baktı. Korkuyla karışık gülümsemesi, kandilin verdiği ışıkla, yüzünde dolaştı. Kendi dininin temsilcisi olmasına rağmen aklından geçen şeytanca düşüncelerinden ötürü, kandilin yere düşüp kendisini uyararak cezalandırmamasını hayretle karşıladı. Bunun nedenini aramak da istemedi. Zaten anlayacak halde de değildi. Utanmakla yetindi. Doğduğundan bu yana, düşüncelerindeki tek doğrunun ölüm korkusuyla bu şekilde değişeceğini aklının ucuna bile getiremezdi. Bir süre inanmanın anlamını ve onun altında yatan çaresizliğini düşündü. Şimdi yediği yemek gibi tek gerçek vardı. Odanın içinde birkaç tur attıktan sonra kandili söndürdü, yatağına girdi. Üşüyen ellerini bacakları arasına aldı. Bir süre sonra yarım kalan uykusuna, aynı düşleri görmemek için artık inanmak istediği ama bir türlü inanamadığı Tanrısına çekine çekine dua ederek daldı gitti.

Sabah uyandığında vakit erkendi. Yüzünü odanın kenarında duran leğenin içindeki su ile yıkadı, büyük bir bezle kurulandı. Pencereye doğru yürüyerek dışarıya baktı. Denizin mavi parlaklığından kamaşan gözlerini kapattı, açtı. Yüzünü gökyüzüne çevirdiğinde orasının da aynı renk ve parlaklıkta olduğunu gördü.

'Iyi bir gün olacak,' diye düşündü. Birazdan sabah kahvaltısı olarak içecekleri çorbadan sonra yandaşlarına anlatacağı, ki onların da gizliden bildiği, konuyu toparlamaya çalıştı. Söze nereden, nasıl başlayacağını düşündü. Odadan çıkarken yapacakları toplantının, dışarıdaki hava gibi temiz, parlak ve tartışmanın kendi ve ona inananlar doğrultusunda olmasını dileyerek yalandan istavroz çıkarttı ve bu haline gülümsedi.

Çorbalarını içerlerken hiç konuşmadılar. Ölüm, sonunu bekleyen insanın nabız atışlarını nasıl yavaş yavaş tekleterek yokluyorsa, papaz da aynı yöntemi kullanarak onları ürkütmeden yavaş yavaş konuya girdi. Konuşurken arada cümlesini keserek yandaşlarının yüzüne bakıyor, tepkilerini anlamaya çalışıyordu. Günlerce tartıştılar. Bu aralıksız tartışma, onların iki gruba ayrılmasına yol açtı. Bazıları düşünmek için zaman istediler. Kafa kafaya vererek aralarında mırıldandılar. Sultan'ın kanatları demirdendi. Onların altına sığınabilirlerdi ama kanatlar kapandığında nasıl bir durumun kendilerini beklediğini de çok iyi biliyorlardı. Ona güvenebilir miydiler? Demir kanatlı kartal Sultan... Cehennemin sert ve mağrur bakışlı son kızıl atlısı...Varlığından çok adı bile tüylerin diken diken olmasına zaten yetiyordu.

Karar düşüncelerinden geçerken, düşündüklerini kendilerinin en fazla sahip oldukları zamana bıraktılar. Papazın görüşlerini savunanlar, öbürlerini de inandırmaya çalıştılar. Sonunda oylama yapmaya ve oylamanın sonucuna herkesin boyun eğmesine karar verdiler. Gizli oylamanın sonucunda Tanrı'nın bir olduğunu ve 'Peygamberler onun elçileridir, aralarında hiçbir fark yoktur' görüşünü savunanlar çoğunluğu alarak kazandılar. Dine inananlar, iman edenlere karşı, bu savaşı kaybettiler! Yitirenler, istedikleri yere gitmekte özgürdüler. Kiliseden ayrılma zamanı kendilerine bırakıldı. Eşyalarını taşıyabilmeleri için istedikleri

kadar eşek ya da katırı yanlarına alabilirlerdi. Karşı görüşte olup da kilisede kalmak isteyenler ise ayrıca kalabilirlerdi.

Oylamanın, papazın görüşleri doğrultusunda çıkması onu sevindirdi. Loş salon birden gözünde aydınlandı. O anda yüksek tavanda iki kırlangıç birbirlerine çarpmamaya dikkat ederek karşılıklı hızla uçuştu. Sessizliği bozan bu kanat seslerine doğru bakan papaz, çocukluğunda sapanının meşini arasına koyduğu iri taşlarla kuş sürülerini nasıl kovaladığını hatırladı ve birşeyler yapmak gerektiğini düşünerek kirli el parmaklarının tırnaklarını kemirmeye başladı.

Kilisede kalanlar, Sultan'a tezkere yazmaya karar verdiler. Tezkereye yazılacaklara tek başına karar vermekten çekinen papaz on kişilik bir kurul hazırladı. Hayatının oyununu oynadığından bu konuda da sorumluluğu paylaşmak istiyordu. Daha önce verdikleri kararlarda tek baskın görüş kendisininkiydi. Şimdi ise kural olarak oynaması ne gerektiriyorsa ona göre oynanmalıydı. Tezkerenin içeriği bundan sonraki yaşamlarının garantisi olmalıydı.

Yazdıkları tezkerede, Sultan'ın babası zamanında şehitler vererek, yavaş yavaş sokuldukları bu yörenin son durumunu tüm açıklığı ile ortaya serdiler. Yöreye yerleştirilen Müslümanların ve uzak Hıristiyan diyarlarından getirilen zanaatkarların yukarıdaki sefahat mabedinde nasıl ve ne şekilde yozlaştıklarını, orada olup bitenleri daha da abartarak anlattılar. Sonunda, "Sen zaten Konstantinopolis'i alacak olan Sultan'sın. Gel sana sığınalım," diye yazdılar. Kendi kiliselerinin bulunduğu Hermanion Burnu'na bir kale yaptırmasını öğütlediler. Dindaşlarına ihanet ederek, karşı kıyıya, dedesinin yaptırdığı kale ve kiliselerinin yerine yaptıracağı yeni bir kale ile boğaza egemen olması gerektiğini yazdılar. İhanetin gerisini yazarak getirmek onlar için zor olma-

dı. Papaz son cümle olarak kendisinin de bu kalenin dizdarlığına atanmasını istedi. Tezkerenin yazımı bittikten sonra belki de utançlarından olacak hiç konuşmadılar.

Hava kararmak üzereydi. Karanlık sessizliği kucaklıyor, denizden esen yel de yüzlerini yalayarak bulundukları salondaki mumların alevlerini titreştiriyordu.

Denizin sabahın erken saatlerinden başlayarak kıyıları döven kabarık dalgaları, akşam olduğunda, *Poseidon*'dan[1] emir almışçasına durulmuş, gerilemişti. Deniz uyuyordu. Kilisenin kıyıdaki sandal dehlizlerinin taş zemini üzerinde uzağı dikkatle izleyen papaz ve arkadaşları, gelmekte olan *zevrakçe*yi[2] gördüklerinde sevindiler. Parıldayan gözlerle birbirlerine baktılar. Sandalın çifterli olmak üzere üç adet piyadesi vardı. Piyadeler ustaydı, kürekler denize hızla yatayına giriyor, dik olarak çekiliyor, böylece alışılmışın üzerinde, boğazın ters akıntısına rağmen, hız kazanılıyordu. Sandal beraberinde denizi okşayan küreklerin şapırtısıyla kıyıya doğru yaklaştı. Kilisenin kayıkhane ağzına yanladığında kürekler küpeştenin içine yatırıldı.

*Zevrakçe*nin beyaz ve sarı renklerin karışımından bir tentesi ve kırmızı atlastan minderleri vardı. Minderlerin kenarları sarı ibrişimle çevrelenmişti. Baş ve kıç kısımları bir kartalın ters konumdaki gagasını andırıyordu. Ortasına ağ, tor ve atkuyruğu kıllarından yapılmış olta takımları yığılmıştı. Yığılma istifliydi. Kıçtaki dümen yekesi yandan çıkmış, dümenin kolu süslü kordonlarla bezenmişti. Küpeştenin dışı ve içten sintineye kadar olan bölümün yarısı, oymalı desenlerle kaplı olarak altın yaldız boyalıydı. İç ve öteki kısımlar cilalı, ince ve bir martı kadar temizdi. Sandal ileriye doğru atılmak için hazır bekleyen, kasları gerilmiş, çevik Grek atletlerini andırıyordu.

1 Mitolojide deniz tanrısı
2 Kürekli balıkçı sandalı.

Kayıkhanenin demir parmaklıklı kapağı yukarı kaldırıldı. Sandal içeriye doğru uzunca bir kakıç yardımıyla çekildi. Önündeki *Karatya*[1] ile onları kiliseye getiren keşiş, kıyıyı kollayarak rıhtıma atladılar. *Karatya*, rıhtıma oturarak, ayaklarının yardımıyla sandalın rıhtımın yosun tutmuş taşlarına çarpmamasına çabalarken, keşiş, hemen papazın yanına koşarak kulağına birşeyler fısıldadı. Papaz dümende oturan *Başkaratya*'ya doğru giderek kendisini saygı ile selamladı. Deri korunak içindeki emanetini uzattı. Hiçbir şey söylemedi. İçinden, 'O zaten yapacağını biliyor,' diye geçirdi. *Başkaratya* tezkereyi özenle göğsüne soktu. Eliyle üzerinden yoklayarak onu berkitti. Papaz bulunduğu yerden iki adım geriledi. İnce, tiz bir ses, yaklaşmakta olan gecenin habercisi oldu: "Ho... Yollah."

Sandalın ardından bakanlar, küpeştesi dışındaki altın yaldızlı boyanın parlaklığı ile yeni çıkmakta olan ay ışığında parıldayan yakamozların birbiriyle oynaştığını gördüler. Kıyılardakilerden bazıları bunu iyiye yormayarak derin bir iç geçirmeyle yetindiler.

Sandal, karanlığı sessizce yararak, karşı kıyıda Sultan'ın görevlilerinin bulunduğu namazgaha doğru ilerliyordu. Papaz kolunu kaldırarak uzaklaşan yeni umudunu selamladı. Cüppesinin bol kolu dirseğine kadar sıyrıldı. Kıllı kolu ortaya çıktı. Az sonra denizin sessizliğini, karanlıkta *Karatya*lardan birinin solo, öbürlerinin koro halinde söyledikleri bolluk ve çaba türküsü bozdu:

"Aman kozma
Ho yollah, ayak bozma.
Haydi yollah.
Paran çoksa

1 Rum balıkçı.

Ho, yollah keyfin bozma.
Ho yollah, beş bin balık versin
Ho yollah, ayak bozma
Bir balık aldı."

altissima quaeque flumina minimo sono labuntur
en derin nehirler çok az gürültüyle akar.

Q. Curtius Rufus

Tunca Nehri kıyısındaki köşkün genişletilmesiyle son halini almış olan yeni sarayda sabah ezanından sonra toplanan cenk divanı, başta sadrazam olmak üzere, hazırdı. Şeyhülislam, Anadolu ve Rumeli Beylerbeyi, Kazaskerler, akıl hocaları saf tutmuşlar, sessizce Sultan'ı dinliyorlardı.

Sultan, çevresindekileri rahatlıkla görebilecek şekilde tahtına oturmuş, ağır ve kendinden emin, Konstantinopolis'in kuşatılmasının ve fethinin gerekliliğini anlatıyordu. Salon sessizdi. Onun kararlı konuşması ve kentin fethi için topladığı bilgiler, bildiklerini anlatması uzadıkça dinleyenlerin önce şaşkınlıklarına, ardından da hayranlıkla mırıldanmalarına yol açıyordu.

Alması gereken bilgiler ve bunlarla ilgili konuşması bittikten sonra salondakilere son kez kendisine söyleyecek sözü olanın var olup olmadığını sordu. Salonda olan herkesin kendisinin sağlığına duacı olduğunu duyduğunda, huzurunda yalnızca, Ak Şemsettin, Molla Gürani ve Molla Hüsrev'in kalmasını buyurarak ötekilere yol verdi. Çocukluğundan bu yana onların ışığı altında büyüdüğünden, hangi konuda olursa olsun, sorularını onlara rahatça sorabiliyordu. Onlar da bu huyunu iyi bildikleri için durumundan iyi anlıyorlardı. Kendisini onların ya-

nında rahat hissediyordu. Hocalarının her konuda ayrıntıya girmeleri ve karışık durumlarda ince oyunlar yapmaları hoşuna gidiyor, ayrıca onu heyecanlandırıyordu. Divan toplantısından sonra yandaki geniş ve özel odaya geçtiler. Rahatça kentin çizimleri üzerinde tartıştılar. Bu odada Sultan'ın yatağı bulunduğundan içeriye girip onları rahatsız eden olmuyor, bu da uzun süre yalnız kalabilmelerine fırsat veriyordu.

Sultan bazı kaygılarını dile getirdikten sonra Hermanion Burnu'nda yaptırmayı düşündüğü kale fikrini yeniden açtı. Böyle bir kalenin varlığının kenti kuşattıklarında getireceği yararları anlattı. Seçme askerlerle donatılan yüksek burçlu kale ile Karadeniz'den gelecek düşman yardımının yolu kesilecekti. Kalenin hangi koşullarda çabuk yapılabilirliğini tartışmaya açtı. Hocalar da bu konuda görüşlerini sırayla söylediler.

Molla Hüsrev, Hermanion Burnu'nda çok eskilerde Bolipias Tapınağı'nın bulunduğunu, şimdi ise tapınaktaki mermer sütunların Agii Michael Kilisesi'ni süslediğini söyledi. Molla tam bu kilisenin varlığının Konstantinopolis için önemini anlatacakken, Sultan konuşmanın en can alıcı yerine geldiğini anladı, sözü yarıda keserek, "İyi işte. Bundan sonra da kilisenin temelleri üzerinde bizim burçlarımız yükselecek, sancağımız dalgalanacak," dedi. Susması sessizliğe yol açtı. Yanında duran deri korunağı ağır ağır Ak Şemsettin'e uzatarak, "Bak," dedi. "Bak... Konstantinopolis'in güvendiği ve özenle üzerinde durduğu kilisenin papazı, neler yazmış. Siz de okuyun ve ibretle her yerde anlatın ki, yapacaklarım herkesin kulağına küpe olsun. Sadakat ne imiş insanlar görsünler."

Hocalar tezkereyi sırayla okuyarak bıyık altından güldüler. Kalenin yapımı için gerekli taşların nereden sağlanacağı tezkerede ayrıntılı bir biçimde anlatılıyordu. Biraz daha konuştuk-

tan sonra toplantı odasına geçtiler. Sultan, sessizliği Regio Gölü'nden gelenlerin huzura alınmalarını emrederek bozdu. Birbirlerine şaşkın şaşkın bakan hocalarına dönerek, Konstantinopolis'ten kaçan bir dökümcünün kendileri ile çalışmak istediğini söyledi.

Hadım Şehabettin Paşa, Hacı Muslihittin Ağa ile Macar dökümcü Verbain huzura geldiler. Paşa ile Ağa eğilerek etek öptüler. Verbain, hamle yaparak Sultan'ın ayaklarına kapanmak istedi. Yaptığı hareket önceden kendisine tembihlenmesine rağmen acemiceydi. Ani hareketi, hazır beklemekte olan nöbetçileri harekete geçirdi. Onu tuttular, yaklaşmasına engel oldular. Sultan, vakit geçirmeden Verbain'e hünerinin ne olduğunu sordu. O da kendini bildiğinden bu yana dökümcülükle uğraştığını, top dökümcülüğünde çok iyi yetiştiğinden bu konuyu çok iyi bildiğini söyledi. Sultan, "Namluyu mu yoksa gülleyi mi yaparsın?" diye yeniden sorduğunda Verbain top namlusu döktüğünü, gülle yapmadığını, ama memleketlisi Rudnik'in gülle dökümünde uzman olduğunu, Avrupa'nın birçok ülkesine döküm gülle sattığını söyledi. Yaşamı sadece fethedeceği kentle bütünleşmiş olan Sultan, Verbain'in sözlerini dikkatle dinlerken, dökümünü yaptıracağı küçük burç toplarının güllelerini orada yaptırdığında Tuna Nehri yoluyla Varna'ya getirtip Karadeniz ve Boğazdan istediği yere ulaştırabileceğini düşünüyordu. Salon sağır bir insanın iç dünyası gibi sessizdi. Sessizlik, az sonra Sultan'ın hafif alaylı, "Yapacağın toplar Konstantinopolis'in surlarını yıkabilir mi?" sorusu ile bozuldu. Verbain yanıtını çabuk verdi: "Değil Konstantinopolis'in, Kudüs'ün surlarını bile yıkabilecek toplar yapabilirim!" Onun kendinden emin konuşması karşısında Sultan adını ve nereli olduğunu –bilmesine rağmen– sordu. Verbain ve Macar keli-

melerini duyan genç ama akıllı Sultan, can alıcı soruyu hemen ekledi: "Konstantinopolis'ten neden kaçtın?" Bu soruyu başından beri bekleyen Verbain, gelen soru gibi kısa ama kendi için anlamı geniş bir yanıt verdi. "Az para veriyorlardı." Sultan sakalını sıvazlamakla yetindi. Bir süre sonra, "Senden çok büyük toplar dökmeni istiyorum. Bu toplar öyle büyük olmalı ki, bugüne kadar yapılanlar onların yanında küçücük kalsın... Sürekli azap verecekler ki, duvarları bekleyen insanların önce dizlerinin bağını çözdürecek, sonra onlara kan kusturarak sur duvarlarını başlarına yıkacak... Bu dediklerimi yapacak olursan, dile benden ne dilersen. Başarabilirsen seni altına boğarım." Biraz sustuktan sonra, "Bizim dinimizde Allah'ın hakkı üçtür. Her dökeceğin sağlam top için üç kese altın vereceğim. Ayrıca Konstantinopolis'te aldığın ücretin üç katı fazla altın alacaksın," dedi.

Bu kadar parayı Verbain rüyasında bile görmemişti. Gözlerinin ışıltısını salonda bulunan herkes fark etti. İki gecedir uykusunu kaçıran görüşme olumlu geçiyordu. Konuşma düşündüğü kadar zor olmamış, uzun da sürmemişti. Sultan'ın yanındaki hocalar, konuşurken onu izleyerek yüz hatlarından birşeyler çıkarmaya çalışmışlardı. Hacı Ağa sürekli yere bakmaktaydı. Bastığı döşemenin içine serpiştirilmiş mozaik taşlarını, canlı varlıklara benzetmeye çalışarak arada bir gözlerini kapatıyor, şekillerin renkli halelerini gözkapaklarının içindeki perdede görüyordu. Sultan'ın, Verbain'i altına boğacağını duyduğunda kıskandı, boğazına kadar kızardı. Bu, onun başarısızlığının herkesin içinde açıkça söylenmesinin bir başka biçimiydi.

Sultan, Hadım Şehabettin Paşa'ya dönerek Verbain'e ne kadar araç ve gereç verilmesi gerekiyorsa sağlanmasını istedi. Ra-

hatı ve huzuru sağlanacak, seçeceği usta ve kalfalar da emrine verilecekti. Verbain, huzurdan dışarıya alınmadan önce gene etek öpmek istediyse de Sultan geri çekilerek bunu önledi. Beklemesi için onu küçük bir odaya aldılar.

Sultan, hocalarından Ak Şemsettin'e döndüğünde, beyaz sakallı, güngörmüş, yaşlı bilgenin onca yıllık birikimine dayanarak konuşacağını biliyordu. Ak Şemsettin, "Başkasını para için satan, yarın bizi de satar," dedi.

Sultan, dökümcünün işinde usta olduğunu, bunun için şu anda kendilerine onun deneyiminin ve bilgisinin yararlı olacağını, buna rağmen hocasına 'satma' konusunda hak verdiğini, bu yüzden kendisine fazla ücret verdiğini söyleyerek bilmediklerini ondan öğrenene kadar onu kullanmalarını sözlerine ekledi. Hacı Ağa'ya dönerek, "Sana bu konuda çok iş düşüyor. Yanına en güvendiğin ve akıllı adamları ver. Gözlerini dört açsınlar. Ne yapıyor? Nasıl yapıyor? En ince noktalarına kadar öğrensinler. Ben inanıyorum ki en önemli noktaları göstermemeye çalışarak kendine saklayacaktır. Unutmayın bu kadar para alan aç insan daha fazlası için her zaman kendisine ihtiyaç duyulmasını isteyecektir. Büyücünün top dökümü için gerekli çizimlerini ele geçirmeye bakın. O kafirdir ve büyücüdür. İkisinin bir arada ne kadar tehlikeli olduğunu asla unutmayın. Ve gene *Grejuva* ateşinin yüzyıllardır Müslümanlara neler çektirdiğini unutmayın. Bu kafir, gün gelecek, bizi de bırakıp kaçabilecekse kaçacaktır! O zaman kendi azaplarımızı kendimiz dökebilelim," dedi.

Ağa bu sözleri duyduğunda yüreğine az da olsa su serpildi. Derin bir soluk alarak rahatladı. Sultanından da bu düşünceler beklenirdi zaten. Az önce Verbain'e vaat edilen altınları duyduğunda hasetinden çatlayacak olan ihtiyar, hemen Sultan'ın ya-

nına giderek etek öptü ve, "Emriniz başım üzerine Sultanım," dedi. Geri geri giderek salondan çıkarken, en kısa zamanda bu işin sırrını öğrenmenin ve Verbain'i bu işin dışına atmanın yollarını düşünmeye başlamıştı bile.

audantes fortuna iuvat
talih cesurlara yardım eder.

P Vergilius Maro

Macar dökümcü, Regio Gölü kıyısında kurulu dökümhanede, verilen özel odaya yerleştiğinde, yaşamında başlayan bu yeni dönemin, üzerine yıktığı ağır yükün etkisiyle yavaş hareket ediyordu. Odasında tutuk adımlarla dolaşıp çevresine baktığında yan yana yapılmış iki dolap gördü. Kapaklarını açıp içlerine göz attığında birine eşyalarını koyacağını, ötekinin ise yıkanması için hazırlanmış banyo olduğunu anladı. Toprak zeminli yıkanma dolabının bir köşesinde pis suyun gitmesi için kara bir delik vardı. Karanlık top ağzı gibi derin deliğin karşısında bir süre eli çenesinde düşündü. Yıkanma dolabının arkasındaki kapı öbür odaya açılıyordu. Başka kapısı olmayan bu oda aydınlıktı. Penceresi gölün kenarındaki söğüt ve kavak ağaçlarının bir araya gelmesinden oluşmuş koruya bakıyordu. Yeşil ağaç gövdelerinin aralarından gölün maviliği görülmekteydi. Oraya geldiğinden bu yana sularda anlaşılmaz bir durgunluk vardı. İçinden, 'Ne de olsa göl, denize benzemez,' diye geçirdi. Gölün durgunluğunu yalnızlığına benzetti. Yapacağı bazı işler aklına gelinceye kadar orada öylece durup ağaçları ve aralarından görülen gölü seyretti. Aydınlık olan bu odada rahatça çalışabileceğini düşünerek dolabın içinden yatak odasına geçti.

Kambur cücenin getirdiği dengi açarak yatak, yorgan ve şil-

telerini ortaya çıkardı. Şimdi önemli biri olduğundan yatak ve yorganı yündü. Odanın taş zeminine iki kat hasırı serdi. Üzerine yatağını ve yorganını yerleştirdi. Deri torbasının içinden çıkardığı kum saatini başucundaki taş çıkıntının üzerine koydu. Pergel, gönye, kamış kalemler, mürekkep hokkası ile el aletlerini gözden geçirdi. Hepsi yerli yerinde ve tamamdı. Başka bir torbanın içinden dürülü kağıtlarını aldı. Balmumu ile kaplanmış kumaş parçasına onları tekrar sararak, iki ucunu içeriye doğru kıvırdı. Yerinden kalkıp yıkanma dolabına girdi; dışarıya çıktığında elleri boştu.

El aletlerini alarak belindeki kuşağın arasına tek tek soktu. Dışarıya çıkıp dökümhaneye doğru giderken, iki elinde boş tahta kovalarla salınarak ahıra doğru yürüyen kambur cüceyi gördü. Cüce yorgunluktan olacak bir ara elindekini yere bırakarak duraladı. Alnında biriken terleri minik ve buruşuk ellerinden birinin tersi ile sildi. Verbain, onun bu cüce ve kambur gövdesiyle, yaşamının sonuna kadar aynı işi yapmaya yazgılı olduğunu düşündü. Bu yazgının yaşamın kısıtlı döngüsünden mi yoksa sırtında taşıdığı kendi kadar fazlalığından mı geldiğini anlayamadı. Bir yandan da kendi durumunu düşünerek sevindi. Tanrısı ona böyle bir azabı yükleyemezdi. O, katıyı eritiyor, yeniden biçimlendiriyordu. Bir iki dua okudu ve her zamanki gibi, istavroz çıkarmayı ihmal etmedi.

aequo pulsat pede
(ölüm) darbesini aynı ayakla vurur.

Q. Horatius Flaccus

Macar dökümcü, Dökümcübaşı Rıza Ağa'dan usta, kalfa, yamacı, çırak ve altı da düz adam istemiş. İstemiş ama Rıza Ağa, kendisine, elinin altında bulunanlarla yetinmesi gerektiğini söyleyip, üstat olarak beni ve ayrıca dökümcülüğe her nasılsa orada bulaşmış beş kişiyi verip onu susturmuş. Verbain'in memleketlisi olup içlerinde en deneyimlisi bendim. Öbürlerinin yetişmesi için hem çok çalışmaları, hem de bazı ana kuralları öğrenmeleri gerekiyordu. O gün ilk olarak iki memleketli meslektaş ağır adımlarla dökümhaneyi dolaşmaya başladık. Bizi izleyenlerin merak etmelerine rağmen kendi aramızda öz dilimizi konuşuyorduk. Uzaktan bu duruma kızdıklarını anlıyorduk. Verbain, onların dilini bilmediğinden bu duruma istemeyerek de olsa göz yumuyorlardı. Dökümhanenin her yanını inceleyerek gezdik. Önemli yerlerde gördüklerimizin üzerinde durarak düşündüklerimizi söyledik. Bu incelemeler sırasında Verbain, yüzüme bakmıyor, pek az konuşuyordu. Çok konuştuğunda bildiklerinden kendine sakladıklarını ağzından kaçıracakmış gibi bir hali vardı. Daha önceki ustalarımdan da aynı tutumu gördüğüm için, bu davranış tarzı bana yabancı gelmedi; alışıldık usta mantığı ve hareket tarzıydı. Çocukken dökümhanede çalışırken, ustamın, kalıbı kapatmadan önce, malasını dizinin altına saklayıp onu ba-

na dakikalarca arattığını, bulamadığını söylemek için geri döndüğümde, kalıbın en önemli yeri olan, eriyik metalin girdiği yolluğu açıp, hatta daha da fazlasını yaparak kalıbı kapattığını hatırladım. Bu, işin önemli yerini bana göstermemek için, kendine göre kurnazca bir hareketti. Birkaç kez tekrarladıktan sonra ben de istediğini arıyormuş gibi yapıp izbe atölyenin kuytu bir köşesinden onu gözetliyordum. Böylelikle ustaların çıraklarından gizledikleri birçok önemli bilgiyi öğrenmiş oldum. Ben hep böyle ustalarla mı çalışacaktım? Macar dökümcünün Sultan'ın huzurunda çok büyük konuştuğu kulaktan kulağa yayıldı. Başarısını zaman gösterecek. Bakalım neler yapacak?

Ergitme ocağının yanına geldiğimizde eli çenesinde mırıldanmaya başladı. Ocağın semerine arkasını dönerek bacaklarını açtı ve ileriye doğru beş adım yürüdü. Az sonra durdu. Ben şaşkın şaşkın çevremdekilere bakınırken, "İşte," dedi... "İşte Sultan'ın ağzından ateş kusacak topları tam burada doğacak." Ayağının topuğunu dökümhanenin zeminine sertçe vurdu. Topuk, yumuşak zeminde, küçük güllelerin çıkartacağı kadar olmasa da onlara yakın bir çukurluk yarattı. Arkamı dönerek yanıma çağırdığım çıraklardan birine bir çubuk alarak vakit geçirmeden yanıma gelmesini söyledim. Kenarda duran şimşir tokmakla Verbain'in topuğunun açtığı çukur noktaya çubuğu çaktım. Şimşir tokmaktan çıkan tok sese, Macar'ın o âna kadar duyulmamış gür sesi karıştı: "Yarından öte buraya benden ve seçtiklerimden başka kimse girmeyecek!" Aynı ses tonunun biraz daha altında söylediği kelimeleri dökümhanedekilere çevirdiğimde, buraya sokmak istemediği kişilerin kimler olduklarını çok iyi biliyordum.

Büyücü ilk gösterisini başarıyla yapmıştı.

da ubi consistam, terramque movebo
bir dayanma noktası ver,
dünyayı hareket ettireyim.

Archimedes

Akşam olmuş, karanlık sessizliği ile gölün üzerine ve çevresine çökmeye başlamıştı. Dökümhaneden ışık sızmıyordu. Çalışanlar yemeklerini yemişler, dinlenmeye çekilmişlerdi. Verbain, kandilini yakmış, alçak masasının üzerine kağıtlarını yayarak çalışmaktaydı. Taş odanın loşluğunda kamış kaleminin çıkardığı ses, kandilin çevresinde dolanan irili ufaklı sineklerin vızıltısına karışmaktaydı. Önündeki kağıda dökümhanede gördüğü eksiklerle istediği malzemeleri alt alta yazdı. Cetvel, pergel ve gönyelerini çıkararak birtakım şekiller çiziktirdi. Özenle çalışıyor, arada bir yüzünü ekşitiyordu. Kum saatine üçüncü kez takla attırdığında gece yarısını bulduğunu anladı. Dünyanın sonu gelse uykusundan geri kalmazdı. Artık dinlenmeye hazırlanıyordu. Yağı azalmakta olan kandilini aldı. Dolabın içinden geçerken pis su yoluna baktı. Delik kapalı ve son bıraktığı gibiydi. Yatak odasına girdi. Kandili söndürdü ve yattı. Gece, uykusunda, yıkanma dolabının kara deliğinden çıkan farelerle boğuştu ve terledi.

Macar dökümcü erken kalkmış, peşkirini omzuna alarak yüzünü bol su ile yıkamıştı. Kurulanırken yeni aydınlanan havanın griliği içinde, odanın tahta kapısına yaslanmış kendisini izleyen kambur cüceyi gördü. Onu görmediğini belli etmek için, zaman

kazanmak istercesine, peşkirini birkaç kere daha yüzünde yavaşça gezdirdi. Yeniden ona doğru baktığında, göremedi. Cüce yok olmuştu. Meraklı gözlerle izlenmesi anlamsız gelmişti ama üzerinde durmadı, dökümhaneye gitmek için aceleyle giyindi.

Dökümhaneye girdiğimde Verbain, çalışanların eksik olmasından dolayı sinirliydi. Kimse ile konuşmayarak, elleri arkasında, dolaşmaya başladı. Az sonra eksikler tamamlanınca karşısındakilerin gözlerinin içine bakarak, kendi diliyle, "Bundan sonra herkes benden önce dökümhanede bulunacak," dedi. Yere çakılı kazığın yanına gelerek bana döndü, "Kazık merkez olmak üzere burası tam üç adam boyu kazılacak," dedi. Çekinerek eninin ne kadar olması gerektiğini sorduğumda, devamla: "Üç adam derinliğe inileceğinden senin gibi iki adam içinde rahatlıkla hareket edebilmeli," dedi. Bunları konuşurken çok basit sorulara zorlanmadan yanıt vermenin rahatlığında gözükmek istiyordu. O an Verbain'in, kendini oradakilerden daha akıllı ve üstün gördüğünü fark ettim. Böyle görünmesine gerek yok. Buraya, "Her şeyi en iyi ben bilirim," diyerek, zaten kendisi geldi. Herkesin kendine yetecek kadar aklı olduğunu bilmemesi bence bir kayıp!

Verbain, istediklerini iletmek için Topçubaşı Rıza Usta'yı aramamızı söyledi. Dışarıya çıktığımızda Rıza ve Muslihittin Ağa'yı karşılıklı konuşurken gördük. Onlara doğru yaklaştığında konuşmalarını yarıda kestiler. Rol yaptığı her hareketinden belli olmasına rağmen, Verbain onları selamladı. Katlanmış kağıtları cebinden çıkararak, istediği malzemeleri ve alınabilecek yerleri gösterdi. Rıza Usta ve Hacı Muslihittin Ağa, anlaşılmaz gözlerle bana baktıklarında, konuşulanların çevrilmesi gerektiğini anladım. Böylece yanlarında kalabilecektim.

Göksu Irmağı'ndan balçık çamur istiyordu. Balçıklar getirilirken üstü ıslak bezle kaplanacak ve bezin kurumamasına dikkat edilerek sürekli ıslak kalması sağlanacaktı. İki ayrı yerden getirtilecek olan balçıklar birbirlerine karıştırılmayacak biçimde öbeklenecekti. Bol miktarda tezek gerekiyordu. Maçahanede gördüklerinin kuru olduğunu, her an taze tezek ihtiyacını karşılamak için at ahırının yanına bir de büyükbaş hayvan ahırı kurulmasını istedi. Sarıyer'den sarı çamur istiyordu. Yerini kağıtta belirtmişti. Buradan sarı çamur alınırken biraz daha batıya doğru gidildiğinde gene aynı kağıtta işaret edilen tepenin ardında yağlı siyah taşların olduğunu ve bunları çıkarmak için yeri iki adam boyu kazmak gerektiğini söyledi. Bu taşlardan olabildiğince fazla istiyordu.

Ağaların değişik malzemeler karşısında birbirlerine alık alık bakmaları Verbain'i hoşnut etti. Bilinmezlik noktası kendisi olmalıydı. Böylelikle onlardan bir atbaşı önde olacak, onların dizginlerini de elinde tutacaktı. Bir an sustuktan sonra öbür isteklerini de art arda sıralamaya başladı: kalın sicimler, balmumu, ince saz demetleri, odunkömürü, şeker, kireç, beziryağı, saman, kumaş parçaları, bulabildikleri kadar yumurta ve ince doğranmış çıralar. Ben Verbain'in istediklerini çevirirken o da, karşısındakilerin yüzlerinden anlayıp anlamadıklarını çıkarmaya çalışarak onlara bakıyordu.

Macar dökümcü isteklerini bir bir sıralayıp çok işi olduğunu söyleyerek aralarından ayrılacağı sırada, "Az daha unutuyordum; iki fıçı da ishal olmuş kaz boku gerekli," dedi. Bu cümle bu âna kadar karşılaştığım en zor çeviriydi. Önce çevirmek istememe rağmen, sözcükler ağzımdan zorla döküldüler. İki ağa kendileriyle alay edildiğinden emin, oldukları yere mıhlanmışlardı. Yüzleri kıpkırmızıydı, dudakları titriyordu. Bir süre öyle

sessiz kaldılar. Hacı Muslihittin Ağa'nın başına hayatında böyle hakaret gelmemişti. Hele böylesine aşağılayıcı sözcüklerin bir gavurdan gelmesini hiç kabullenemezdi. Eli ayağı zıngırdamaya başladı. Bir ara beyninin uyuştuğunu hissettiyse de Sultan'ın sözleri aklına geldi ve öfkeyle, "Hadi kazı bulduk ve terslerini topladık ama ishal olmuşunu nereden bulacağız be adam?" dedi. Verbain, kendinden emin ve kararlı, "Kazları ishal edersiniz, böylece istediğinizi elde edersiniz," diyerek yanıt verdi. Bütün bu konuşmaları çevirip anlatırken sırtımdan akan terler belime kadar inip donumu ıslattı. Yüzüm onlarınki gibi kızarık ve başım önde son cümleyi söylediğimde ağanın gıcırdayan dişlerinin sesi ulu bir çınar ağacının esintili havada çıkardığı sesleri andırıyordu.

Macar dökümcü, elinde güç olduğundan acımasızdı. Bir süre birbirlerini dinler gibi sessiz kaldıktan sonra, Verbain, isteklerinin ne kadar sürede dökümhanede olacağını sordu. Rıza Ağa, o anda kendisine yanıt veremeyeceğini, verdiği liste üzerinde onların da biraz çalışmaları gerektiğini imalı bir tavırla ve sözcükleri yaya yaya söyledikten sonra, "En az beş gün sürer," dedi.

Yanlarından ayrılırken, ağaların çok sabırlı ya da öyle olmak zorunda olduklarını, kendilerine özgü, dudaklarını kıpırdatarak sessizce okudukları dualardan anlıyordum. Yürürken Verbain'in yüzüne baktığımda o ince gülümsemenin hainice bir sırıtışa döndüğünü gördüm.

Bütün istedikleri hazırlanana kadar yedi gün boyunca, ben başlarında olmak üzere, iki adamla istediği kuyuyu kazdık. Kuyu, ergitme ocağının beş adım ötesinde, karanlığını sinesine çekmiş öylesine bekliyordu. Macar dökümcü yalnızca o an yapmamız gerekenleri söylüyor, ileride yapacaklarımızdan hiç söz açmıyordu. Bir sabah beni erkenden yanına çağırdı. Ergitme oca-

ğının durumunu sordu. Hazır olduğunu söylediğimde, ocağın yükseltilmesi, başka bir deyişle yeniden yapılması gerektiğini ve önüne de ergimiş metalin toplanacağı bir deponun yerleştirilmesini söyledi. Nasıl yapacağımızı sorduğumda, "Günü gelince öğrenirsin," yanıtını aldım.

Aradan on gün kadar geçmişti. Sarı çamur topaklarını iyice ufaladık; içine saman, şekerli su ve yumurtanın yalnızca aklarını karıştırarak yeni bir hamur haline getirdik. Biz bunlarla uğraşırken iki kişi de ağaçtan yeni ayaklar yaptı. Eski ocağı palangalar ve makaralar yardımıyla yukarıya kaldırıp bu yeni ayakların üzerine oturttuk. Hazırladığımız sarı çamuru yumruk iriliğinde topaklar haline getirdik. Bunları bir sıra yan yana sıkıştırarak koyuyor, üstüne de ikinci sırayı döşüyorduk. Böylelikle ocağın boyunu eskisinden daha yukarıya, Macar dökümcünün istediği düzeye getirdik. Bu işi yaparken aralıklarla kullandığımız dövme çelik halkalarla da baca kısmını güçlendiriyorduk. Ocağın gövdesinin bir kenarından yükleme kapağı bıraktık. Kalın tahtalardan yaptığımız salayı kapak tarafına gelecek biçimde yerleştirdik. Salanın üzerindeki düzlük, ocağın ağzından yiyecek verilecek yerdi! Ergitme ocağının besini, kırılmış, yağlı, kara taşlar, sakat dökülmüş tunç top parçaları, ham bakır ve kalay külçeleriydi. İsteği üzerine yaptığımız ergimiş metal toplama deposu ergitme ocağı ile birleştirilmiş, önüne de yolluk olarak semer konulmuştu. Macar dökümcü Verbain bütün bunları yaptırırken ölçü vermiyor, karışlarını kullanıyordu.

Deri korunakların birinin içinden çıkardığı sararmış çizimlere bakarken, bu biçimde yapılmış ergitme ocağını bilen nadir kişilerden biri olduğu için, çekik gözlü adama dua etti ve her zamanki gibi istavroz çıkardı. Çizimleri, ülkesine çok uzaklardan gelmiş sarı suratlı, kısa boylu adamdan, yaşamının son anların-

da, ölüm döşeğindeyken almıştı. Çekik gözlü adam ona, bu tür biriktirmeli ve bekletmeli ocaklarla ülkesinde çok eskilerden beri büyük çanlar döktüklerini anlatmıştı. Çizimleri kendisine verirken de, "Bir gün gelir bana dua edersin," demişti. Verbain, çekik gözlü adamın dinini bilmiyordu ama saygıyla gözlerini kapatarak, yine de ruhuna bir dua okudu. Çizimlerdekini ilk kez uygulayacaktı. Gerekenleri yerine getirdiğinde bu işi başaracağını biliyordu. Bu kadar para için onca korkuya katlanmanın gerektiğini, dökümcü olduğu için, iyi biliyordu. Güçlükle işi kalıplayıp sağlam döküm almak; yaşayarak, deneyerek elde ediliyordu. Dökümcülük, yaşam boyu böyle sürüp gidiyordu. Her yeni öğrendiği bilgi, onun ne kadar cahil olduğunun ve daha çok çalışması gerektiğinin başlangıcıydı. Bilgi, dibi gözükmeyen, sonuna varılamayan, kişiyi daha da koynuna çeken dipsiz kuyuydu. Bildiklerini kolay elde etmemişti. Bu iş için ömrünün yarısını verdiğinden, onları saklamasını, kıskanmasını da çok iyi bilmeliydi. Kendinin dışında dökümcülükle uğraşanların sağlam sonuç almak için bildikleri iki yol vardı: İşe başlamadan ya da döküm bittiğinde onu kalıptan çıkarmadan önce dua etmek ya da yıkılana kadar içki içerek sarhoşlamak. Bunun için bu işle uğraşan tanıdıklarından yarısının aşırı dinine bağlı, yarısının da içkici ve tanrıtanımaz olduklarını görmüştü. İçkici ve tanrıtanımazlara üzülürdü. Kalıplama bittikten sonra derecesi özenle kapatılıyor ve metal bin bir güçlükle eritilerek içine akıtılıyor. Bu kabaca böyleydi ama metal kalıbın içine girdikten sonra katılaşırken orada neler oluyordu? Ergimiş metal nasıl katılaşıyordu? Kendisine göre metalin içinde birbirlerine düşman birçok ordu vardı ve bu ordular, katılaşma sırasında karşısına kim çıkarsa çıksın, kıyasıya çarpışıyorlardı. Temiz bir alan ve huzurlu bir ortam yaratmak için orduları orada uzlaştırmak gerekiyordu. Bir-

birlerine düşman ordular uzlaştıklarında, onları barındıran eriyik metal sakin ve yarı uyur durumda kendine gelerek katılaşıyor, sağlam döküm, kalıp bozulduğunda ortaya çıkıyordu. Eriyik metal katılaşırken birbirleriyle çarpışan ordular dökümdeki 'denge'lerdi. O, bu dengelerin birçoğunu uzlaştırmasını biliyordu. Yeryüzüne düştüğünden bu yana insanın doğasında yer alan ve hiçbir evresinde yok olmayan lavın varlığından çocukluğundan bu yana haberdardı. İnsan ergitmek isterdi, ergitici ise ateşi kucaklamak. Bu istek, en içine kapanık insanda bile var olan bilinmezliğin verdiği hüzünden başka bir şey değildi. Bilinmezliğin verdiği hüzün, ateşçi olmasa bile ateşle uğraşan insanı bilir ve onu anlatırdı. Ateş yakmak ve onu koruyarak sürekliliğini sağlamak mağarada yaşayanların bile ilk ve en kutsal görevi değil miydi? Çünkü ateş, gök kubbeden geliyordu! Bir kere çakıyor ve hemen kayboluyordu. Ateş biterse karanlık gelecekti. Ateş, aydınlık ve gündüz demekti ve her şey gündüzde hâkimdi. Gece ise korkuların barınağı, bilinmeyenlerin limanıydı. Onun bağrından yıldızlar çıkar ve sonsuzlar konuştuğunda insanlar düşler görürlerdi. Düşler ise öteki dünyaların kapılarıydı...

Ona göre metal ergiten insan, hüznünü, sürekli yaşadığı geçmiş hayatında aradığı için, bilinmezlik girdaptı ve bu girdapta dünü, bugünü ve yarını çok iyi bilmek gerekirdi. Dün, soğuktu ve Müslümanlara göre cehenneme gitme yolunda belki de Tanrı'ya aşırı bağlılıktan kaynaklanan cevheri bulmaktı. Bugün, ılıktı ve cehennemden geçerken –cevherden metali alma şaşkınlığından kaynaklanan– tanrıtanımazlıktı; yarın ise, sıcaktı. Hem de çok sıcak... Cehennemden tekrar geriye dönüştü... Eriyikten tekrar katıya dönüştü... Ve bu dönüşe en büyük yardımcı ise aşırı içki içerek sarhoşlamaydı. Bu kısırdöngüde ona göre bütün

sorun buydu. Sakat çıkan dökümün sonunda salya sümük hüngür hüngür ağlayıp kömür tozuna ve döküm kumuna bulaşmış ellerini gökyüzüne kaldırarak "Ne olur, ey bizi ve yeryüzünü yaratan Tanrım, metali dökerken beni o kalıbın içine sok... Sok ki, orada metal beni de içine alsın, onunla kaynaşayım ve neler olup bittiğini göreyim. Ve gene göreyim ki bir daha hata yapmadan şu dökümleri sağlama alayım, diyerek dua edenleri çok görmüştü. Bu istekler aşırı içip Tanrı'ya küfredenler için çoğu zaman kabul görmüyordu. Bir dökümün sağlam çıkma umudu ve isteği zamanla boşa çıkıyor, çok sakat veriyorlardı. Bu durumun anlamsızlığını dinine bağlı olanlar da bir türlü kavrayamıyorlardı. Onlara göre dökümün sonunda içeriden ne çıkacağını bir tek Tanrı biliyordu. Yanardağları galeyana getirerek onları kusturan, denizleri coşturan, depremlerle yerleri yarıp her şeyi yutan o değil miydi? Ya ona aşırı bağlı olmaları gerekiyordu ya da sakatlara katlanabilmek için körkütük sarhoş olacaklardı.

İşte kendisini onlardan farklı kılan, bilinmezliğin gizlerini biraz daha fazla bilmesiydi. Bu bilgiyi önce çok iyi kullanmalı, sonra satarak paraya çevirmeliydi.

Ergitme ocağı yeni yapısıyla ortaya çıktığında, eskisine göre oldukça büyük gözüküyordu. Eski körüğü büyük bir yenisiyle değiştirilmişti. İşin bitiminde orada bulunanlar ona bakarken bildik bir canavarın gerinip uykusundan uyandığına tanık oluyorlardı.

Büyücü ikinci gösterisinde de başarılıydı.

de ore tuo te iudico
senin ağzından seni yargılıyorum.

Ertesi gün çukurun başındaydık ve Macar dökümcü Verbain'i bekliyorduk. Bir gün önceden istediği malzemeleri çukurun yanına toplamıştık. Tahta yalak ortada, gelberiler, tokmaklar, ufalayıcılar, elekler de az ilerisinde duvara dayalı duruyorlardı. Verbain geldi. Çamurlar tahta yalağın içine alınmadan önce, topak halinde olanların kırılarak küçük parçalar haline getirilmesini istedi. Yalağın içine alınan çamura kırpılmış kumaş parçaları ve saman karıştırıldı. Bu işlem bittikten sonra bir miktar su ekledik. Çalışanların gelberileri, ne kadar dikkat ederlerse etsinler, arada sırada birbirlerine çarparak karşılıklı hareketlerle çamuru belli bir kıvama getirene kadar uğraştılar. Verbain eline aldığı az bir çamur topağını avucunun içinde sıktı. Çamurun eline bulaşması oranından, cıvık olduğunu, daha kıvama gelmediğini anladı. Kuru kum ve odunkömürü tozu istedi. Bunları çamura azar azar katarak karıştırmamızı söyledi. Anladığım kadarıyla, çamurun suyunu odunkömürü tozu ve kuru kum emecekti. Bir süre sonra elleriyle topakladığı karışımı beğendi. Verbain'in hareketlerini izlemek, bilgilenmem için kaçınılmaz bir fırsattı. "İşte," dedi, "bundan sonra yapacaklarınız da böyle olmalı."

Çalışanlar öbür yalaklarda da çamur hazırlamak için çevreye yayıldıklarında, o, hazırlanan ilk tekne çamurun başında duruyor, gömleğinin kollarının kirlenmesine aldırmadan yalağın çe-

şitli yerlerinden çamur topakları yaparak avucunun içinde kırıyor ve olurluğunu anlamaya çalışıyordu. Bu hareketleriyle çalışanlardan bir farkı olmadığını göstererek güç vermek ister gibiydi.

Çukurun tamamını dolduracak kadar çamur hazırlandığında içine iki adam indirdik. Verbain daha önceden hazırlattığı bileğim kalınlığındaki kamışı çukurun tam ortasına saplattı. Kamışın boyu çukurdan daha uzundu, kuyu tabanına girdiği yerin kenarlarını tokmaklarla iyice dövüp dik ve sağlam durmasını sağladık. Çıraklar, yalaktaki çamuru tahta yolluklarla çukura kaydırdılar. Macar dökümcü, çamurun tahta yollukta daha kolay kaymasını sağlamak için yolluğu odunkömürü tozu ile iyice sıvattı. İsteklerinin büyük bölümünü bana söyleyerek yaptırıyordu. Çukurdaki çıraklara paçalarını kıvırmalarını emrettim. Bunu Macar Verbain'in yanında üzerine basa basa söyledim. Arada bir onlara emirler vermem onun da hoşuna gidiyordu. Bu, beni birtakım küçük işlerle öne atma mıydı, bunu bilmem ama, işteki kişiliğimi bulma bakımından çok iyiydi. Kamışa dokunmadan ve onu yıkmamaya çalışarak ayakları ile çamuru ezeceklerdi. Kamışa doğru geldiklerinde onu dik tutarak çevresinde dönecekler ve aynı işi sürekli yapacaklardı. Kamış sağlam durmalıydı. Verbain, odasına gitmek için oradan ayrılırken, "Sevmediğiniz insanların başını nasıl ezmek istiyorsanız, çamuru da öyle ezin," dedi.

Odasına girip yatağının başucundaki hurcu açmak için diz çöktü. Kalıplamada en çok işine yarayacak alet olan *arda*yı[1] aradı. El yordamı ile buldu ve meşe ağacından yapılma parçalı kazıyıcıyı eline aldı. Sökülüp takılan parçalarını elden geçirdi. Ekseni boyunca dönebilen ve bu eksende aşağı yukarı hareket ede-

1 Kendi ekseninde ve aşağı yukarı hareket edebilen kazıyıcı burgu.

bilen, boyu istenildiği kadar uzayıp kısalabilen bu burgu, yaptığı büyülerdeki en güçlü araçlarından biriydi. *Arda*nın kazıyıcı kısımları dövülerek keskinleştirilmiş çeliktendi. Bu kısımlar, tahta ana gövdeye sonradan geçirilmişti. Çamuru kazıyacak olan da bu kısımlardı. Topun yuvarlak gövdesi çukurun içinde kalan kamışın üzerine geçirilen eksende çevrilerek aşağıya doğru indirilecek ve istenilen top boyunu ortaya çıkaracaktı. *Arda* aşağıya doğru indikçe yukarıda boşta kalan kamışın boyu kesilerek kısaltılacaktı. İstenen kazıma boyunda kazıma duracak ve *maça*nın *porte başı*nın[1] oturtulması için topun gövde çapından daha dar bir kazıma işlemi *porte başı*nın yüksekliği kadar çalışılacaktı. Topun *falya*[2] boşluğunu çıkaracak olan *maça*nın *porte başı* bu boşluğa oturtulacaktı. Bütün bu düşünceler şimşek gibi beyninin içinde çakıp geçmişti.

Önünde *arda*nın parçaları, yapacağı işleri düşünürken arkasında bir takırtı duydu. Gizlice izlenme duygusu bedenini ürpertti. Uygunsuz yer ve zamanda bir kadını okşuyormuşçasına elini yavaşça gezdirdiği *arda*nın üzerinden çekti. Başını duyduğu takırtıdan yana çevirdiğinde kapıda neşeli yüzüyle dikilen kambur cüceyi gördü. Korktuğunu belli etmemeye çalışarak gülümsedi ve, "Sen miydin?" dediğinde, cüce başını eğerek, el hareketleri yardımıyla, "sizi Hacı Muslihittin Ağa çağırıyor," dedi. Biraz duraladıktan sonra, bir dilsizin yaptığı hareketlerle, "Korktunuz mu?" diyerek devam etti. Macar Verbain omuzlarını silkerek, "Neden korkacakmışım?" diye yanıtladı. Oturduğu yerden doğrularak önündeki *arda*nın parçalarını topladı ve dışarıya çıkmak için kapıya yürüdü. Çıkarken arkasında kalan cüceye dönerek geri çekildi ve ona yol verdi. Odadan, önce şu pis yaratık çıkmalıydı!

1 *Maça*nın kalıbın içinde oturduğu çukur
2 Topun, gülle konulan namlu boşluğu

Macar dökümcü dökümhaneye geldiğinde beni yanına çağırarak elindeki garip aleti verdi. Ona şaşkın şaşkın bakarken adının *arda* olduğunu söyledi ve güvenli ve kimsenin merak edip kurcalamayacağı bir yerde korunmasını istedi. Dönüp maçahaneye gideceği sırada Hacı Ağa'nın kendisine doğru geldiğini gördü. Verbain, onun dökümhaneye girmesini ve yaptıklarını görmesini istemiyordu. Ağa'nın yüzündeki yalancı, ikiyüzlü yumuşaklık ile ona karşı duydukları bir araya gelince güvensizliği bir kat daha artıyordu. Bunu çok iyi bilen Ağa, uzun süredir kendisini görmediğini, o nedenle yanına geldiğini söyledi. Çalışmaların ne durumda olduğunu merak etmişti. Bir isteği olup olmadığını da sormayı unutmadı. Macar dökümcü, Ağa'nın orada neler olup bittiğini gözleriyle görmek istediğini çok iyi biliyordu. Ağa ise alacağı yanıtın üstü kapalı sözlerle geçiştirileceğini bildiğinden gözlerini dört açmış, meraklı gözlerle kendisine bakıyordu. Verbain kalıbın dövülmesinin ve oyulmasının üç gün içerisinde bitirileceğini, bu süre içinde de *maçayı* hazırlamaları gerektiğini söyledi. Sözlerindeki aceleden konuşmanın bir an önce bitmesini istediği anlaşılıyordu. "Şimdi maçahaneye gidiyorum," dediğinde, Ağa çalışmalardan hoşnut, "Çok iyi," dedi, "istemiş olduğunuz kaz terslerini de topladık." Gülümsemesi gözlerine yansıyarak acı ve alay dolu bir bakışa dönüştü. Verbain, bunu sezdi ve birşeyler söylemesi gerektiğini hissetti. Sözü değiştirmek için, nereden bulduklarını sordu. Bu fırsatı kaçırmayan Ağa, Verbain'in gözünün içine baka baka, "Biliyorsunuz, bok bulmak bizim işimiz!" dedi ve oradan ayrıldı.

Maçahanede Verbain'in istediği çap ve büyüklükte ince sazlardan yuvarlak bir sepet örüldü. Pamuk ipliğinin üzerine balmumu sürülerek hazırlanmış sicimler uzun sepete yukarıdan bağlanarak aşağıya doğru sarkıtıldılar ve belli aralıklarla sabitleş-

tirildi. Bu arada beziryağları bakır kaplara konularak kaynatıldı. Taze manda tezekleri didiklenerek lif haline getirildiler. Bunlar beziryağı kazanlarına atıldı ve uzun süre karıştırılarak harmanlandılar. Ortalığa dayanılmaz bir koku yayılıyordu. Genzim yanmaya başlamıştı. Arada öksürmeden edemiyordum. Etkilendiğim anlaşılmasın diye, arada kazanların yanına gidiyor ve bulamacın olurluğunu ölçermiş gibi öyle içine bakıyordum. Kazanlar soğumaya bırakıldı. Az sonra ılık duruma gelen bulamacı yavaş yavaş sepetin üzerine sürmeye başladık. Maçacılar suratlarını bezlerle sarmış, bezin burunlarına gelen kısımlarını pamuk parçalarıyla kapatmaya çalışıyorlardı. Bulamaç hale gelmiş tezekler saz sepetin üzerine eşit aralık ve kalınlıklarla sürülerek yapıştırıldı. Macar Verbain elinde pergel mastarla sepetin her yanında et kalınlığının eşit olmasını sağlamaya çalışıyordu. Arada bu işi bırakarak düşüncelere dalıyor, sonra pergel mastarı hızla 'şaklatarak' kapatıyor, ardından ölçüyü parmak uçlarıyla alırken mırıldanmaya başlıyordu. Bu ağır koku altında tezek yapıştırma işi büyük sabır ve özveriyle bitirildikten sonra Macar, konuşmadan, sert baş işaretiyle, yanına altı sabit, üstü döner tablayı getirmemizi emretti. Tezekli sepeti üzerine oturttuk. Hareketli tabla yavaş yavaş çevrilerek üzerindeki fazlalıklar kazındı. Kazınmanın tam olup olmadığını anlamak amacıyla Verbain gözlerini yumarak avuçlarını, bileklerinden yavaş hareketlerle oynatarak onu okşamaya başladı. Gözkapakları kapalı yüzünde çıplak bir kadını okşarkenki incelik vardı. Bu okşama sırasında arada durması, elinin altındaki bölgenin biraz daha kazınması gerektiğini gösteriyordu. Küçük tümsekleri belinden çıkarttığı *ispatsi*nin[1] ucuyla düzeltiyor, sonra da kaşık tarafıyla perdahlıyordu. Halinde tek kişilik tiyatroda çeşitli tipleri canlandırmaya çalışan oyun-

1 Bir tarafı kaşık bir tarafı mala, küçük dökümcü el aleti.

cunun olağandışı davranışları görülüyordu.

Uzun süren okşama, kazıma ve perdahlama işi bittikten sonra verilen emirle cıvık ve açık sarı renkte ishal kazlardan toplanmış 'ters'ler de karıştırılarak, istenilen çapa getirilmiş tezekli sepetin yanına konuldu. Kaz 'ters'lerini ince hamam lifleri yardımıyla tezeğin üzerine sürme işini, dökümhanede en tembel çırağa, bir anlamda ceza olarak vermem, Verbain'i hoşnut etti. Bu iş, öncekinden daha fazla bir iğrenmeyle zoraki bitirildi. Tamamlanan *maça,* tepesinde kanca yeri bırakılarak nemini çekmesi için maçahanenin bir köşesine, yeni doğmuş bebeğe gösterilen özenle bırakıldı.

Sabah erken maçahaneye geldiğimizde *maça*, nemini çekmiş halde *porte başı*ndan balmumu iplerle sarkarak duruyordu. Macar Verbain balmumlu ipleri *maça*nın içinden yavaşça çektirdi. Balmumundan ötürü, pamuk ipler kolayca çıkıverdi. Bir köşede büyük bir mangalda yakılan odunkömürleri köz haline gelince, onları demir maşalarla alıp *maça*nın *porte başı*ndan içine doldurduk. Bu iş bittikten sonra *porte başı*na küçük bir delik bırakarak orayı balçıkla sıkıca kapattık. Az sonra bu küçük delikten kokusuna dayanılmaz duman çıkmaya başladı.

Aradan iki gün geçmişti. Kalıbın boyundan iki karış küçük, köz haline gelmiş odunkömürü doldurularak hazırlanmış delikli mangal, içine indirilmeden önce yumuşak yüzeyindeki son yamama ve perdahlanma işlemi yapıldı. Mangal kalıbın çeperlerine çarptırılmamaya dikkat edilerek aşağıya indirildikten sonra üzeri kalın manda derisi ile kapatıldı. Kuruması için sabaha kadar böyle kalacaktı.

Bu arada, zamandan kazanma amacıyla, hem ergitme ocağının nemini almak, hem de ona yol vermek için çalışmamız gerekiyordu. Ocağın metal alma ağzı hava alması için açıldı. İçine

kuru odun ve yağlı çıralar doldurularak ateşlendiğinde dumanlar çıkmaya başladı. Salaya taşınan odunkömürleri ocağın yarısına kadar dolduruldu. Macar dökümcü Verbain körüğün on kol süreyle çalıştırılmasını istedi. İki körükçünün hareketiyle hava vermeye başlayan körük, kömürleri çatırdatarak yaktı. Ocağın ağzından ve bacasından çıkan kıvılcımlar, açık ve durgun yaz akşamında gökyüzünde kayan yıldızlara benziyordu. Odunkömürleri iyice kızarıp yandıktan sonra sıra yağlı kara taşlara gelmişti. Yukarıdaki yükleme salasından yağlı siyah taş yetiştirenlerin terden ve isten karalara bulanmış yüzlerinde parlayan beyaz gözakları, dökümhanenin içinde, eşlerini baştan çıkarmaya çalışan ateşböcekleri gibi tuhaf parıltılarla dolaşmaktaydı.

*Maça*yı kalıbın içine indirmek için üç ayaklı sehpa yapıp tepesine makara yerleştirdik. *Maça* tam ortaya gelecek şekilde yavaşça aşağıya bırakılarak *porte başı* yuvasına oturtuldu. Yukarıdan elle yapılan yoklamalarla yuvasına iyice yerleşip yerleşmediği kontrol edildi. *Maça* ile kalıp arasındaki namlunun et kalınlığını çıkaracak olan metal boşluk dört bir yandan pergel mastarla ölçülerek, *maça*nın tam ortada ve dik olması sağlandı. Kalıbın üstünü kapatacak olan derece, çaprazlama çakılmış karşılıklı iki kazık yardımıyla, düz zemine oturtuldu. Onun da üzerine sakat dökülmüş küçük toplar ve sütun başlıkları, döküm ânında dereceyi kaldırmaması için ağırlık olarak dikkatle yerleştirildi. Bu, üst derece oturtulurken kalıp boşluğuna küçük 'şamot' parçaları gibi pisliklerin girmesini önlemek içindi. Metalin kalıba rahat girmesi için üst derecede açılmış olan yolluk ağzının üzerine de geniş malalanmış 'bataklık havşa' yerleştirildi.

Üstü başı toz toprak içinde, arada bir alnında biriken terleri silen Macar Verbain bu işlerin emirlerini verirken her zaman ol-

duğu gibi işinin başındaydı. Emirlerini, sırasını şaşırmadan ve duraksamadan çabucak veriyor, baştan savma yapılmaması için özen gösteriyordu.

Hazır olan kalıp, içine akıtılacak sıcak çorbayı bekleyen bakır karavanaya benziyordu. Metali ocaktan kalıbın içine taşıyacak olan yolluk dudağının sehpaları da, büyüklük sırasına göre, ocağın ağzı ile kalıbın bataklığı arasına yerleştirildi. Sehpaların üzerine dudak konuldu, yatağına da kor hale gelmiş odunkömürleri bolca yerleştirildi. Bu yanmış kor kömürler, soğudukça, döküm başlama ânına kadar tazelenecekti. Dudak sıcak olmalıydı. Eriyik metal yuvasına girene kadar tek havaya açık yer orasıydı. Dudağın sevgilisi sıcak metal, sıcak zemin sever, sıcağı daha iyi öperdi. İnsan nasıl sevmeyerek ya da görev yaparcasına içinden gelmeyerek birisini öperse, soğuk dudağı öpen metal de aynı şekilde buruşur ve sıcaklık kaybederdi. Bu da arkadan gelen ergimiş metalin onunla birlikte soğumuş olarak kalıbın içine girmesine neden olurdu.

Ocağın hava ağzı açık bırakılarak, biriktirme deposunun akış ağzı ve cüruf delikleri gerektiğinde açılmak üzere kapatıldı. Döküme girmek için çalışmalarımız tamamlanmıştı. Günün yorgunluğunu gidermek için yatakhanede taş döşeli soğuk odama giderken kuş gibi hafiftim, içim sıcacıktı.

Çalışmaların bittiğini öğrenen Hacı Muslihittin Ağa, yanına Topçubaşı Rıza Ağa'yı ve Macar dökümcüyü almış, güvercin ile Sultan'a hayırlı haberi uçurmadan önce, yazdıkları tezkereyi iki atlı haberci ile gönderme hazırlığına girişmişti. Tezkerede, durmadan ateş kusacak ve yeri göğü inleterek insanları sağır edecek olan ilk 'Azap'ın dökümüne girecekleri günü bildiriyorlardı. Atlılardan biri deri korunak içindeki kağıdı çantasının içine yerleştirdi, at değiştirecekleri konak yerlerini sordu. Öteki atlı, Hacı

Ağa'nın gizli haberini taşıyordu. Ağa, bunu öbürlerinden habersiz yazmış, çizimleri ele geçirme vaktinin geldiğini ve buyruklarını beklediğini belirtmişti.

Üç gün sonra güvercin evine gelen paçalı, Hacı Ağa'yı heyecanlandırdı. Elleri titreyerek kuşun bacağındaki altın yüksüğün arasından bükülü kağıdı aldı. Haber kısa ve açıktı:

"Olanları sen görür, sen bilirsin, gereği neyse tez elden yapasın."

Macar dökümcü Verbain'in önceden verdiği emirlerle tartılarak hazırlattığı bakır külçelerini, kırılmış eski tunç döküm parçalarını, kalay demetlerini ve yağlı kara taşları, mermerleri ocağın salasına sıralayarak istiflemiştik. O, elindeki kağıtta sürekli hesap yaparak düşünüyor ve arada kendisine yaklaştığımda, karalamayı bırakarak, bana gereksiz işler vererek başından savıyordu.

Bakır külçelerini ne kadar atarsa, ne oranda hurda tunç atmalıydı? Bu gibi hesaplar çok önemliydi. Dökülen topun uzun ömürlü olması ve geri tepmemesi, metallerin karışım dengelerine bağlıydı. Hurda tuncu fazla kaçırırsa yapı sert olup ateşleme ânında çabuk tavlanır ve ateşe dayanamayıp parçalanırdı. Buna karşılık bakır külçelerini fazla kaçırırsa yumuşaklıktan namlu çabuk bozulup genişler ve gülleyi uzağa atamaz, yakına düşürürdü. Siyah yağlı taş ve mermer katma oranları da bu karışımlara bağlıydı.

Ergitme ocağına verilecek vezinlerin toplamına göre, ergitme ocağının önüne yerleştirdiğimiz metal toplama deposunda vezin malzemelerden eşit karışım elde edilecekti. Ergitme ocağının özelliği de bu toplama deposuydu. Tek batında aynı alaşımda döküm yapacaktı. Doğum tek parça olacaktı. Küçük metal ba-

tınları döküm sırasını beklemeyecek, böylece döküm ânında bundan kaynaklanan sıcaklık farkları ortadan kalkacaktı. Bütün bunları düşünürken Macar dökümcünün alaylı gülümseyişini yakaladım. Eminim ki düşüncelerimi ve aklımdan geçenleri anlamıştı. Alaylı gülümsemesinin nedeni, bütün bunları hissetmeme rağmen işin hesap yanını bilmememdi. Bugüne kadar dökümcülük yaşamımda bulduğum on bir dengeden, sekizini yerine getirdiğimde sağlam döküm almıştım. Büyülerimin dengeleri bana hainlik etmediği gibi bundan sonra da etmeyecekti. Büyülü 'kilolar' belli, ama nasıl hesaplandığı karanlıktı. Bütün bu gizlilik ve bilinmezliğin bana göre anlamsızlığı yaşamda daha başka güzelliklerin olmasından kaynaklanıyordu. Bu güzelliklerin başında da aşk geliyordu... Deniz, dağlar ve arkadaşlarım geliyordu...

Bana asma saplarının kömürleştirilmesiyle yapılmış kalemlerle yazı tahtası verdi. Tek yapacağım her vezinde hangi malzemeden ne kadar kullanıldığını işaretlememdi. Ocağın körükten hava verilmeden yanması epey zaman aldı. Kum saatlerinin içindeki ince zerrecikler ağır ama kararlı boşalıyor, kum saati ters çevrildiğinde, yeni zamanı büyük bir açlıkla bekleyerek öğütüyorlardı. Siyah yağlı taşlar köz oldu. Önce kalın ve iri kırılmış tunç top parçalarını doldurma ağzından içeri gönderdik. Ardından miktar olarak, onda biri kadar siyah yağlı taşlardan boca ettik. Doldurma sırasını; mermer, bakır külçeleri ve tekrar mermer izledi. Macar dökümcüye kalayın ne zaman atılacağını sorduğumda, sert bir tonda 'sırası gelince' karşılığını aldım. Ses tonundaki sertliği, ocağın verdiği sıcaktan kaynaklanan bunaltıya vererek gülümsemeye çalıştım. Vezinlerin her birini yüklerken aralarına siyah yağlı taşları belli oranlarda vermeyi unutmuyorduk. Bütün bu işler yapılırken tüm dikkatimle işin başındaydım.

Körük, dört babayiğit çırağın ağır kol hareketleriyle manda derisinden kanatları açılarak çalıştırıldı. Çıraklar belli bir süre sonra yerlerini başkalarına devrederek sırayla çalışacaklar ve böylelikle dinlenmiş olacaklardı. Tahtadan yapılmış üstlüğüne açılmış hava alma deliğinden çıkan emme sesi, sevişirken soluk almakta zorlanarak yaptığı işten zevk aldığını belli etmeye çalışan fahişelerin çıkardıkları yapmacık iniltilere benziyordu. Ocağın bacasından çıkan beyaz duman, sarı ile karışık kızıl renge dönüştü. Dışarıdan dökümhaneye bakanlar kararmış havayı aydınlatmaya çalışır gibi mor ışığın aralarına serpiştirilmiş kızıl haleleri gördüler. Bir süre sonra atılan vezinler çökmeye başladı. Verbain işin en önemli kısımlarına geldiğimizi, her işin özenle sürdürülmesi ve benim de işin başından ayrılmamam gerektiğini söyledi. İlk nöbeti kendisi tutacaktı. Gece yarısı dökümhaneye gelmemi ve sabaha kadar beklememi istedi. Nöbete geldiğimde yapacaklarımı ve dikkat edeceklerimi yazılı olarak verecekti. Önemli olan ocağın, içindeki vezinlerle çatmamasıydı. Çatma, vezinlerin tıkanması demekti ve bu da biriktirme deposuna dolan eriyik metale yukarıdan sıcak metal akışının durması ve soğumasıydı. Soğuk metal, kalıpta yürümezdi. Macar Verbain, iş ağırlaşmaya ve zorlaşmaya başladığından beri, kilitli ağzını açmaya, bildiklerini azar azar vermeye başlamıştı.

Verbain'in heyecanını döküm ânının yaklaşmasına bağladım. Heyecanlandıkça benimle daha fazla konuşuyordu. Bunu, belki bilinmezlik ve büyü belasından ötürü başına gelebilecekleri paylaşmak için yapıyordu. Gece dökümhaneye geldiğimde dingin olmalıydım. Ertesi gün burası panayır yerine dönecekti. Sultan geldiğinde yaşanacak karmaşanın, dökülecek topun büyüklüğü ile aynı olduğunu paşa ve ustaların telaşından çok iyi anlıyordum.

Yorgun durumda dökümhaneden çıkıp odama yollandığımda karşımda Hacı Muslihittin Ağa'yı gördüm ve şaşırdım. Saygı ile önünde eğildiğimde eliyle başımı okşadı. Bu zamansız ve anlamsız okşama beni korkuttu. Oysa yüzünde sevecen, karşısındakini korkutmaktan çekinen bir ifade vardı. Bana yorgun olup olmadığımı sorduğunda, dökümhanede çalışmanın bedenimi dinlendirdiğini ve döküm yapmadan yaşamanın karanlık bir odada hayatımın sonuna kadar yalnız kalmakla aynı olduğunu dilim döndüğünce anlatmaya çalıştım.

Ağa beni uzaktan izlediğini ve çalışmalarımdan hoşnut kaldığını belirterek konuşmasını sürdürdü. Kuru parmaklı elini bu kez omzuma koyarak yatakhanelerin olduğu binaya doğru yürümemizi işaret etti. Bu davranışı her ne kadar beni rahatlatmak için olsa da, ben yine de ürkek ve saygılıydım. Hacı Ağa fazla uzatmadı. Bana karşı güven duygusu beslediklerini yineledi ve istediklerini yaparsam beni ödüllendireceklerini söyledi.

Önce Anadolu'nun verimli bir yöresinde tımar sahibi olacaktım. Ardından, Verbain'den hiçbir eksiğim olmadığına göre, Sultan'ın dökümhanesinde beni ustabaşı yapacaktı. İyi de para alacaktım. O an yemyeşil çayırlı köyümdeki, dere kenarındaki küçük evim gözlerimin önüne geldi. Narkisos yanımdaydı. Onu ne kadar da özlemiştim. Uzun, beyaz tüllü elbisesini çıkararak, köyümün kadınları gibi giyinmiş, yalnız benim kadınım olmuştu. Derede çamaşırlarımızı külleyerek tokmaklarken, birkaç çocuk çayırda koşuşmaktaydı. Asomata'ya getirilişimden bu yana düşlediğim işte böyle bir yaşamdı. Onu kimselerle paylaşmadan birlikte yaşayacağım sessiz, mutlu bir ev ve verimli topraklar. Bana rahat ve huzuru getirecek olan bu fırsatı yakalamıştım. Yıllarımın geçtiği düzensiz inişli çıkışlı yaşam sona erecekti. Dalmışım. Omzumun sarsılmasıyla kendime geldim. Hacı Ağa yüzünde ay-

nı gülümseme ile beni silkeliyordu. Başımı kaldırıp ona baktığımda, aklımdan geçenleri anlıyormuşçasına, başını yavaşça iki yana salladı.

Elimde kandil, Verbain'in odasına girdiğimde zifiri karanlıktı. Taş zeminin ortasına kadar ürkek adımlarla yürüdüm ve köşede duran aynada yüzümü gördüğümde korkuyla geriledim. Bu yaptığım yanlışın yüzüme vurması mıydı? Korkunç görüntünün kandilden kaynaklandığını anlamam geç olmadı ve ortalığı dinleyerek bekledim. Derin soluklar aldım.

Yapacağım işte zaman önemliydi. Bunun için kumu tümüyle boşalmış saati ters çevirdim. Acele etmeliydim. Gözlerimi odanın içinde gezdirdiğimde çizimlere benzer hiçbir şeye rastlamadım. Onları ortaya bırakmayacağını biliyordum. Hasırın ve yatağın altına baktıktan sonra başucundaki eşyalara da bir göz attım. Aradıklarım yoktu. Kandili koyduğum yerden alarak yıkanma dolabına girip ikinci kapısından öteki odaya geçtim. Odada alçak bir masa ve minderden başka bir şey yoktu. Tavan karanlık ve yüksekti. Köşelere dikkatlice baktım. Oradan çıkıp yatak odasına yürürken arkamdaki kapıda kıpırdayan bir karaltı fark ettim. Bir süre öyle kaldım, sonra yavaşça döndüm. Kandili korkarak kaldırırken kalbim hızla çarpmaya başlamıştı. Kapıda eli çenesinde, bana doğru bakan kambur cüceyi gördüğümde her yanımı ateş bastı. Dilim kurudu. Zorlukla yutkunarak birşeyler gevelemeye çalıştım ama gırtlağımdan yalnızca bir hırıltı çıktı. Cüce aksine sakindi, "Aradıkların burada," diyerek yaklaştı. Önümden geçip arkamdaki dolaba girdi. Yavaşça geriye döndüğümde, dolabın köşesindeki su deliğini küçük buruşuk eli ile gösterdiğini gördüm. Eğilerek elini delikten içeriye soktu. Küçük parmaklarının arasına takılanları görünce aradıklarımın onlar olduğunu anladım. Rulo halindeki çizimlere zarar vermeden

yukarıya çekti. Alıp incelemeye başladım. Heyecandan dizlerimin bağı çözülmüştü, yere yığılacak haldeydim. Arkamı döndüğümde cüceyi göremedim. Nasıl sessizce geldiyse öyle ortadan kaybolmuştu. Bu anda bir bardak su için neler vermezdim!

Çizimler elimdeydi işte. Onları yanımda getirdiğim kağıtlara acele ile çiziktirmeye başladım. *Arda*nın kullanılması, kalıbın kazınması, *maça*nın yapılması, yolluk ve ergimiş metalin hangi açıda kalıba girmesi gerektiği ve bu konuda çıkabilecek hatalar, bunları önleme yöntemleri gibi önemli noktalar bu kağıtlarda yazılıydı. Dökümhanede yaptığım ve bana göre önemsiz görünen bir yığın ayrıntıyı bu kağıtlarda görmek benim için şaşırtıcıydı. Çizdiklerimin yanına küçük kurukafa işaretleri koyarak bunların daha sonra açıklanmalarının gerektiğini belirttim. Acele ediyor, şekillerin düzgün olmasına dikkat etmiyordum. Nasıl olsa yeniden çizecektim. Bir an önce işimi bitirip buradan çıkmam gerekiyordu.

İstediklerimi almıştım. Çizimleri katlayıp korunağın içine yerleştirecekken aralarında küçük bir kağıda çizilmiş başka bir kalıplama şekli gördüm. Üzerinde 'yatık kalıplama' yazıyordu. Hareketlerim yavaşladı ve daha yakından, dikkatlice incelemeye başladım. Bu şekil, bizim dik kalıplama yöntemimizden çok farklıydı. Başka bir kağıda bu yatay kalıplama şeklini çizdim, katlayarak kemerimin arasına soktum.

Verbain'in odasından çıkarken kum saatine baktığımda bu iş için ayırdığım sürenin bitmekte olduğunu gördüm. Kandili söndürüp dışarı baktım, kimseyi görmedim. Hızlı adımlarla oradan uzaklaşarak Hacı Ağa'nın evine doğru yürüdüğümde, vakit gece yarısını bulmamıştı, sabaha çok vardı, ama gözlerimden uyku akıyordu. İşimi bitirmiştim, dinlenmem gereken zamandan harcamıştım, kalan zamanda 'yatıp uyumam gerek,' diye düşündüm

Yoksa sabahı zor çıkaracaktım.

Hacı Ağa'nın yanına gittiğimde, heyecanla beni bekliyordu. Yüzüm terliydi, onunki ise uykusuzluktan solgundu. Çizimleri soğukkanlılıkla aldı ve başucuna bıraktı. İşlerin hafiflediği bir zamanda kendisiyle birlikte üzerinde çalışarak onun anlayabileceği şekilde çizmem gerektiğini söyledi. Sonunda, "Hele," dedi, "hele... Yarını kazasız, belasız bir atlatalım da... O zaman rahat ederiz..." Dinlenmek için izin istedim ve arka arka yürüyerek çıkarken, aradıklarımızın yerini kambur cücenin gösterdiğini söyledim. Ağa'nın uykusuzluktan sararmış yüzü beyazlaştı ve bir an öylece kaldı. Eliyle dışarı çıkmamı işaret etti.

Odama dönünce kandili yaktım. Kemerimin arasından çıkardığım küçük kağıttaki yatay kalıplama şeklini incelemeye başladım. Gözlerim kapanırken yıllar önce yanında çalıştığım ustanın, 'Yuvarlak ve içi boş işler kesinlikle dik kalıplanmalıdır,' sözü aklıma geldi. Elimde yatay kalıplama resmiyle gözlerim ağırlaştı ve uykuya daldım.

generosos animos labor nutrit
çalışma cömert ruhların besleyicisidir.

Seneca

Ocağın biriktirme deposunun dolmasına az kalmıştı. Depoda toplanan ergimiş metalin seviyesini belirlemek için açılan cüruf delikleri sırasıyla aşağıdan yukarıya doğru ucu çamurlu tamponlar yardımıyla kapatıldılar. En üst noktadaki delik kapatıldığında bir kerelik top dökümü için gerekli olan metal hazır olacaktı. Cüruf deliklerinden, önce gözleri alan bir ışık huzmesi çıkıyor, ardından ocağın içine atılan mermerden kaynaklanan yumuşamış cüruf, ağır ama birbirini tamamlayan çok güzel renklerle aşağıya doğru, tahta kabından akıtılan pekmez ağdalığında süzülüyordu. Bu renkler genellikle açık mavi ve yeşildi. Cürufun gelmesi demek, az sonra o delikten ergimiş metalin akması demekti. Çünkü cüruf, ergimiş metalden çok daha hafifti. En son delik de kapandı. Verbain ocağın salasına çıkarak kaç vezin yükleme kaldığına baktı. Salada bulunan katı hammaddeler kadar biriktirme deposunda yer kalması gerekiyordu. Ocağın içindeki vezinler körüğün verdiği hava ve siyah yağlı taşların verdiği ısı yardımıyla aşağıya doğru çöküyor, çökenin yerine aceleyle yenileri yükleniyordu. Ocak çatmaması için arada bir yükleme kapısı ağzından sokulan bir çubuk yardımıyla dürtükleniyordu. Saatlerdir aynı işi yapmanın yorgunluğu gözlerinden okunan körükçüler ise nöbetleşe değişerek canla başla çalışıyorlardı. Son

vezinler aşağıya çöktüğünde Verbain kalay demetlerinin getirilmesini buyurdu. En sona saklanmasına bir anlam veremediğim kalay demetlerini açarak uzun yolluğun üzerine serpiştirdik. Kalay parçaları, akan eriyik metalle birlikte biriktirme deposundan içeriye girdiler. Verbain'le son hazırlıkları yaparken, heyecandan birbirimize söylediklerimizi bazen duymuyorduk. Ona bakıyor ama görmüyordum. Arada bir beni uyararak 'kendime gelmemi' söylüyordu. Kalıbın hava çıkıcılarından içeriye, yaktığımız çıraların verdiği aydınlık yardımıyla, içeride herhangi bir pisliğin kalıp kalmadığına son kez baktık. Biriktirme deposu ile kalıp arasındaki uzun dudağın çatlayıp kırılmış şamotlarını yeniden yaptırdık. Biz bunları hazırlatırken dökümhanenin içi bir anda okunan dualarla çınlamaya başladı. Çıkan seslerden köşe bucağa yuva yapmış kuşlar ürktüler. Kanatlarını şiddetle birbirlerine çarparak başka yerlere uçuştular. Çalışan Müslümanlar hep bir ağızdan, "Padişahım çok yaşa, padişahım çok yaşa..." diye bağrıştılar. Biz de dudaklarımızı kıpırdatarak onlara eşlik etmeye çalıştık. İlahiler, dualar, Allah Allah seslerine karıştı. Sıcak dökümhane ortamı Sultan'ın gelmesiyle birden karışıvermişti. Sultan elini kaldırarak yanındaki adamlardan birine, herkesin işine bakmasını ve işinden kalmamasını buyurdu. Onu ilk kez görüyordum. Genç yaşında bunca işin üstesinden başarı ile geldiği için ona gıpta ile baktım. Sultan, etek öptürmesi bittikten sonra ağır ağır yürüdü, kendisine ayrılan köşeye geldi ve döküm ânını beklemeye başladı. Yapmak istediklerine göre çok genç gösteren Sultan, keskin bakışlarıyla çevresini süzerken, neler olup bittiğini anlamaya çalışıyordu. Yapılanlara önem vermez görünme çabasını benden başka gören var mıydı acaba? Yanımda kan ter içinde duran Verbain, düşüncelerimi okuyormuşcasına, "O," dedi, "bizden daha heyecanlı."

Nefeslerin kesildiği ve heyecanın yürekleri sıkıştırdığı o anda, nereden ve kimden çıktığı belli olmayan cırtlak bir ses dökümhanenin gürültüsünü bastırdı: "Ocak!.. Ocağa bakın... Kızardı, delinecek. Kaçın!.."

Verbain'le ocağın biriktirme deposunun yanına koştuğumuzda, onun delinmek üzere olduğunu gördük. Heyecandan dilim damağım kurudu. Zorlukla yutkundum. Ter damlaları ensemden sırtıma boşandı. Sultan'ın dökümhaneye gelmesi ve dökümün başlamasına az bir zaman kalması, orada bulunanların zaten heyecanını son haddine getirmişti. Aksilikler işte hep böyle bir anda ortaya çıkardı. Canhıraş sesin ortaya yayılması, toplananları geriletti. Karışıklıkta birkaç kişi Sultan'ın önüne geçip korumak istedilerse de o, olup biteni görmek için önündekileri iteledi.

Dünya durdu. Hiçbir şey düşünemiyordum. Çevremde kimsecikler yoktu. Tıkanan kulaklarımı uğultular sardı, sonra anlatılmaz bir sessizlik beynimin içini doldurdu. Ocağın biriktirme deposunun delinmesi. Eriyik metalin akarak, o zamana kadar yaptıklarımla birlikte gelecekte beni bekleyen güzel yaşamı bir anda altüst etmesi... Gerçekte bu ocak, benim sevgili kızım ve geleceğimin doğurgan anası değil miydi? Gelinlik kızının erken doğum yapmasını hangi baba isterdi? Hazır iki şamot topağını alarak hızla biriktirme deposunun tabanına, daha önceden çekilmiş kızarık cürufların üzerine atladım. Samanla karıştırılmış topaklardan birini kızıl parlaklığın üzerine avucumun içiyle hızla ve kuvvetle yapıştırdım. Üzerine bastığım cürufların verdiği ısı, altı kararmış şimşir takunyalarımın kenarlarından bacaklarıma doğru yayılıyordu. Dumanlar çıkmaya başlamıştı. Bu kokuyu eskiden beri severdim. Burnumun deliklerini ve genzimi yakması hep hoşuma giderdi. Dumanı gören Verbain koşarak duva-

ra yaslanmış gelberiyi aldı ve ocağın tabanında sağa sola yayılmış kuru kum öbeklerini ayaklarımın dibine doğru itelemeye başladı. Bu işi yaparken, 'Biz her zaman böyle durumlarla karşılaşırız ve üstesinden de geliriz,' gibisinden gülüyordu. Ayaklarımı sıra ile kaldırarak kuru kumun üzerine bastım. Avucumun içindeki şamotu daha da kuvvetli bastırarak yaralı yerin üzerinde yaymaya çalışırken, ayaklarımla da kuru kumu iteleyerek açık kalmış cürufu örtmeye çabalıyordum. İkinci topağı da aynı şekilde yamadım. Yumruğumla kurumakta olan şamotu dövmeye başladığımda, dökümhanedeki kargaşanın, yerini önce şaşkınlığa ve ardından rahatlığa bıraktığını, seslerin yumuşamasından hissediyordum. Herkes birbirine bakarak mırıldanırken, Verbain kendi adamının bu cesur davranışını az da olsa kendine mal ederek gururlanıyordu. Ne de olsa ayaklarımı yanmaktan kurtararak çorbaya biraz tuz atmıştı! Yaklaştı, elindeki tahta tokmağı uzattı. Tokmakla şamotu iyice sağlamlaştırdıktan sonra tahta desteklerle yarayı kapatıp çevresini balçıkla iyice sıvadım. Artık tehlike geçmiş, ergitme ocağının biriktirme deposu eski halini almıştı. Eh, ben zaten ateşi severim, ateş doğurgandır!

Kutsal işimi bitirip çukurdan çıktığımda, alnımdan akan ter gözlerimi yakmaya başlamıştı. Dökümhanede tehlikeleri severdim. Tehlikeli de olsa yaptığım her yararlı işin sonunda olduğu gibi gene kendimi kuş gibi hafif hissediyordum. Tehlikesiz dökümcülüğü yavan ve sıradan bir iş olarak gördüğüm için erimiş metalden kaçmaz, üzerine üzerine giderdim. O, ondan kaçanı, ne kadar uzağa giderse gitsin yakalar ve yakar. Yaktığı yerin yarası kapanmaz, inadına daha da ürerdi. Bu yüzden korkunun ecele, hele hele dökümcülükte, hiç yararı yoktu. Bu, beni yetiştirmeye çalışan ustalarımın verdiği ilk derslerden biri idi. Bu duygular içinde terimi silerken, bir dana için tutuştuğumuz id-

dia üzerine elimi akan eriyik metal içinden kesme geçirdiğim yarışma aklıma geldi. Elimi içinden hızla geçirmiştim, ama yine de birazı yapışarak canımı yakmıştı. Olsun, kazanmıştım ya. O danayı başkasına kaptırır mıydım? Yüzümü yalakta yıkarken Sultan'ın ilgisini belli etmeden, bana baktığını gördüm. Tanrım... Yüce Sultan bana bakıyordu.

Verbain tekrar salaya çıktı. Ocağın yükleme ağzından içeriye baktıktan sonra elindeki çubuğu daldırarak yüklemede boş kalan kısmın uzunluğunu ölçtü. Merdivenlerden aşağıya doğru inerken bana 'tamam' işaretini verdi. An gelmişti. Avrupa'daki benzerlerinin en büyüğü ve karşısında hiçbir engeli barındırmayacak olan topun dökümü hazırdı. Dökümcüler ellerindeki çubuklarla, ocağın biriktirme deposunun ağzına, 'ağzı bozmamak' için aşağıdan yukarı doğru vurmaya başladılar. İkimiz de çalışanların yanındaydık. Ağza vurulan demir çubukların ucunda önce ufak kızıl leke belirdi. Kızıllık daha sonra koyulaşarak kırmızıya dönüştü. Kırmızı leke büyüdü ve sıçan kuyruğu inceliğinde metal yavaş yavaş akmaya başladığında delik daha da genişletildi ve eriyik metal önce yukarıya doğru işemeye başladı! Delik, içinde çelik çubuk döndürülerek düzeltildi ve doğru akış sağlandı. Ocakçılar bu işleri yaparlarken uzun yolluğun üzerinden akan tampon çamurlarının bataklığa girmesini önlemek için 'temiz tutmayı' boşlamıyorlardı. Dökümhanenin loş gri rengi kırmızı renge dönüşmüştü. Bu renk, yüzleri tozdan kararmış dökümcülerin günler süren yorucu çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştı. Eriyik metal hızlanarak akıyordu. Bataklığı boğarak doldurmuş, kalıbın içine yollanmıştı. Sıcaklığın verdiği kızıl ısı, uzun yolluğun iki tarafındaki dökümcülerin yüzlerini yalıyor, kararmakta olan dökümhanenin içinde alabildiğine terli yüzlerinde beliren, yorgun ama rahatlamış bir ifade ile bakışıyorlardı.

İnsanlar bu sıcak sessizlik içerisinde heyecanlıydılar.

Döküm başlamadan kalıbın yanına getirilen kurbanlık koçlar, gözleri bağlı yatırıldıkları yerde bekleşiyorlardı. 'Allah, Allah' nidaları ile dualar hep bir ağızdan okunmaya başladı. Kurbanların boğazlarına *Burisia*[1] yapımı keskin bıçaklar değdirildiğinde, üçü bir arada bağlı, bacakları çırpınmaya ve titremeye başladı. Kan, oluktan boşalan yağmur gibi, kalıbın yanına doğru akarken uzun yolluktan ilerleyen ergimiş metalle aynı renkte gözüküyordu. Kan kokusu, ergimiş metalin kokusuna karışıyor, o sıcak havayı daha da dayanılmaz kılıyordu.

Kan görmeye çocukluğumdan beri dayanamazdım. Hele böylesine asla. Midem bulandı, gözlerim kararadı. Güçlükle arkamı dönerek biraz ileride'ki duvarın köşesine çöküverdim. Boğazım kuruyor, gözlerim yaşarıyordu.

Şimdi kapanan gözlerimin perdesinde uçsuz bucaksız deniz vardı. Sabahın ışıldayan havası, az önceleri insanın derisini yapış yapış yapan nemli soğuğu tatlı bir sıcaklığa döndürmüştü. Gri deniz yeşilimsi bir berraklığa kendini salmak için, üzerinde tüten buhara rağmen, çabalama gösteriyordu, gökyüzü, saydam denizle çok uzaklarda birleşmek üzereydi. Artık ortalık aydınlanmıştı. Aydınlık ve parlak deniz, ıssız kum çöllerinin duyarsızlığındaki durgunluğa ve alabildiğine sessizliğe sahipti. Yeni bir gün yaşama uyanıyordu. Uyku mahmurluğundaki denizin üzerinde bizden başka hiçbir canlı yoktu. Takımlar hazırdı ve orkinos oynakları günlerdir bizleri peşlerinden koşturmaktaydılar. Yiyeceklerimiz tükendiğinden, yakaladığımız zindandelenlerden fileto çıkartarak, tepemizdeki kavurucu güneşin altında, baş üstünde kurutup yemeye başlamıştık. İnce uzun zıpkın, yanımda oturan Mıgırdıç ile aramda, ayaklarımın altındaydı. O, her an

1 Bursa.

verilecek görevi yerine getirmek için, kirişinden fırlamaya hazır zargana balığı inceliğindeydi.

Orkinos, küçük balıkların yolundaydı. Zokanın ucuna takılı ufak balığın ardı sıra yemlik balıkları ara ara denize serpiştiriyorduk. Sandal, dar, ince, uzun ama yapacağı işe göre küçüktü. Tekli küreğine göre yollu sayılırdı. Kıç üstünde, denizin içindeki yemli zokanın kalın örme sicimli takımı düzenli biçimde istiflenmişti. Sandalda tek dikkat edeceğimiz, ayaklarımızı sicimden kollamamızdı. Reis Vulgarlı'nın bize ilk uyarısı buydu ve ip kümesinin yanına herhangi bir tehlike ânında ipi kesmek için bir de keskin pala koymuştu.

Uzun zamandır çalışmamanın verdiği hamlık bizleri zorlamaktaydı. Zorla dayanıyorduk. Gecenin ilerleyen saatlerinde içkinin verdiği sarhoş sözüyle Vulgarlı'yla denize açılmıştık. Denizdeyken aklım karadaydı. Vulgarlı, bu durgun halimden kurtulmam için, orkinos yakalandığında zıpkını benim saplamamı istiyordu. Bu görevi istemeyerek kabul ettim. Zokaya taktığımız parmak kadar balıkla, anlatılan büyüklükteki canavarın yakalanabileceğini aklım kesmediği için bu görevi kulak arkası ederek kabul etmiştim. Bu yüzden ayaklarımın altında bulunan aleti kullanacağım aklımdan hiç mi hiç geçmiyordu. Bunları düşündüğüm anda kıç üstündeki ip, hızla sandalın küpeştesinden denize dik olarak akmaya başladı ve bir süre sonra bitti. Gerilen ip; sandalın önce yavaşça, sonra yol alarak hızlanmasına neden oldu. Sandal, daha sonra başı denize daha fazla gömülmüş olarak aktı!

Av zokaya gelmişti. Orkinos, damağında zokanın verdiği acımtırak tat ile denizin dibinde dolaşmaktaydı. İri gövdesini ağır ağır kıvırarak, kafa atmayı denedi. Boşuna... Kendisini zokadan kurtaramadı. Ağzından, parçalanmış yem ve hava kabar-

cıkları döküldü ve yüzeye doğru yükselmeye başladı. İri balık, ağzından dökülen yem parçacıklarının nasıl olduklarını görmeye çalıştı ama göremedi. Birkaç küçük balık çevreye yayılan bu parçaları çekiştirerek yutmaya çalıştılar. Av, saatler sonra başına gelecekleri anlamışçasına, denizin derinliklerine biraz daha dipledi.

Mıgırdıç'la ben sandalın arkasından denize baktığımızda düzenli açılan dalgaların sürekliliğini gördük. Dalgaların sürekliliği bu işin nereye kadar gideceğini belirsiz kılıyordu. Vulgarlı'ya baktığımda onun sakinliği beni şaşırttı. Bu sakinlik onun bu işten anladığını gösteriyordu. Onun için de her hareketinde ciddiyet ve dikkat vardı.

Sandal sürekli gidiyor ve zokayı yutmuş orkinosun arkasından her iki yöne de salınıyordu. Hızının arada bir azalması hayvanın yorulduğunu gösteriyordu. Küpeşteye bağlı ip gerginliğini yitirip boşladığında Vulgarlı ipin kalama veren kısımlarını toplayarak boşluğunu alıyordu. Güneş tam tepemizdeydi. Saatlerdir hayvanın esiriydik ama görülen oydu ki bu garip oyundan sonunda biz zaferle çıkacaktık. Bu inanılmaz dayanıklılık ve inat Vulgarlı'nın nicedir kapalı duran ağzını araladı: "İri canavar." Bu söz, çatlak ve kuru dudaklarından iri balığın su yüzüne çıkmasına kadar defalarca devam etti. İp birbiri ardına salınıyor, yeniden çekiliyordu. Bir süre sonra ipte başlayan kalama hızla yukarıya doğru çekilerek yok edildi. Vulgarlı bana doğru dönerek 'Hazır ol' komutunu verdi. İpi iki eli arasına alarak sıkıca kavradığında sol ayağını da küpeştenin altından destekleyerek kuvvet aldı. Belini bükmemeye çalışarak biraz daha ağır çekmeye başladı. Bu arada hayvandan gelebilecek herhangi bir kuyruk atma hareketini de kolluyordu. Ben sabit gözlerle hareketsiz zıpkına bakarken Vulgarlı bendeki korkuyu sezmişti. Gözlerimi zıpkın-

dan çekip ellerime baktığımda onların titremekte olduğunu gördüm. Vulgarlı'nın "Haydi hazırlan, diye bağırması beni kendime getirdi. Zıpkını kavradığım anda sandalın yanında yan yatmış ve kaderine razı, gri-beyaz renklerle bezenmiş, çocukluğumda derede yakaladıklarıma hiç benzemeyen, bugüne kadar görmediğim büyüklükteki balığı gördüm. Orkinos küpeştenin az yanında, boylu boyunca yatıyordu. Elimde zıpkınla ayakta kendimi dengelemeye çalıştım. Dizlerimdeki seğirmeyi önleyemiyordum. Vulgarlı, "Tam yüzgeçlerin bir karış altına," diye bağırırken elleriyle oltanın ipini hâlâ sıkıca tutmaktaydı. Sesinde bana cesaret veren bir kararlılık vardı. Elimdeki zıpkını sessizce sonunu bekleyen büyük balığa doğru çevirdim. Kafası, ağzı balmumu ile kaplı şarap amforalarına benziyordu. Beynimin içinde tiz bir uğultu vardı. Deniz donmuş, hiçbir hayat belirtisi göstermeksizin sessizdi. Bu sessiz ve donmuş denizde balık boş gözlerle bana bakmaktaydı. Gözlerim yalnızca zıpkını vuracağım noktaya sabitlenmişti. Zıpkını tuttuğum kolumu kaldırdığımda elimden nasıl kaydığını anlayamadım. Olan oldu. Ortalıkta süregelen sessizliği ağır ve okkalı bir küfür bozdu. Zıpkının ana bedenden sonra gelen ipini bağlamayı unutmuştuk. Iska geçen zıpkın suyu yararak denizin diplerinde kayboldu. Artık can alamayacak kadar karanlıkta, denizin soğuk bağrındaydı.

Bir işi sonuna kadar getirip kaybetmenin sıkıntısıyla karışık, acele eden Vulgarlı, Mıgırdıç'a bağırarak kendi yerine geçmesini ve ipi sıkı sıkıya tutmasını tembihledi. Dengesini kollayarak benimle yer değiştirdi. Sintineye yatırılmış ucu kancalı kakıcı yerinden aldı ve kancalı kısmı palasıyla sapından ayırarak küpeştenin üzerinde sivriltti. Hızla yaptığı bu işte çıkan tahta parçaları kucağıma ve saçlarıma dökülüyordu.

Sarı kıllarla kaplı iki kalın kol havaya kalkıp sivri uçlu gür-

gen sapı hızla balığa saplandığında kalıp patladı! Sıkı dövülmemiş kalıp kumları arasından eriyik metalin fışkıran tok sesi duyuldu. Metal yolluktan kalıbın içine nasıl döküldüyse aynı şekilde gerisingeriye aktı. Fışkıran metal çevreye yayılıyor ve küçük parçaları bilyelere dönüşmüş, kendisine yol arayarak yuvarlanıyordu. Sandalın çevresini metalin kesif kokusu sarmıştı. Metal önüne çıkan engellere aldırmadan başka yönlere doğru aktı.

Bu gibi durumlarda ne yapmam gerektiğini çok iyi biliyordum. Topak çamur bulmalıydım. Dökümhanenin içinde koşturup sağa sola seğirttim. Bağırdım, çağırdım ama kimseye sesimi duyuramadım. Halimde bazen rüyalarımda gördüğüm, uçurumdan düşerken, bir türlü yere inememe sıkıntısı vardı. Orada bulunan herkes sağır ve dilsizdi. Aval aval, duygusuzca yüzüme bakıyorlardı. Dökümü kurtaramadım. Kalıbın başında, yüzüm yere doğru eğik, iki damla gözyaşı pınarlarını terk ederek yanaklarımdan süzüldüğünde, omzum sertçe silkelendi ve kendime geldim. Bana birazcık kabaca, "Yeter artık, duanı kes, yeter," dediler.

Güçlükle ayağa kalktım. Midemin bulantısı devam ediyordu. Kesilen kurbanlara baktığımda kanları pıhtılaşmıştı. Dökümcübaşı, âdet üzerine akan tunca altın atılmasını Sultan'a etek öperek, yalvarırcasına söyledi. Başta Sultan olmak üzere sadrazam ve vezirler dökümcübaşına küçük keselerle altın verdiler. O da metalin çıkış ağzından altın sikkeleri sıcak tunç eriyiğine bıraktı. Altınlar eriyerek tuncun yapısına karışıyordu. Macar dökümcü kalıbın içine giden altınlara yutkunarak bakarken, yaşadığı bu zenginliği Konstantinopolis'teki sefil günleri ile karşılaştırıyor ve Sultan'ın yanında çalışmanın cennette yaşamaktan farksız olduğunu düşünerek, içinden, harcanan altınların bir kısmının kendi cebine girmesi için dua ediyordu.

Çıraklardan biri, arada, elindeki ucu kıvrık gelberi ile bataklığın yanına kadar gidiyor ve üzerindeki cürufu 'kaymak yaparak' topluyordu. Bu arada yakılan tahta parçası, kapatılan üst derecenin arasına tutularak dökümün gazı alınmaya çalışılıyordu. Ateşi gören eriyik tuncun gazı harlayarak yanıyor ve mor bir ışık üst derecenin çevresini sırayla sararak yanmanın devamını sağlıyordu. Verbain kalıbın üzerine çıktı ve çıkıcılardan metalin kalıbın içindeki yüksekliğini gözden geçirdi. Bir süre sonra tamponcuyu uyardı ve adam, elinde tampon ve yedeği ile hazır bekledi. İşareti aldığında biriktirme deposundan akan metalin ağzını tıkadılar. Döküm başarıyla bitmişti. Uzun döküm dudağı kalıbın yanındaki çukura çekildi. Artan metalin içeride katılaşmaması için, biriktirme deposunun ağzı tekrar açılarak, metal dışarıya, yere akıtıldı.

Ortalıkta yoğun bir duman ve kurumuş *maça*yı metalin kucaklamasından kaynaklanan, boğazımızı şiddetle yakan koku vardı. Verbain dökümün başına geldi ve cebinden bir avuç toz çıkartarak çıkıcılarda daha yeni katılaşmaya başlamış metalin üzerine serpti. Toz, metalin üzerine düştüğü anda cin mısırı gibi patlayıp çatlamaya başladı. Macar usta bilinmezlikle uğraşmanın gururuyla kasılırken, kulaklara hoş gelen bu kaynama bir süre devam etti. Dökümhanedekiler merakla çatırtı patırtının yanına kadar gelerek, bir süre büyücünün yaptığı başarılı üçüncü numarayı seyre daldılar.

homo trium litteraum
üç harflik adam: 'Fur' hırsız

Şekilleri, yeni kağıtlara düzgün bir şekilde çizerek Hacı Muslihittin Ağa'nın önüne saygıyla koydum. Üzerinde önemle durması gereken noktaları ve yerleri göstererek dilimin döndüğünce anlatmaya çalıştım. Bu konulara yabancı olduğu için, elimden geldiğince anlaşılır olmaya çalışıyordum. Ağa, elinde kamış kalemi, divitindeki mürekkebine batırarak çizimlerin yanına hızla yazıyor, bunu yaparken, arada, yavaş olmamı söyleyerek en küçük ayrıntılarda çok dikkatli davranıyordu. Önce *arda*yı anlattım. Yukarı, aşağı ve ileriye doğru hareketle kazıma işlemi yapan bu aletin tahta gövdesine geçme, belki binlerce dövülerek, çifte su verilmiş olan çelik çamuru oyarken körleneceğinden, aralıklarla bileylenmesi gerektiğini açıkladım. Dövme çelikten yapılma ekseninin geçtiği bambu kamışın, *arda*nın aşağıya doğru yol aldıkça kesilmesi ve yoluna böyle devam etmesi gerektiğini vurguladım. Topun dik kalıplanmasındaki en önemli nokta, kamışın dik olarak ergitme ocağıyla aynı doğrultuda çok sağlam çakılmasıydı. Topun üzerindeki süs kemerleri *arda*nın ileri doğru uzatılmasıyla ortaya çıkacaktı. Bu kemerler, aynı zamanda güllenin yerleştirileceği, *falya*ya güç veren sağlamlaştırıcı çıkıntılardı. Topun çekici ve kaldırıcı kulakları sonradan çamurdan çıkarılarak, kulak boşluğuna dövme çelikten yapılma halka yerleştirilecek ve döküm yapıldığında tunç kendinden çevresini sararak,

hiç eklemesiz sağlam yapılı kulak-halka elde edilecekti. Kalıp çamuru, kalıp kazınmadan önce çok sert dövülmeli ve kalıp kazındıktan sonra kalıp yüzeyi çok iyi perdahlanmalıydı. Gevşek vurma ya da dövme, ne kadar iyi perdahlama yapılırsa yapılsın döküm ânında şişmelere yol açarak istenmeyen kemerleşmelere neden olacaktı.

Perdahlama işi bittikten sonra da yuvarlak ve üzerinde çok sayıda delikleri bulunan mangal ile kurutulmalıydı. Bu kurutma ne kadar iyi olursa kalıp çeperinde nem kalmayacak ve dökümden sonra çamur katılaşan metale yapışmayacaktı. Bu hassas püf noktaları dikkatle dinleyen Ağa, solgun bir yüz ile başını iki yana sallamaktaydı. Hacı Muslihittin Ağa'ya top dökümünün en önemli kısımlarından biri olan *maça*nın, güllenin ve onu ateşleyen barutun yerleştirildiği *falya*nın iç yüzeyini çıkartacağı için çok dikkat etmemiz gereken kısımlardan biri olduğunu vurguladım. Kazılan kalıbın tam ortasına yerleştirilerek namlunun çevresindeki et kalınlıklarının her tarafında aynı olması sağlanmalıydı. Bunları anlatırken, onların bilmediği ve ilk defa uygulamasını Verbain'den gördüğüm ve onun *'porte başı'* diye adlandırdığı çıkıntıyı çizerek açıklamaya çalıştım. Kendisi mimar olduğu için çabuk kavradı, hemen çizimin yanına birşeyler yazdı ve altını karalayarak, yanına bir kurukafa işareti koydu. *Porte başı*, *maça*nın tabanına gülle çapı kadar bir başlık konularak, bunun dişisi de kalıba gene *arda* yardımıyla kazınmalıydı. *Maça*nın *porte başı* bu çukura oturtularak sağa ve sola kaçması önlenecek, böylelikle *falya*nın et kalınlığı tüm çevrede aynı olacaktı. *Falya*nın bir tarafının ince olması demek, topun ateşlendiğinde o ince kısmından parçalanması demekti. Bu dökümhanede herkesin dilinden düşürmediği korkulu rüya, 'geri tepme' idi. Burada önemli olan *falya* çap hesabını unutmamak ve bu hesabı doğ-

ru olarak yapmaktı. Bunun için de gülle ile *falya* arasına bırakacağımız mesafeye bir de eriyik tuncun katılaşırken kaybedeceği kısalmayı *maça*nın kalınlığına eklememiz gerekiyordu. Bu iş için gerekli formülleri çizimlerin üzerinden Hacı Ağa'ya anlatırken, o ağzı bir karış açık beni dinliyordu. Eriyik metalin katılaşırken büzüşmesinden kaynaklanan kısalmayı anlatırken unuttuğum, topun ana çapındaki kısalmaydı. Kısalacak pay kadarın yarısı da tüm çevrede *arda*nın kazıma payına eklenmeliydi. Hacı Ağa, unutmadan sırayla gitmemi tembihledikten sonra çizimlerin yanlarına ve gerekli yerlere notlar aldı. *Maça*, sazdan örülen sepet üzerine tezeklerle bezenmeli idi ki dökümün sonunda metal katılaşırken önce hacimce genişleyeceğinden *maça*yı 'rahat' sıkabilsin! Bu sıkma *maça*yı kırmamalıydı. Eriyik metal katılaşırken daralmaya başlayan metal onu sıkmazsa, *falya*nın namlu kısmının içinde atkuyruğunun kıllarına benzer çatlaklar oluşacaktı.

Bu kıl çatlaklar kesinlikle gözle görülmezler ve topun ateşlenmesinde geri tepmenin diğer bir nedeni olarak ortaya çıkarlardı. Hacı Ağa'ya balmumuna sarılı pamuk ipliklerinin *maça* yapımındaki önemini ve döküm ânında çıkan *maça* gazının def edilmesi için gerekli olduğunu anlattım. *Maça* yapımı bittikten sonra kurutulduğunda iplerin çevresini saran balmumları eriyecekti; ipler tezek kısmının kırılmamasına, çatlamamasına dikkat edilerek çekilmeliydi. Gaz boşaltma yolları böylelikle ortaya çıkacaktı. Döküm ânında en büyük sorunun gaz olduğunu belirttikten sonra *maça*nın içine doldurduğumuz kor olmuş odunkömürleri ve bıraktığımız delik yardımıyla gazın üst dereceden ve kalıpta oluşacak çatlaklardan çıkacağını söyledim.

Hacı Muslihittin Ağa bütün bu anlattıklarımı kaşları yarı kalkık vaziyette şaşkınlıkla dinleyip önündeki kağıtlara çiziktirirken, "Yannis... Bir de şu ünlü ishal olmuş kaz terslerine gelelim.

Bu ne işe yarıyor?" diye sorduğunda ikimiz de güldük. Şekerli su katılarak iyice cıvık duruma getirilen bu karışımın *maça*nın en üst katına sürüldüğünü ve dökümün sonunda *maça*nın metale yapışmamasını ve temiz bir *falya* iç yüzeyi elde edilmesini sağladığını anlattım. Hacı Ağa nedense bu konunun üzerinde fazla durmadı! Sözü değiştirmek için Sultan'ın beni on günlük izin ve bir kese altınla ödüllendirdiğini söyledi. Bu benim döküm ânında yaptığım özverinin karşılığı imiş! Bu sözler karşısında duygulandım ve gözlerim yaşardı. Uzun zamandır görmediğim ve özlemiyle tutuştuğum sevgilimi görecektim. Belki de onu özlemekten çok kıskançlık duyuyordum. Mercrea Hermes'in sefahat mabedindeki yaşamı aklıma geldikçe içim çekiliyor, tüylerim diken diken oluyordu. Boğazım düğümlenmişti. Yutkunarak Sultan'ın sağlığına duacı olduğumu söyledim. Bu durumumu gören Hacı Ağa işlerin daha iyiye gittiğinde ileride daha güzel günlerin beni beklediğini sözlerine ekledi. Kazanacağım tımardan kısaca söz etti.

Yeniden konumuza döndüm ve dik yolluktan metalin ne kadarlık bir açıyla kalıba girmesi gerektiğini ve bu açıyla metalin hangi hızla kalıpta yükselerek dönmesinden kaynaklanan sağlam metal yapısını ve katılaşmasını anlattım. Bütün bu bilgiler Macar dilinde çizimlerin altlarına ve diğer köşelerine küçük notlar halinde yazılmıştı.

Sıra ergitme ocağının önemli noktalarına gelince; ocağın boyunu daha fazla metal ergitmek için uzattığımızı ve böylece fazla metal ergitmek için de fazla havaya gerek duyduğumuzu, bunun için de körüğün şeklini değiştirerek büyüttüğümüzü anlattım. Ancak burada asıl önemli olan, ergitme ocağının çapı ne kadarsa, körüğün bağlantı borusunun da ocağın tabanından o kadar yüksekte olması gerektiği idi.

Körüğe, kum saatinin bir batımlık süresinde, kaç kere basılması gerektiğini ve vezinlerde atılacak malzemenin oranlarıyla neden tabana ilk koyduğumuz kara taşlar kor olduktan sonra büyük kırılmış, sakat tunç parçalarını ocağa attığımızı inceden inceye anlatırken aklım hâlâ Asomata'daki sevgilim ve arkadaşlarımdaydı. Ağa'ya en son olarak kalay çok kolay eridiği için en son atılması gerektiğini yoksa havaya uçacağını, böylelikle bir işe yaramayacağını ve topun metal yapısının tunca dönüşmeyeceğini anlattım. Metali tunç olmayan top, top olamazdı. Bunları Ağa'ya söylerken heyecandan sesimi yükselttiğimi neden sonra fark edebildim.

Anlattıklarım bitmişti. Ağa, döktüğümüz topun ben dönene kadar soğumuş, temizlenmiş, taşlanmış ve ilk deneme atışına hazır hale gelmiş olması gerektiğini söyledi. Verbain'le konuşup yapılması gerekenleri belirledikten sonra hemen yola çıkmamı istiyordu. Bu arada, cebinden küçük bir kese çıkarıp elime tutuşturdu. Bunca altını ilk kez görüyordum. Daha kafamdakileri toparlamadan dökümhaneye koştum. Ben yokken çıraklara neler yapmaları gerektiğini anlatmaya çalışacaktım.

Promenterion Hermanion Burnu'ndaki kulübeme ve arkadaşlarımın yanına dönmek için sabırsızlanıyordum. Eşyalarımı toplayarak odamın bir köşesine yığdım. Bu işleri kambur cücenin yapması gerekiyordu. Odalara öylesine bakındım. Ortalıkta gözükmüyordu. Ben toplanırken onun da atımı hazırlaması bana zaman kazandıracaktı. Ahıra indiğimde orada da yoktu. Karşılaştığım birkaç kişiye sordum, onlar da bilmiyorlardı. Suratıma aval aval bakmalarında, sanki ben, birşeyler biliyormuşum da gene de soruyormuşum gibi bir hal vardı. Sonunda atımı kendim eyerlemeye karar verdim. Hayvanın sağrısına yerleştirdiğim

heybenin içine yolluk olarak, kuru et, ekmek ve kuru soğan koydum. Altınlarımı bir kez daha yoklayıp belimdeki kuşağın arasına sıkıca soktum ve iğne ile gömleğime iliştirdim. Hazırlıklarımı bir kez daha gözden geçirdiğimde yola çıkmaya hazır olduğumu gördüm.

Atımı gölün kıyısına doğru sürerken çevrede bana bakanları görünce, aldığım altınlardan haberli olduklarını anladım. Çoğu beni kinle, bazıları da imrenerek süzüyordu. "Altınların sevinciyle hızla kaçıyor," demesinler diye atımı tırısta sürdüm. Az ileride, gölün kıyısında bir kalabalık vardı ve insanlar kıyıda orta büyüklükte bir kaya parçasına yaslanmış karartının çevresini almışlar, ona bakıyorlardı. Yolumun üzerinde olduğundan meraklanıp acele etmedim. Oraya yaklaştığımda, yarısına kadar suyun içine gömülmüş, yüzükoyun yatan bir çocuk cesedi gördüm. Cesede biraz daha dikkatlice baktığımda onun şişmiş bedeniyle kambur cüce olduğunu fark ettim. Yüzü suyun içinde çamura saplanmış, kımıldamadan yatıyordu. Kıyıya vuran hafif çırpıntılı, seyrek dalgalar bir ada gibi dışarıda kalan kayaya çarparak kırılıyorlardı. Bir kolunun yarısı eli ile birlikte çamurun içinden çıkmıştı. Elinin üst tarafı kuruydu ve bu küçük elin beyaz ayasında kalan çamurlar kapalı kuru parmakları arasında toplanmıştı. Önce parmakların kıpırdadığını ve belli aralıklarla seğirdiğini sandım. Oysa parmaklarındaki bu hareketlenme aralarında oynaşan siyah kurbağa larvacıklarından kaynaklanıyordu. Larvalar, ince kuyruklarıyla öteye beriye hareket ederek oynaşmaktaydı.

Ölünün çevresindekiler bana doğru döndüklerinde heyecanlı görünmüyorlardı. Onlardaki bu durgunluğu, ölümün anlamsızlığına bağladım. Çalınan çizimler, aldığım izin ve bir kese altınla birlikte gelen matrak bir ölüm. Kambur ve cüce bir insanın

aşırı merakından kaynaklanan hazin sonu, bana bir an anlamsız ve anlamsız olduğu kadar da gülünç geldi. Suyun üzerinde hareket eden uzun bacaklı ve çevik bir böcek hızla geldi ve karşısına çıkan kambur adacığa tırmandı.

Atımın terkisinden geriye, ona bakarken, kapkara bir Arap çulha kötü sesler çıkarıyor, havada daireler çizerek dönüyordu. Bu sesler bana çocukluğumda çulha yuvalarına uzun çomaklar sokarak yere düşürdüğüm, daha uçmaya alışamamış yavruların çevresinde, çığlıklarla bağrışan sürüleri hatırlattı. Oradan bir an önce uzaklaşmak için atımı mahmuzladım.

frigus captabis opacum
gölgeli serinliği arayacaksın.

P Vergilius Maro

İki kenarı böğürtlen ve ısırgan otlarının çevrelediği patikadan, dizginlerini tuttuğum atın kaymamasına dikkat ederek iniyordum. Hareketlerime yavaşlık hâkimdi. Kıvrılarak aşağılara inen yolun ortasında durdum. Çevreyi süzerek, böğürtlenlerin dallarını yakaladım. Dikenlerine dikkat ederek, daha kızarmamış olanlarından birkaçını ağzıma attım. Kurumuş damağıma ekşimsi bir tat yayıldı. Ağzımın içindeki burukluk hoşuma gitti. Bir gün boyu yaptığım yolculuktan yorgun düşmüş gözlerimi tozlu patikadan kaldırarak tekrar yeşilliğe çevirdim. Bir elimle dikenli dalları tutarken öbür elimle de ham olanlardan koparak çakşırımın cebine yerleştirdim. Bu arada atım hareketsizliği ile bana yardımcı olmaya çalışıyordu. Geçmişte asma korukları ve dilimlenmiş pırasaları meze yapıp yıkılana kadar içtiğim şaraplar aklıma geldi. Dudaklarım titriyordu, hüzünlenmiştim. Bu boşuna harcadığım günlerin verdiği acılık olmalıydı. Elimi öylesine cebime sokarak, terli parmaklarımı yeşil böğürtlenlerin arasına daldırdım. Sonra susadığımı hissettim. Bir an önce Mercrea Hermes'in mabedinde *hura* şarabından içerek kendime gelmek için atımı çekiştirdim. Çevrede atımın nallarının kuru toprakta çıkardığı ses ile cırcırböceklerinin çıkardığı vızıltılardan başka hiçbir şey duyulmuyordu. Durdum... Cırcır-

böceklerinin çıkardığı bu sesler karşılama törenini andırıyordu. Gülümsedim.

İşte... Yine her zamanki gibi orada, yerindeydi. Memleketimden geldiğim ilk gün gördüğüm gibi denizin karşı yakasındaki tepenin sahip olduğu tek dikili ağacın yanında kıpırdamadan duruyordu. Aklımın almadığı ve yanıtını bir türlü bulamadığım soru, denizi aşıp nasıl karşıya geçtiği idi. Tek ağacın ince ve dalsız gövdesinin hafif eğik ve kıpırtısız duruşu şövalyenin sessiz durağanlığı ile bütünleşiyordu. Bir elinde kargısı, öbür elinde atının dizginleriyle önünden sürekli akan denize tepeden bakmaktaydı. Üzerine oturduğu kır atı yerinden fırlamaya hazır, başını ayak bilekleriyle tempo tutarak uyumla oynatıyordu. Şövalye, bulunduğum kıyıdan gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı hazır durumda, cesur ve kararlı beklemekteydi.

Olduğum yerde put gibi kaldım. Gözkapaklarımı kısarak, çizgi halini almış gözlerimi araladım. Yeniden kapattım. Çömeldim. Şimdi kapalı gözlerimin önünde çocukluğumda yaşadığım köy vardı. Onu ilk kez söğüt ve kavak ağaçlarının çevrelediği köyümün içinden geçen derede yüzerken görmüştüm. O zamanlar, her biten gün, adım adım yaklaşmakta olan Müslüman tehlikesi konuşulmaktaydı. Uzaklardan gelen bu tehlikeye karşı Avrupa'nın bazı ülkelerinin şövalyelerinin birleştikleri, fısıltılarla, benim gibi çocuklara duyurulmamaya çalışılarak anlatılmaktaydı. 'Dinsiz' tehlikesinin o yaşlarda ne anlama geldiğini anlayamamıştım. Söğüt dalları tarafından engellenen güneş ışınları altında şırıl şırıl akan deremde yalnızca balık yakalar ve sıcaklardan bunaldığımda da yüzmeye çalışırdım. Yaşım biraz daha büyüdüğünde, birliğinde sondan bir önce atını süren şövalyemin oradan geçmemesini, yaklaşmakta olan uzun kuyruk-

lu ve ağzından alevler çıkaran o sapkın ejderhaya bağladım. Neşem kaçmıştı. Suya küçük taşlar atarak eğlenmek yetmiyordu artık.

Sondan bir önceki şövalyem... Çıplak ayakla onun peşinden koşarken sondan bir önce olmanın, en sona kalmaktan daha iyi olduğunu düşünmeye çalışırdım. Bu da beni mutlu ederdi. O zamanlarda da uzun kargısını sol elinde tutar, sağ eli ile de atının dizginlerini yavaşça çekerek sürerdi. Sabahın alacakaranlığında ya da akşam çökerken atını güneşe doğru sürmesini ve uzaklarda bir nokta halini alarak ortadan kaybolmasını hayal ederdim. Bu, yalnızca düşlerimde kaldı.

Bir gün, sabah erken saatlerde, zangoçların kilise kulelerinden sarkan kalın halatlara asılmalarından kaynaklanan canhıraş çan sesleri ile uyandım ve yatağımdan fırladım. Evimizin geniş sofasına çıktığımda annem ve babamla birlikte evin tüm yaşlılarının, Meryem Ana ve öbür azizlerin küçük heykelleri önünde diz çökmüş dua ettiklerini gördüm. Erkekler sessiz, kadınlar ise gözleri yaşlı idi. Daha sonraları çok uzaklarda oldukları halde Avrupa'nın bütün büyük kentlerinde de çanların hepsinin böyle korkuyla çaldığını öğrendim. Sondan bir önceki şövalyem çalan son çan seslerinden sonra köyümün yakınlarından bir daha geçmedi. Onların Varna'ya gittikleri söyleniyordu. O günden sonra şövalyemi bir daha görmedim. Şimdi ise Hermanion Burnu karşısındaki kıyının tepesindeki tek ağacın yanındaydı.

Gözlerimi araladım. Güneşin verdiği sıcaklığı sendelediğimde hissettim. Elimi başıma götürerek alnımı sıvazladım. Elim, alnımda biriken ter damlaları ile ıslandı. Gözlerim buğulandı. Denizin karşı yakasını, yağmurlu günde pencere camının üzerinden akan bulanık suların belirsizliği kaplamıştı. Biraz sonra

gözlerim aydınlığa alıştı. Karşı yakaya doğru baktığımda yerinde yoktu. Karmaşık düşünceler içinde Mercrea Hermes'in sefahat mabedine doğru yürüdüm.

fortuna vitrea est: tum cum splendet frangitur
talih cama benzer, parlarken kırılır.

Publilius Syrus

Gecenin kıyıya vuran dalgaları, sabahtan kalma hırçınlıklarını, hareketli müziğin eşliğinde, dans eden rakkaseler gibi sürdürüyorlardı. Berrak temiz suyun içindeki yosunlar hafif salınımlarıyla dalgalara eşlik eden bir uyum içindeydiler. Denizin içindeki balık tohumları, hayatta kalabilme çabasıyla, bazen tek başlarına, bazen de sürüler halinde zikzaklar çizerek büyüklerinden kaçıyorlardı. Kayaların üzerine çıkmış iri bir çağanoz ise yampiri hareketlerle yol almaya çalışıyordu.

Belki çağanozun kayalar üzerindeki yürüyüşünden, belki de hafif esen yel ile denizin kıyıya vurmasıyla çıkan sesten olacak, bir kelebek renkli kanatlarını açarak, titreyen bir ürkeklikle konmuş olduğu kıyıdaki tek zakkumun üzerinden kalktı. Belli bir yön gözetmeksizin biraz ilerideki kulübelerin yanında bulunan ağaçların dibindeki yabani otlardan en kalın saplısı üzerine konduğunda, bekçi Mavro, kuyruğunu hafifçe kaldırarak boş ve aldırmaz gözlerle zamansız konuğuna baktı.

Kulübenin tek penceresini kapamaya çalışan, uzun zamandır yıkanmamış perdenin aralığından güneşin ilk ışınları içeriye süzülmeye başlamıştı bile. Pencerenin meşe ağacından yapılmış kirli çerçevesinin elle tutulmaktan zamanla kararmış tahtaları, içeriye giren ışık demetlerini siyahlığın inadına geriye doğru iti-

yordu. Bu inat, marsık odunkömürünün maltızdaki ateşe karşı gösterdiği dirence benziyordu. Kulübe, kolaylık olsun diye, arka tarafı kayalığa gelecek şekilde yapılmıştı. İki yıl önce kireç kullanılarak boyanmıştı. Şimdilerde ise kurutulmuş mısır püsküllerı içenlerin sararttığı duvarın gerçek yüzünü görmek, sabahın o güzelim güneş ışığının parlaklığında bile kolay değildi. İçilen otların dumanları ve kalın mumların çıkardığı islerin birlikte oluşturduğu sararmış, kararmış bir ortam...

Bir an soluğumu tutarak çevreyi dinledikten sonra açılan gözkapaklarımın arasından duvarla tavanın köşesine ağını kurmuş olan siyah örümceği gördüm. Kalp atışlarından başka bir ses duymuyordum. Bu gizemli sessizlik içinde örümceğin köşesinden aşağıya sarktığı gözüme ilişti. Örümcek... Örümcek Ömer... Bir an ona bu takma adı nereden bulduğumu düşündüm. Lakap Müslüman olduğu için sevindim! Tekrar "Örümcek Ömer," diye mırıldandım. Ben eskiden beri örümcekleri yengeçlerin yavruları olarak düşünürüm. Aralarındaki tek fark birinin sulu ortamda yaşaması. "Ah... Örümcek Ömer, senin büyüklerin bu döküntülerde değil, cam gibi parlak denizlerin diplerinde yaşıyorlar," diyerek yattığım yerden başımı ona doğru çevirdim. Yaşamımı onunkiyle karşılaştırdım. Yıllardır, yaşamının hangi evresinde olursa olsun, yoksullukla zenginlik arasındaki bağların dizginlerini, benim dışımda, başka güçlerin belirlemesine karşı çıkamamam beni zorluyordu. Ayrıca bu gelişmeleri tartan, ölçen bir de yargıç var. Zaman... Zaman, eyer vurulamayan, dizgine bağlanamayan bir yaban atıydı ve dur durak bilmeden bilinmeyen yerlere akıp gidiyordu. Daha on gün öncesine kadar beş parasız olan ben, şimdi küçük bir servetin sahibiydim. Bu servet, yaşamının belli bir zamanına kadar yalnızca kendimde saklı ve matrak bir ölümün içine gizlenmiş bir sır olarak ka-

lacaktı. Büyük sırrımın altın dolu kesesini saklayacağım yeri belirlemiş ve kimse görmeden saklamıştım. Karışık düşünceler içinde, kulaklarımın arkasından başlayan ve beynimin üst tarafını dolaşarak şakaklarıma inen baş ağrısıyla yattığım kerevetin üzerinden doğruldum. Zaman denilen atın üzerinde mi gidecektim, yoksa yedeğinde mi?

Yattığım kerevetin karşısındaki tahta oturma çıkıntısına boş gözlerle baktım. Üzerindeki şilte uzun zamandır yıkanmamıştı. Bedenime bol gelen mintanımın etekleri uzun paçalı donumun içinden çıkmış, dışarıya sarkıyordu. Mintanımın koltuk altlarının sararmış olduğunu gördüm. Bunu çok terlemiş olmama bağladım. Sağ kolumu havaya doğru kaldırarak koltuk altımı kokladım. Terimin kokusu yaptığım işin, bana göre, yüceliğinden olacak eskiden beri burnuma hoş gelirdi. Sonra her insanın kendi kokusunun kendisine güzel gelebileceğini düşünerek bencilliğime güldüm.

Akşamdan kalmaydım ve belli belirsiz hatırladığım, Mavro'nun kulübemin kapısında beni beklediği idi. Hayvanın gösterdiği bağlılığa şaşmadım, çünkü o bir köpekti ve köpekliğini yapacaktı. Mabedin çıkışında, karanlıkta beni görünce, kuyruğunu sallayarak yaklaşmış, kulübeme kadar arkamdan gelmişti. Kulübemin kapısını yüzüne kapatırken bile sürekli kuyruğunu sallayarak yüzüme bakmaktaydı.

Dağınık saçlarımı düzeltirken akşam mabette olanları hatırlamaya çalışıyordum. *Hura*nın etkisi her yanımı uyuşturmuştu. Aklıma Narkisos geldi. İçimde anlatılmaz bir acı duydum. Bu acı, başımın ağrısının bir yandan da yüreğime akmasından kaynaklanıyordu. Başım ellerimin arasında ağır adımlarla dışarıya çıktım. Temiz hava denizin getirdiği yosun kokusuyla yüzümü yaladı. Kasıklarımdaki ağrı işemem gerektiğini söylüyordu.

Komşum Mıgırdıç'ın kulübesinin arkasına, yalpalayan adımlarla yürüdüm. Iki kulübenin kayalara bakan kısmından keskin bir kokuyla birlikte bir şırıltı sesi geldi. Sidiğin kokusu ve rengi, içtiğim *hura*nınkiyle aynıydı. Gözlerimi karşımdaki duvardan indirerek ellerime baktım. *Hura*nın afyon ve göztaşlı yapısından parmaklarımın eklemleri şişmiş ve morarmıştı. Onları kapatırken zorlanıyordum. Sidiğimin kokusu ve parmaklarımın durumu içki ile aramda tövbe antlaşması vaktinin geldiğinin habercisiyken, daha önceleri belli zamanlarda kendi kendime ettiğim ve sonra bozduğum tövbeler aklıma geldi. Esneyerek gülümsedim. Ağzımın içi yanık güherçile gibi kokuyordu. Bu durumda hangi kadını öpmeye kalksam kesinlikle benden kaçardı. Narkisos'u öptüğümde yüzünün ne hal alacağını düşünmek bile istemedim. Uzun donumun uçkurunu çekip düğüm atarken çıplak ayaklarıma birşeylerin batmamasına dikkat ederek kulübeme geri döndüm. Ayaklarımı denizde yıkamayı düşündüğüm halde, içeriye girerken bulduğum bir bez parçasına onları silmeyi yeterli gördüm.

"Bir yudum *hura* beni kendime getirir," diye düşünürken mabetten çıkışta yanıma aldığım yolluğu hazırladım. Belki "Artık git," demek için, belki de içtiğim bir yığın içkinin ödülü olarak, her sefahat âlemi sonunda bana bu yolluk koltuğumun altına sıkıştırılarak veriliyordu. Bu şekilde ödüllendirilmek anlamsızdı. Çünkü içki içmekte benimle kimse yarışamazdı. Hızımı bozmadan ve tökezlemeden aynı yönde sürekli koşmaktaydım. Şaşmaz bir koşuydu bu. Şarabı şöyle bir kokladım ve arkasından yudumladım. Yukarıya kalkan gırtlağım az sonra yavaşça aşağıya indi. Dudağıma yayılan buruk *hura*nın güzel tadı o gün içkiye başlamamın mayası olacaktı kuşkusuz.

Yeni bir günün başlaması ve başlayan günün ertesi gün baş-

ka bir günü doğurarak gelecek günün habercisi olması... Sonra ölmesi. Bunun böyle sürüp gitmesi... Uzaklara bıraktığım geçmişim ve geleceğim... Geçen zamanın ruhumda bıraktığı boşluk... Dökümhaneden döndüğümden bu yana sabahları uyandığımda bunları düşünüyordum. Yine de şu anda yaşamakta olduğum Asomata, çalkantılı denizin mavisi ile karşı kıyının yeşilliğinin ötesinde bambaşka duygular akıtıyordu içime. Yaşamım ile iç içe giren, beklediğim tımarla birlikte, arada bir karşı kıyının tepesinde, tek ağacın yanında gördüğüm, sabırsızlıkla bekleyen, sondan bir önceki şövalyemden kaynaklanan duygular...

Bahçede cırcırböcekleri ve bülbüller koro halinde ötme yarışındaydılar. Mıgırdıç, kulübesinin yanında ayıklanarak içleri çıkartılmış *andonta* kabuklarının yanında, ayakta durmaktaydı. "Kabukları toplayıp denize dökme zamanı geldi," diye düşündü. Esneyerek kabukların yanına sokulduğunda bir sürü sinek kalkarak uçuştular. Yapacakları için üşendi ve vazgeçti. Duvara dayanmış *algarna*sına yöneldi. Keten ipinden örme tora bakarak elden geçirdi. Birkaç gözü yırtıktı. Küçük *andonta*ların yırtık yerlerden dökülebileceğini, torba *pina*ların[1] kalacağını düşünerek onarmaktan vazgeçti.

Denizin neresini kazıyacağını kestiremiyordu. Sahildeki kilisenin denize bakan duvarlarında karar kıldı. Uzun zamandır oraları kazımadığı için tohumların büyüdüklerini düşündü. Elinde tuttuğu *algarna*sının ince uzun sapına baktı. İncisiz *andonta*lar kıyıdan uzakta olurlardı. Onları kazımak için üç ince ağaç sapını, kalınlıklarına göre, arka arkaya birbirine eklemişti.

Yürümeye hazırlanırken ortasından tuttuğu sapın iki ucundan esnediğine gözü takıldı: "Yılların taş ve lağım ustası... İşte

1 Büyük midye

sen de şimdi bu haldesin," dedi. Bu cümleler ağzından döküldüğünde kendi cılız sesine şaşırdı.

Sahile inerken Yannis'in açık penceresinden içeriye baktığında onu göremedi. Şimdi sahilde, elindeki ince *algarna*sıyla Mıgırdıç ve göremediği bir köşede kül ve sabunla mintanını döverek deniz suyunda yıkamaya çalışan Yannis'ten başka kimse yoktu. Mıgırdıç ve eğri *algarna*sı uzaklaştıkça daha da inceliyordu. Ağır ve dikkatli adımlarla, *algarna* sapını oralardaki ağaç ve çalılara çarpmamaya özen göstererek yürüdü. Uzaklara, denizin kara ile birleştiği yere baktı... Gözlerini biraz daha kıstı. Kale zaptetmek isteyenler için para karşılığı kazdığı lağım tünelleri ve bu tünellerin bazılarının içinde kızgın yağlarla haşlanan arkadaşlarını hatırladı. Geçmişte yaptıklarından utanmasına rağmen buralara gene bu işler için gelmişti. Her seferinde dar ve havasız tünelin içinde yaşadığı karanlık korkuyu, işi bitip de tünelden bir köstebek gibi yeryüzüne çıktığı zaman üzerinden atıyordu. Nemli toprağın içinde, kendisiyle baş başa kaldığında, kendini para karşılığında kiralayanları ve düşmanların toprak zemin üzerine koydukları gergin derili tefleri düşündü. Gergin gerili tefler... Ölüm çağıran aletler... Tef sözcüğünü duyduğunda ya da çalındığını gördüğünde, ondan nefret ettiği için kanı çekiliyordu. Tefler, kalenin içinde değişik yerlere konulur ve üzerine ince tozlar serpiştirilirdi. Aşağıda tünel kazan lağımcılardan biri rasgele bu tefin altına geldiğinde, aşağıdaki hareketli çalışmadan kaynaklanan tozların zıpladığını gören düşmanları, oldukları yerde sevinçten kahkahalarla tepinirlerdi. Bu, onlara göre, balık avlamak için kurumuş toprakta solucan bulmak kadar zevk vericiydi. Tozların zıpladığı yer aceleyle tünele rastlanıncaya kadar kazılır, bulununca da, büyük kazanlarda kaynatılmış kızgın yağlar içine boca edilirdi. Kaynar yağların üzerine doğru geldiğini

gören ya da nemli toprağa değmesinden kaynaklanan cızırtıyı, kara ölüm meleklerinin kendisine doğru gelmesi olarak hisseden ölmüş birçok lağımcı arkadaşını arkadan gelerek hep o çekip çıkarmıştı. Hepsinin yüzünde de, tanınmayacak kadar haşlanmalarına rağmen, bir gülümseme vardı. O, tünellerde hiçbir zaman önde olmadı. 'Yağlanma' tünel kazma sırasında oluşabilecek göçükten daha kötüydü. Kendisi korkaktı ve bu korkusunu saklayarak, bir yolunu bulup hep geri kalmayı becerirdi. Kalbinden geçen bu korkuyu hiç yitirmedi. Ve hiçbir zaman kimseyle de bu konu hakkında konuşmadı. O korkak bir lağımcıydı!

Bir ara durdu. Uzun ince burnunu cebinden çıkardığı buruşuk bir bez parçasıyla sildikten sonra denizin kıyıya vurduğu yerlere tutunmuş yosunlara bakarak yoluna devam etti. Gözleri yaşlanmıştı.

ıra furor brevis est
öfke kısa bir deliliktir.

Homeros

Açık, temiz hava ortalığa ve çöken sıcaklık yazın yaklaştığının habercisiydi. Agii Michael Kilisesi'nin arkasındaki tarlalarda yeni yeni filizlenmekte olan bostanların üzerinde akşamdan kalma çiy damlacıkları güneşin ışınları ile pırıltılar saçıyordu. Islak otlardan yükselen buhar artık gözle rahat görülebiliyordu. Bostanlara yayılmış koyunların, taze fideleri ve otları yerken burunlarından çıkan duman da nemli toprağın saldığı tütsülere karışmaktaydı. Hayvanlar, onları kovalayanlar varmış gibi, seri hareketlerle taze fideleri yutuyorlardı. Anaç koyunların boyunlarına takılmış küçük çanların arada sırada çıkardığı tok sesler duyulmaktaydı.

İri, boz renkli çoban köpekleri yere uzanmış, gözleri kapalı, toprağın altından gelecek deprem öncesi uğultuları bekliyormuşçasına sessizdiler. Kuyruklarını sallayarak mevsimin ilk sineklerini kovuyorlardı. Çobanlar ise, ortalığa fazla dağılmamış koyunların çevresinde ellerindeki uzun sopalarına dayanmış, dalgın gözlerle, yarı uykulu dikiliyorlardı. Bir ikisi yere bağdaş kurmuş oturmaktaydı. Onlar koyunların ekili bostana dağılmalarını hiç umursamıyorlardı. Bu aldırmaz hallerini görenler bilerek ve inadına böyle yaptıklarını sanırlardı. Çobanlara göre, koyunlar Sultan'ın olduğu için, bostanlardan daha değerliydiler.

Ne de olsa ordunun bir kısım yiyeceğini onlar sağlıyorlardı.

Yanında çok sayıda adamıyla birlikte bostan sahibi uzaktan gözüktü. Elinde tuttuğu sopasını havada savuruyor, avazı çıktığı kadar bağırarak küfrediyordu. Uzakta olduğundan ne söylemek istediği belli olmuyordu, ama öfkesinden yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Yürürken ayağının altından tozlar kalkıyor, hırsından önüne çıkan taşları, büyük küçük demeden tekmeliyordu.

Kilisenin arka tarafındaki defne ağaçlarının çevrelediği yokuştan aşağıya seğirtmeye başladılar. Koyun sürüsüne yaklaştıkça, uslu yatan köpekler doğrularak bacaklarını gerdiler ve uyuşukluklarını gidermeye çalıştılar. Geniş ağızlarını açarak uzun dilleri ile yalandılar. Bu gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı hazırlık hareketiydi. Çobanlar, boyunlarındaki dikenli tasmalara dikkat ederek onları tuttular ve yatıştırıcı sözlerle okşadılar. Bu işi yaparlarken, bir yandan da, gelenlerin önlerine doğru toplanıyorlardı.

Hareketleri ağır ve ölçülüydü. Çoğunun kolları yamçılarının içerisinde kalıyor ve ellerinde ne olduğu belli olmuyordu. Hiddetinden dudaklarının kenarlarına köpükler birikmiş olan bostanın sahibi, duraksamadan çobanların önüne kadar geldi ve avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. Bu şekilde olduğu yerde zıplarken elindeki sopayı da yere vurmaktan geri kalmıyordu. Çok kızmış olmalıydı. Bostan sahibinin konuşma ve bağırmalarından hiçbir şey anlamayan çobanlar, ses çıkarmadan yalnızca dinliyorlar, birbirlerinin güneş yanığı yüzlerine bakarak gülümsemekle yetiniyorlardı. Bostan sahibinin yanında gelenler de ağızlarını açıp yaygara başlayınca ortalık gerginleşti. Şimdi, sürekli bağırarak konuşanlarla, yüzlerinde tatlı gülücüklerle onlara bakanlar vardı. Köpekler ise çobanların arkasında hırlayarak beklemekteydiler.

Tam bu sırada nereden çıktıkları belli olmayan yedi sarhoş, ellerindeki şarap testileriyle yalpalayarak kalabalığın yanına geldiler. Çoğunun ayakta duracak hali bile yoktu. Ne için, niye konuştuklarını ve neden gürültü yaptıklarını bilmeden onlar da karmaşaya katıldılar. Susan çobanların burunlarının diplerine kadar yaklaşıyorlar, ağızlarından tükürükler saçarak anlaşılmaz sesler çıkartıyorlardı. Olanlar karşısında hiç tepki göstermeyen ve umursamazlık içinde bakınan çobanları elleri ile dürtüklemeye başlamışlardı.

O sırada çobanların denetiminde bulunan köpeklerden irisi hırıltı ile fırladı, bostan sahibini bir göğüs darbesi ile yıktı. Orada bulunanlar adamın elinde parlayan uzun ve ince hançeri gördüler. İri köpek terlemiş ve toza bulanmış hançerin sahibinin gırtlağını şimşek parlaması kadar kısa bir sürede yakaladı. Güçlü çenelerini sıkarak, kalın boynunu silkeledi. Kan, oluğu yeni açılmış yalaktan su nasıl akarsa, öyle aktı. Yerdeki nemli toprak kokusu, taze ve ağır kan kokusuna karıştı. Köpeğin ağzı ve iri siyah burnu kırmızıya bulandı.

Çok kısa zamanda gelişen bu olayın yarattığı şaşkınlığın geçmesi uzun sürmedi. Çobanlar sırtlarındaki yamçılarını omuz darbesiyle geriye doğru silkeleyerek attılar, sırtlarına sakladıkları eğri kılıç ve kamaları çektiler. Bostan sahibinin adamları da bellerindeki küçük baltaları ve hançerleri sıyırdılar. Bazıları da uzun konçlu çizmelerinin içine sokuşturdukları sığır sinirlerinden örme kamçıları aceleyle bileklerine doladılar.

Çobanlar, sarhoş serseriler, bostan sahibinin adamları ve köpekler... Ortalık bir anda ana baba gününe döndü. Bağırışlar, yakası açılmadık küfürler ve naralar. Sesler kilisenin duvarlarında yankılanıyordu. Kilisenin arka taş pencerelerinden bostandan gelen gürültülere bakmak için koşanlar, çevreye dağılıp kaçışan

koyunlarla, biri ötekinin üzerine çıkmış, boğazını kesmeye çalışan insanları yerlerde debelenirken gördüler. Kavga uzun sürmedi; az bir zaman sonra ortada yaralanacak ve öldürülecek insan kalmadığından erkenden bitti. Uzaktan kavgayı izleyen kilisenin Tanrı adına görevlendirilmiş din adamları araya girip kavgayı ayırmak bir yana, başlarını iki yana sallayarak, üzüntülerini belirtmekle yetindiler. Bostanda sessizlik uzun sürdü. Yaralı insan ve köpek iniltileriyle bunların akan kanlarına konan sineklerin vızıltılarından başka hiçbir ses duyulmuyordu. Sessiz yaralıların gözlerinde neden kavga ettiklerini soran acı dolu bakışlar vardı.

Çevreye kaçışan koyunlardan bazıları ölülerin yanlarına kadar gelerek akan kanları kokladı. Burunlarından buhar çıkan koyunları kilisenin taş penceresinden gören papaz, onları düşünde gördüğü koyuna benzetti ve korkarak sırtını taş duvara yasladı.

aguila non capit muscas
kartal sinek avlamaz.

Akşam ezanı yeni okunmuştu. Sultan, sarayının salonunda, düşünceli ve kızgın bekliyordu. Salona önce mollalar girdi. Ardından vezirler ve lala. Sultan selamları aldı, el öptürmedi. Yerlere kadar eğilenlerden kuru parmaklı ellerini kaçırırken, mor damarları sinirden kabarmış elinin titremesine engel olamıyordu. Görevliler, içlerinden dualar mırıldanarak önlerine bakmaktaydılar.

Salonun sessizliğini Sultan'ın yavaş konuşması bozdu. Sesi boğuktu. Birbirine yakın keskin gözleri iyice kısılmış, ateş saçmaktaydı. Herkes konuşmanın sonunda neler olacağını merakla bekliyordu. Sultan, Damat İsfandiyarzade Kasım Bey'in altı yüze yakın küçükbaş hayvanının bostanda nasıl dağıtıldığını ve çobanlarının bir kısmının öldürüldüğünü anlatacaktı. Utanıyordu. Boğazı düğümlendi, sesi titredi. Gelecekte dünyanın efendisi olmayı düşünürken bir yakınına karşı yapılmış bu saldırıyı kendine yediremiyordu.

Bir işaretiyle haberci çavuşu huzura getirdiler. Çavuş eğilerek yer öptü. Sultan, yüzüne bakmadan olayı anlatmasını istedi. Çavuş olayı görmemiş, uzaktan izleyenleri dinlemişti. Duyduklarını daha da abartarak, ağlamaklı bir sesle anlatmaya başladı. Anlattıkça başlangıçtaki tutukluğu açıldı, açıldıkça daha fazla hıçkırıklara boğuldu. Salonda ayaklarının ucuna bakan yüzler

utançtan dondu kaldı.

Çavuşun konuşması bittiğinde biraz soluk aldı. Sultan, eliyle "Devam et," buyruğunu verdiğinde korkudan neredeyse bayılmak üzereydi. Kurumuş gırtlağı bir aşağı bir yukarı hareket etti. Korkusundan, ağlamaktan sulanan burnunu bir türlü çekemiyordu. Elbisesinin kolları ile yaşlı gözlerini silecekken Sultan'ın hiddetten çatılmış kaşlarını gördü. Yavaş ve hırıltılı ses tonuyla o gün çevredeki askerlerin çoğunun silahlarını bırakarak Konstantinopolis'i gezmeye, bir kısmının ise kendisiyle birlikte yukarıdaki sefahat mabedine gittiklerini anlattı. Sultan, mabette neler olup bittiğini papazın yazdığı tezkereden çok iyi biliyordu, yine de orada ne aradıklarını sorduğunda, çavuşun artık ayakta duracak hali kalmamıştı. Bulunduğu yere yıkıldığında salon hâlâ sessizliğini korumaktaydı. Birkaç yaşlı vezirin yanaklarından süzülen gözyaşları beyaz sakalları üzerinde yuvarlandı.

Genç Sultan ani bir hareketle yerinden kalktı. Yanındaki zili çalarak Kul Kethüdası'nı çağırdı. Kethüda geldi ve yere kapanarak buyruğunu bekledi. Sultan, yanına yeteri kadar asker alıp köylülerin cezalandırılmasını istedi. Bu cezalandırma, taş taş üstünde kalmayacak şekilde olmalıydı. Hızlı adımlarla oradan çıkarken, yerde yarı baygın yatan çavuşa öyle sert vurdu ki ayağı acıdı. Arkadan da başının vurulmasını buyurdu.

gaudemus igitur
iuvenos dus sumus
post molestam senectutem
nos habetit humus
keyfimize bakalım hazır gençken
neşeli gençlikten sonra
can sıkıcı yaşlılık
ve sonra toprak bize olmadan mesken.

Bir ortaçağ öğrenci şarkısından (1267)

"Küçük kuş gelmedi mi?" Vulgarlı'nın telaşlı sesi dalgınlığımdan sıyrılmama neden oldu. "Henüz ortalıkta yok," dedim. Sessizlik oldu. Elimdeki küçük tağra ile çalıları kalın bir ağaç kütüğü üzerinde parçalara ayırırken, yüzümü tekrar Vulgarlı'ya çevirerek sorar gibi baktım. Onun sıkıntı dolu hali beni heyecanlandırmıştı. Bugüne kadar değil Narkisos'u sormak, onu gördüğünde bile yüzü kızarırdı.

Sürekli ceviz toplamaya gittiği bostanların kilise ile birleştiği yerdeki cevizli tarlada en büyük ağacın tepesinde kanlı kavgayı seyrederken, insanların birbirlerine karşı acımasızlığını görünce donup kaldığını, dikkati çekmemek için ses çıkarmadan kavganın sonuna kadar beklediğini anlattı. Topladığı cevizleri torbada bırakarak kaçtığı için de üzüntülüydü. "Bu halime oradan geçen kuşlar bile gülmüştür," dedi. Geniş alnının altında fırıldak gibi dönen gözleri kısıldı. Yerde dizi dizi yürüyen karıncalara bakarak, "Buraların artık tadı kaçtı," dedi. Gözlerinin önüne, deniz

sularının zamansız değişmesiyle, kanallardan çıkan azman balıkların önünden kaçan küçük balıklar geldi. Can korkusuyla, yalnızca kuyrukları suyun içinde, gövdeleri dışarıda denizin üzerini nasıl da kabartıyorlardı.

Sustuk. Gökyüzünde her zamanki yerlerine yapıştırılmış yıldızlar parlamaya başlamışlardı. Ay daha yerini almamıştı. Sessizliği yine o bozdu: "Yarın güneş doğmadan denize açılacağım. Uzaklara... Gidebileceğim kadar uzaklara gideceğim. Keşfedilmemiş koyları, insan ayağı basmamış yerleri bulacağım."

Vulgarlı'yı uzaktan ilk gördüğümde, salınarak bir yürüyüşü vardı ki; rüzgarını, ayı pençesi yelkeninin içine sindirerek süzülen bir tekneye benziyordu. Bu pupa yelken salınma kendiliğindendi. İçtiği içkiler, benliğindeki denizlerin azgın dalgalarıydılar. O, insanların yapmak istedikleri ama yapamadıkları ya da küçük bir süre de olsa yaşamak istedikleri olayları alabildiğince dolu dolu yaşıyordu. Bu dünyada herkesin bir işi varsa onunki de buydu. Önemli olan, ona göre o andı. Yapması gerekenlerin hepsini zamanla yarışırcasına tamamlayıp bitirmek zorundaydı. Bu zorunluluk, başkaldırısının öbür duygularına ağır basmasından kaynaklanıyordu.

Saçları sarıydı ve Vulgaristan'dan gelmişti. Dökülmüş alın saçlarının altında iri burnu ve mavi gözleri vardı. Yüzünde hiçbir zaman değişmeyen sarımsı beyaz bir renk vardı.

Onu karşıdan görenler, bazen yanına yaklaşmazlar, bazen de içtikleri içkinin verdiği cesaretle dostuymuş gibi görünürlerdi. Çıplak ayakla dolaşmaya bayılırdı. Elleri gibi ayakları da büyüktü. Yaşayabilmesi için onlara ihtiyacı vardı ve bir iş yaparken onlarsız asla çalışmazdı. Aklı ve zekası her zaman onlardan sonra gelirdi.

Gündüz erken içkiye başlamadığı saatlerde, bir gece öncesin-

de, yaptıkları anlatıldığında yüzü kızarır, başını öne eğerdi. Bu yaptıkları karşısında duyduğu yalnızca utançtı ve bu utancı sarhoş olana kadar sürerdi.

Hava koşulları ne olursa olsun üzerinde, renkleri birbirinden farklı yüzlerce ipekli kumaş parçasının birbirine eklenmesiyle yapılmış giysisi olurdu. Bu giysinin kol ve paça ağızları bol olup nohut büyüklüğünde, sık aralıklarla dizilmiş zillerle kaplıydı. Salınarak yürürken zillerin çıkardığı ses yaklaştığını haber verirdi. Kıyıda yanında birçok köpekle dolaşırdı. Zil sesleri ve havlayarak ardından gelen köpekler... Azgın boğaz sularının yarattığı şeytan akıntısını geçmek için kıyı yollu giden teknelerden atılan ipleri sırtlayan yedekçilerin yanında giden bu köpekler, onları yalnız bırakmış, Vulgarlı'nın peşine takılır olmuşlardı.

O, bir 'tektek'çiydi. Zilli deli giysisinin iç cebinde her zaman bir küçük kadehi bulunurdu. Beline sardığı temizlenmiş kuzu bağırsağının içine doldurduğu afyonlu kiraz şarabını, gövdesinin verdiği ısıyla yarı ekşimiş vaziyette demkeşlere sunardı. Şarabı sunarkenki tavrı ve çevreyi kollaması eğlenceliydi. İşinin bu olmasından mı yoksa içmeyenlere karşı kaygısından mı bilinmez; bunu yaparken iri kafasını kaldırarak mavi gözlerini kuşku ile çevrede gezdirir ve el çabukluğu ile doldurduğu kadehi, başkalarına göstermeden, elinin içiyle gizleyerek verirdi. Ceviz ayıklamaktan kararmış ellerini paçası zilli poturunun cebine sokar, içkiyi bir dikişte içenin ağzına, ödüllendirmek istercesine, ufak bir ceviz parçası sokardı.

Vulgarlı'yı arada bir sahilde, kilisenin ters tarafındaki kayalıkların üzerine çıkmış, balık yakalarken görürdüm. Olta tutan ellerindeki duyarlılık, yeme gelen balıkların dudak kıpırtılarını dinlercesine dikkatlilik ve saatlerce sessiz bekleyişi buralardaki insanlarda görülmeyen özelliklerdendi.

Çevresindeki insanların ona karşı alaycı, küçümser davranışlarını garipsemiştim. Kendisini uzaktan izlemeye başlamam, Mercrea Hermes'in hayvan pisliği kokan ahırının yanındaki çalılıkların dibinde, dayak yemiş baygın bulmama kadar sürdü. Her yanı kan içindeydi. O gece, köyün belalısı sayılan bu zilli deli sarhoşu sırtımda kulübeme taşıyarak, yaralarını merhemlemem ve üzerlerini incir yaprağına sarılı sinirsiz dana etleri ile kapatmam, dostluğumuzun başlangıcı oldu.

Kulübemin yanındaki küçük bahçede tahta alçak masayı çıkarmış, akşama hazırlanmaktaydık. Durgun ve düşünceli halimi gören Vulgarlı, hiçbir şey sormadan, dışarıya çıktı ve gözden kayboldu. Az sonra geri döndüğünde, zilli deli giysisinin şişkin karnını tutarak, kulübeden içeriye girdi. Kenarlarını torba yaptığı eteğinin içinden bir yığın yumurta çıkarmaya başladı. Derince bir tasın içine su koyarak yumurtaları içine bıraktı. Tası yavaşça maltızın üzerine oturttuğunda, kor ateşin üzerine düşen su damlacıkları cızırtılar çıkardı. Yumurtaları nereden bulduğunu merak etmedim. Canım yalnızca içmek istiyordu. "Kerevetin altında *hura* var," dedim. Ani bir hareketle ince belini kırarak dönen Vulgarlı, göz kırpıp gülerek; "Ben de, burada bir eksiklik var diyordum, ama ne olduğunu anlayamamıştım," dedi.

Maşrapaları doldurdu ve birisini bana uzattı. *Hura*yı yavaş yavaş, sanki imbikten geçirircesine emerek içmeye başladığımızda kulübenin taş döşeli patikasında sandalet sesleri duyuldu. Narkisos geliyordu. Eteklerini sallayarak yürüyüşü, içinde yaşadığı fırtınalı ve azgın, durulmak bilmeyen denizin dışa vurmasıydı sanki. Saçları darmadağınıktı ve yüzünde her zaman anlayamadığım gülümseme vardı. Uzun eteklerini bacaklarının arasına toplayıp yanıma oturduğunda, alt dudağını dişlerinin arasına almış, suçluluk duygusu içinde ısırmaya başlamıştı bile.

içimden söyleyeceği yalanları düşünüyordum. Neler olduğunu kestirmek zor değildi. Bir şey söylemek istemedim. Rahatlaması için elimdeki maşrapayı uzattım. "Gene mi içiyorsunuz? Bu kadar içki sizi zorlanmadan en kısa zamanda doğru azizlerin yanına gönderecek," dedi. Öfkelendim. "Azizlerin kimi yanına alacağı belli olmaz. Bu, insanların yaşadıkları süre içinde işledikleri günahlara bağlı. Benim için düşünürsen, zaten bu dünyada cehennemi yaşıyorum. Ateşin verdiği yakıcı sıcaklık karşısında her gün bana cehennem..." Başım önüme yavaşça düştü ve sözcükler ağzımdan zorla döküldü: "Dökümhanenin dışında da yanıyorum zaten... Öteki dünyada yansam ne olur, yanmasam ne olur?.. Belki cehennemde beni ocakçı yaparlar belli mi olur? Bu dünyada bunca eziyet çektikten sonra tanrı herhalde günahlarımızdan indirim yapıp bize de kolaylık sağlayacaktır." Narkisos gülmekle yetindi. O gülerken ben devam ettim: "Herkes cehennemde yandıktan sonra, alaşımı bozmamak için herhalde en son beni atarlar ocağa!" Yüzündeki gülümsemeyi bozmadan, inadına, havada kalan eliyle maşrapayı kaptı, bir dikişte sonuna kadar içti. İkinciyi doldururken, bileklerindeki çizikleri gördüm. İnce ve narin bileklerinde beyaz kabarık çizikler. Baktığımı gördü. Gövdesinde fazlalıkmış gibisinden ellerini ince bacakları arasına alarak saklamaya çalıştı, sonra masanın üzerinde ellerini dolaştırarak birşeyler arıyormuş gibi yaptı. Çizikleri ovuşturdu. Yalan söylediğini bildiğim halde, "Şu böğürtlenlerin yaptığına bak. Yemesi güzel de, dikenleri olmasa..." ve sonra birkaç kere üst üste, "*Pseftikos kosmos,*"[1] diyerek söylendi.

Vulgarlı, şaşkın ve anlamamanın verdiği çaresizlikle, ona ve bana bakarken içimden, 'Kadınlar ve insanlar,' diye geçirdim. Bir süre öyle kaldıktan sonra, "Bu gece kıyıda eğlence var, gide-

1 Yalancı dünya.

riz değil mi?" diye sorduğunda karşılık vermedim. Vurdumduymaz yaşamında eğlenceden başka yapacağı hiçbir şeyi olmadığını bile bile seviyordum onu.

Akşam, yukarıdaki sefahat mabedinden gelenlerin koro halinde söyledikleri şarkılar, hafif hafif esen rüzgarın yardımıyla çok kısa sürede çevreye yayılıyordu. Denizin akşam parlaklığı karşı kıyıya vuran ayın gümüş rengi ile birleşiyor, arada bir gökyüzünden kayan yıldızların izleri koyu karanlıkta göz açıp kapayıncaya kadar kayboluyordu. Bir süre denizin üzerinde aynaların oluşturduğu girdapları seyrettim. Girdaplar kendi içlerine dönerek küçük huniler meydana getiriyorlar ve geniş dairelerle denizin üzerinde gezinerek, başladıkları yere geri dönüyorlardı. Bir yığın insan ve *hura* şarabı... Afyonlu *hura*nın verdiği sarhoşluk ve gevşeme ile mabetteki gecenin son müşterileri kıyıya akmaya başlayarak, kilisenin ters tarafındaki kumsalda yakılan büyük ateşin çevresinde toplanıyorlardı. Kimileri ateşin çevresine oturup, kimileri de uzandığında bazıları dansa başlamışlardı bile. Arada sırada ortalarından geçen tek tük balıkçılar meraklı gözlerle onlara bakmaktaydı.

Büründüğü ince tülle çıplaklığını daha da açığa vuran genç bir fahişenin flüte benzer çalgı ile çıkardığı büyülü sesle dans eden iki oğlan, ağır ve gizemli hareketleriyle bir yılanı andırıyorlardı. Yüzleri, kulaklarını da içine alan beyaz boya ile boyanmıştı. Bu boyalı beyazlık dans eden oğlanların dışında, onları izleyenlerin birkaçında da vardı. Beyaz boya kimisinin yüzünü, çaprazlama yarı yarıya örtmekteydi. İnce kırpılmış altın ve gümüşsü pulcuklar, beyaz boyalı maskların üzerine serpiştirilerek yapıştırılmışlardı. Çizgileri boya ile silinmiş beyaz, donuk yüzler ve onlara can vermeye çalışan gümüşi sarı parıltılar... Ayın ve yakılan ateşin verdiği parlaklık, ağır ağır dans eden iki oğlanın yü-

zünü yalayarak aydınlatmaktaydı. Oğlanların dudakları yarı yarıya kırmızıya boyanmıştı. Müzik onları birbirlerine yaklaştırıyor, birbirlerine sürtünen gövdeleri izleyenleri sevişmeye çağırıyordu. Yarı karanlıkta suçlu yüzleri ile suçsuz bedenleri, kendinden geçişin sarhoşluğu ile coşarak, zaman zaman yüzlere düşen aydınlıkta, utanç duygusu ile pekişerek ortaya çıkıyordu.

Dans eden oğlanların saçları dibinden kazınmış, bir tutam saç uzun bir kuyruk şeklinde başlarının arkasında bırakılmıştı. Saçları renkli boncuklarla bezenerek örülmüş ve süslenmişti. Hafifçe omuzlarına düşen bu saç tutamları ağır ağır salınan karayılanlara benziyordu. Onlar dansın en çekici ve ateşli yerinde bile enselerine dokunan yılanın varlığından ürperti duymaktaydılar. Ayakları çıplaktı, üzerinde dans ettikleri kumda yumuşak izler bırakmaktaydılar. Giydikleri bol donların ayak bileklerine gelen yerleri birer kopça ile bağlanmıştı. Bellerine gelen kısımları göbeklerinin altındaydı. Ağır ve gizemli müzik eşliğinde hafif kabarık ve gergin göbekler, oynak daireler çizerek görevlerini yerine getiriyordu. İnce, uzun parmaklı eller ise, derisi soğumuş rakkase tefini ısıtarak gerdirmek istercesine, karınlarının ve kalçalarının üzerinde ayartıcı hareketlerle gezinmekteydiler.

Kimi erkekler onları seyrediyor, kimileri ise yanlarına aldıkları sefahat mabedinin güzelleri ile fısıldaşarak öpüşüyorlardı. Müziğin çıkardığı sesi bastırmak için fısıltılarını zaman zaman müziğin tonuna göre ayarlıyorlardı. Gecenin alışılagelmiş başka gecelerden farkı yoktu.

İlerya, aterina ve çaçabalıkları için kurulmuş manyat ağlarının toplandığı kırık dökük sandalın arka tarafına çektiğim iki alçak kütüğün üzerine, birbirimize yapışık vaziyette oturmuştuk. Yalnızca bu dokunmalar bile içime ürpertiler veriyor, her yanımı anlatılmaz zevk dalgaları sarıyordu. Onun sahibi, efendisi

bendim. Herkes bunu bilmeliydi artık!...

Narkisos, benim yanımda her zaman takındığı umursamaz tavrındaydı. Buna alışıktım. Üzerindeki uzun eteğini gene bacakları arasına ve altına gererek sıkıştırmıştı. Düzgün bacaklarını, sandaletlerinin içine giydiği el örgüsü çorapların sardığı küçük ve biçimli ayakları tamamlıyordu. Uzun eteğinin üzerine belinden omzuna kadar işlemeli yeleğini giymişti, uzun saçları bu yeleğin üzerine dökülüyordu.

El eleydik. Avuçlarımın içindeki küçük elinin başparmağını okşamaktaydım. O ise bu okşamaları hissetmiyormuşçasına yüzündeki anlaşılmaz gülücüklerle mırıldanmaktaydı. Yerimden kalktım ve önünde diz çökerek konuşmaya çalıştım. Artık olmayan Tanrımdan çare arıyordum. Tanrım, ne olur bana yardım et... Ona içinde bulunduğum durumu nasıl anlatacaktım?

Ateşin çevresindeki kalabalık dağılmaya başlamıştı. Doğa o an ne emrediyorsa onun sesi duyulmaktaydı. Bu sesler kıyıya vuran dalgaların sırıltıları ve sönmeye yüz tutmuş ateşin çıtırtılarıydı. Çalıların arkasından kucağında bir yığın odun parçasıyla yalpalayarak çıkan yarı çıplak bir adam, ateşin önünde durdu. Bir süre sönmekte olan korları seyretti. Kucağındakileri saçmadan ateşe atarak deniz kıyısına gitti ve işedi. Yarım kalan işini tamamlamak için geldiği yoldan çalıların arkasına girerek kayboldu.

Anlattıklarımı Narkisos yarım kulakla dinliyordu. Gözleri kapalı ve yüzü yukarıya doğruydu. Kızdım ve konuşmamı kestim. Başını bacakları ile karnının birleştiği yere yavaşça bıraktı, sonra, irkilerek ani bir hareketle yukarı kaldırdı.

Karşı kıyının tepesinde tek ağacın altında elinde kargısıyla, atının üzerinde, sondan bir önceki şövalyemi gördüğümde, ar-

kasındaki ay kalkan gibi onu kollamaktaydı. Ay ışığı altında bize kadar uzanan kargının gölgesi denizin kıpırtılarıyla dalgalanmaktaydı. Onun karşısında o anki durumumdan utandım. Öyle durmuş karşı tepeye bakıyordum. Zaman geçmek bilmiyordu. Aynı yere boş gözlerle bakan Narkisos, başını çevirdiğinde göz göze geldik. Gözkapaklarını kırpıştırarak, "Bak," dedi. "Bak... Çoraplarımdaki kırmızı *hura* lekelerine." Sonra gözlerini aya doğru kaldırarak,

"Gözlerimle çıktım Ay'a gümüşü gördüm.
İndim Güneş'e sıvı bir derinlik sezdim."

Dizelerini okudu. Bunun ne olduğunu sorduğumda, "Dua," dedi. "Yalnızca dua." Duayı nakarat halinde sarhoş olana kadar yineleyip durdu. İki kaya arasındaki tahta iskeleyi zorlukla geçerken içimden yardım etmek gelmedi.

Kıyıdaki sefahat gecesinin sonunda, kulübemde yere serdiğimiz şiltenin üzerinde yanımda yatıyordu. "Onu seviyor muyum?" diye içimden geçirdim. Saçları yüzüne dağılmış, gecenin yorgunluğundan yeni uykuya dalabilmişti. Kişiliğindeki belirsizlik yüzüne vurmuştu. Kirlenmeye yüz tutmuş yastığa dirseğimi koyarak doğruldum. Pürüzsüzdü yüzü. Bunca yorucu yaşamına göre yüzünün hatlarında derinlik sezilmiyordu. Hafifçe kalkık burnunun durgun yüzüne verdiği bütünlük, teninin gümüşi rengi ile bütünleşiyordu. Onun öbür erkeklerle olan ilişkilerinin kaçınılmazlığını düşündüğümde Mercrea Hermes'ten bir kez daha nefret ettim. Dökümhaneden köye döndüğümden bu yana kıskançlık aşırı bir hal almıştı. Bu kadar kıskanmama rağmen, mabede gidip onu görmeden yapamıyordum. Bir ara uykuya dalar gibi oldum.

Yattığı yerde başını sağa çevirdi. Ağzı aralandı. Başını bana uzattı. Ayakları ile üzerindeki örtüyü düzeltti. Tenlerimiz birbirine değdi. Aralanmış dudaklarından sevgiyle öptüm. Kendimi yana çektim ve duraksadım. Üzerimdekilerin altından sıyrılarak onu uyandırmadan sırtını örttüm. Gecenin neminden ıslanmış uzun donumu bacaklarıma geçirdim.

Gece yarısı karanlığı, sessizliğini, tüm gece susmayan inatçı bülbülün şakıması dışında koruyordu. Arada sırada kulübelerin yanından köpekler geçiyor, yanan kapı önü kandilinin ışığına gelen kelebekler birbirine çarpıyordu.

Başımı örtünün altından çıkarmayışımı, sıkılmış olmama verdim. Saçlarımı iki elimin parmakları arasına alarak başımı kaşıdım. "Narkisos," diye mırıldandım. Narkisos... Bataklık çiçeği. Gülmeye başladım. Bu yakıştırmayı sevmiştim. Sabah kalktığımda ona böyle diyebileceğimi aklımdan geçirdim. Tepkisi kötü olursa, 'en güzel çiçeklerin bataklıktan çıktığını' söyleyerek gönlünü alabileceğimi düşündüm. Gülüşüm devam etti ama devamı yerini hüzne bırakıyordu. Anadan doğma kör bir yarasa kulübemin tek camına çarparak karanlıkta hızla geri dönüp gitti. Az sonra uykuya daldım.

Sabaha karşı uyandığımda, siyah bukle saçları elimin altındaydı. Parmaklarımı saçlarının arasında dolaştırdım. Onunla her gün birlikte olabilmek için şu an her şeyimi feda edebilirdim. Kazandığım bir kese altını bile...

Narkisos'un beni içten içe çılgına çeviren kayıtsız yalanları onun en güçlü savaş aletiydi. Karşı koymak için tek bir söz bile söylemedim. O, mabette birlikte olduğu her erkeğin değişik özellikleri ile ayrı ayrı yaşıyor, o an kim ilginç geliyorsa onunla yatıyordu. Bazen bu yatmalar karşısında aldığı paralar öne çıkmıyor, arkadan geliyordu. Ve o, bu yatmaların sonucunda ne

olursa olsun rahatını bozmuyordu. Çok kereler başkasının kolunda, kahkahalar atarak, mabedin üst katındaki odasına çıkışını gözlerimle gördüm. Bu neşeli kahkahalar, içinden mi geliyordu yoksa oynadığı oyunun bir parçası mıydı? Bunu bir türlü anlayamamıştım. Her seferinde çıktığı odanın kapısına geldiğinde, başını geriye atarak, parmaklarıyla saçlarını arkaya doğru tarıyor ve bana bakarak gülümsüyordu. Bu halini iskete kuşuna benzetiyordum. Daldan dala değil, insandan insana konan iskete kuşu! Odadan çıkışını, içinde eriyik metal bulunan döküm ocağının körük havasıyla titremesi gibi zıngırdayarak bekliyordum ve buna dayanamayarak orayı terk ediyordum. Sonrasında içime, o kör yarasa haince giriyor ve tenimin duvarlarına çarparak dolaşıyor. Benliğime hükmeden duygularımı irademin dışında o idare ediyor: Kör yarasa... Narkisos'a karşı duygularımı köreltmeye, yok etmeye çalışan ruh yıkıcı şeytan. Ruhum her an bir kıvılcımla tutuşmaya hazır. Ruhumdan çıkan alevler bedenimi yakalayıp sarabilir. Terliyorum. Midemdeki ardı ardına kesilmeyen seğirmeler, kasılmalara dönüşüyor. Avuç içlerim ve sırtım terden sırılsıklam oluyor. Onu gördüğümde kalbimdeki çırpıntılar soluk alamamama neden oluyor, hiçbir şey düşünemez oluyorum. Beynim kararmış dökümcü maşasının kıskacı altında ve ondan kurtulamıyor. "Bunu nasıl yapar," diye düşünüyorum. Öfkelenerek nefret ediyorum. Kızıyorum ve öç almak istiyorum, ama kiminle ondan öç alacağımı bilemiyorum. O kadının sevgilisinin de benim durumuma düşeceği aklıma geliyor, kendime kızıyorum. Sonra... sonra utanıyorum ve onu tekrar gördüğümde onsuz olamayacağımı anlıyorum. Acım bana tatlı geliyor. Hoş bir işkence yaşıyorum.

Yüzüne dağılmış saçlarını açtım. Birkaç kırlaşmış saç teli öbürlerinin arasından fark ediliyor ve kulübeye giren ay ışığın-

da parıldıyordu. Narkisos'u o anda Vulgarlı'nın sandalına, kendimi de sandalın küreklerine benzettim. Asomata'nın, Hermanion Burnu'nda, akıntıya karşı çaresiz çabalayan kürekler... Ve aynı yerde ilerlemeden duran sandalda, yol aldığını sanan zavallı ben

Elimi yüzünde gezdirdim. Yere serdiğimiz şiltenin kırışıklığı yüzünde kırmızı bir çizgi oluşturmuştu. Parmaklarım bu kırmızı çizgi üzerinde gezinirken uzun kirpikli gözkapakları aralandı. Gülümsedi. Yanında doğruldum ve sevecen bir bakışla karşılık verdim. Parmaklarımı kulakları ve ensesinde dolaştırmaya başladım. Beni kenara iterek üzerindeki örtüyü sıyırdığında çıplak bedeni ortaya çıktı. Kulübenin içi şimdi tümüyle gümüşsü parlaklıkla dolmuştu. Kollarını başının üzerinde gererek gövdesini kalçaları üzerinde kıvırdı. Gözlerim yanımda yatmakta olan gergin parlaklığın üzerinde dolaşırken, ellerim de karnının üzerinde daireler çizerek gezinmeye başladı. Gümüşsü parlaklıklar... Bunların başkaları tarafından da görüldüğünü düşündüğümde kıskanmamak elimden gelmiyordu. Ayak uçlarının bulunduğu yere, dizlerimin üzerine oturdum. Secdeye varan bir Müslüman gibi iki elimi Narkisos'un karnının üzerinde birleştirdim. Hareketsiz olan ayak parmakları kıpırdamaya başladı. Kendini kutsarcasına iki elini karnının üzerindeki ellerimin altına kaydırdı. Bu halini gördüğümde, önce günahlarını bedeninden ayırarak arınması gerektiğini düşündüm.

İki eli ile bacakları arasındaki deltayı örtmeye çalıştı. Hayret! Utanıyordu. Benden utanıyordu... Bedenim de yanan ateş ile utanma sınırını aşınam gerektiğini anladım. İki elini tutarak birbirinden ayırdım. Şimdi, şiltenin yeni değiştirilmiş örtüsünün üzerinde çıplak yatan Narkisos ve dışarıdaki zeytin ağaçları arasından sızan ay ışığının bütünleşmesiyle ortaya çıkan güzellik

hemen önümde, altımdaydı. Gözlerini açtı. Benim için artık yapacak hiçbir şey yoktu. Güneş yanığı tenin parlaklığı ve yüzünden hiç eksilmeyen gülümseme... İki yana açılmış kolları ve hareketsiz bedeniyle parıldayan kutsal bir haçı andırıyordu. Haçın hareketsiz kutsallığı beni de kendine benzetmişti. Öylece kalmış seyrediyordum. Tavana dikilmiş gözleri aşağıya indiğinde kendime geldim. Küçük ve muntazam ayaklarını avucumun içine alarak küçük bir kuşu incitmeden severcesine okşadım. Soğuk ayak parmaklarının üzerinde ellerimi gezdirmeye başladım. Bu bir işe yaramıyordu. Biraz daha yaklaşarak, iki küçük ayağını bacaklarımın arasına yerleştirdim. Bu hareketi yaptığımda, çocukluğumda karlı havalarda, soğuktan donmak üzere baygın bulduğum kuşları, büyükannemin bacakları arasında nasıl ısıttığını hatırladım. Onları karların üzerinden alıp cebime koyar, koşarak büyükanneme verirdim. O, hiçbir şey söylemeden eteğini açarak, uzun donunun içindeki, sıcaklığını büyüdüğümde başka kadınlarda görerek öğrendiğim yere koyardı. Ben ise onun karşısında, kuşun oradan çıkmasını saatlerce beklerdim. Bu hayata döndürme çabalarının çoğunun sonunda kuşlar başları yana devrik, derin uykuyla ortaya çıkarlar, bu durumu gören büyükannem ise, "Artık uyanmayacak. Kuş uykusuna yattı. Bahar geldiğinde tekrar uyanacak ve ötmeye başlayacak," derdi. Sonra, onu bana ellettirmeden, dama atılmasını başkalarından isterdi.

Narkisos hınzırlığından ayaklarını kıpırdatmaya başladı. Parmak uçlarını aşağıya yukarıya oynatıyordu. Bu hareketi bedenimden ateşlerin çıkmasına yol açtı. Ayaklarını bacaklarımın arasından alarak kaldırdım ve öptüm. Seri öpmeler ayaklarından yukarıya kaydığında önce gözkapakları, ardından da tüm gövdesi titredi.

Uyandığında beni karşısında, ayakta, kendisini seyrederken

gördü. Gece ışınlarını zeytin ağaçlarının yapraklarından süzen ay, nöbetini güneşe bırakmak üzereydi. Yerinden doğruldu. İçine hiçbir şey giymeden, başından aşağı uzun elbiseyi geçirdi. Çıplak ayakla kulübeden çıkarak, denize doğru yürüdü. Bahçede masanın yanında yerde yatan Vulgarlı gözüme ilişti. Zilli deli giysisinin üst kısmını başının altına yastık yapıp öylece sızıp kalmıştı. Narkisos sahildeydi. Ona yaklaştım. Üzerindeki uzun elbiseyi nasıl giydiyse, aynı biçimde üzerinden hızla sıyırdı. Ayaklarına denizkestanelerinin dikenlerinin batmamasına dikkat ederek kayanın üzerine çıktı. Durgun denize balıklama süzüldü. Suyla temas ettiği yerde en küçük bir dalgalanma bile olmadı. Üzerinden günün ilk sıcaklığı ile buharların çıktığı durgun deniz, buz keserek dondu. Yaşayan her şey denizle birlikte hareketsizleşti.

Şaşkınlığım karşı kıyıdan sıyrılarak gözlerime çarpan parıldama ile bozuldu. Yüzümü ışığın kaynağına kaldırdığımda, şövalyemin kargısının ucundan yansıyan güneşin parıltısı olduğunu fark ettim. Güneş karşı kıyıların tepeleri ardından yükselmiş ve görevini yapmıştı. Sıcaklığı yüzümde hissettim. Gözlerimi kaçırmaya çalıştıysam da sıcaklık beni yakalamış bırakmıyordu. Kargının ucundan yansıyıp denize vuran parlaklık, Narkisos'un üzerinden geçmesiyle bozuldu. Bu parlaklık sonra hızla çıktığı kaynağa, kargıya doğru çekilerek yok oldu. Yanı başımda bulunan defne ağacından bir yaprak koparark derin derin kokladım ve yarısını ağzıma atıp çiğnemeye başladım. Damaklarımdaki acı burnumdan çıkmaya başladı. Bu, biraz önce yaşadığım korkuyu az da olsa yenmeme sebep oldu.

amat victoria curam
zafer çabayı sever.

Catullus

Sabahın erken saatlerinde başlayan akın ve yağma, öğle vakti olduğunda sona ermişti. Sultan'ın savaş için çok iyi eğitilmiş seçkin askerleri zafer için fazla zorlanmadılar. Üç koldan giren birlikler toparlanmaya başlamışlardı. Daha bir saat öncesinde ortalığı inleten sesler durulmuştu. Atların çıkardığı patırtılar, karşılıklı dövüşlerdeki göğüs göğüse giriş sesleri, haykırışlar, naralar yerini sessizliğe bırakıyordu. Sert yüzlü, keskin bakışlı, duygusuz, acımasız atlılar, yayalar, önlerine gelen her yere saldırıyorlar, saklanabilecek en küçük yerin altına bile bakarak, canlı herhangi bir yaratık arıyorlardı. Onlar için ganimetlerin en iyisi, en değerlisi, canlı insandı. Artık kılıç şakırdamaları durmuştu. Buhara yatağanlı, katır sidiğinden çifte su verilerek sertleştirilmiş çelik kılıçlar galip gelmişlerdi. Ortalık kan kokuyordu. Çevreye yayılan ağır tahta kabzalı cenbiyelerin, gaddarelerin ve topuzların arasında topal atlar geziniyordu. Tüylü okların ve kargıların uçlarından gelen iniltilere, soluk soluğa oraya buraya koşuşanların sesleri karışmaktaydı. Cengaverlerin arada bir savurduğu naralar yağmanın sonunun geldiğinin habercisiydi.

Avlak bölgesindeki geniş çayırda, gelebilecek herhangi bir Müslüman saldırısına karşı konaklamış bulunan imparatorun birlikleri üç koldan gelen Sultan'ın güçleri karşısında hiçbir var-

lık gösterememiş, yapılan küçük meydan savaşı çabuk bitmişti. Ganimetlerin paylaşılması da cenk gibi çabuk bittikten sonra şimdi sıra Müslümanların ölülerini ve yaralılarını toplama işine gelmişti. Tutsaklar birbirlerine bağlanarak diz çöktürülmüş, yüzleri yere dönük, bitkin, başlarına gelecekleri beklemekteydiler. Yaralıların bakımında böcek kanatları ve kurutulmuş yarasalardan elde edilen tozlar kullanıldı. Ağır kokulu, ağrı dindirici merhemler, geniş bezlerle yaraların üzerine sarıldı.

Şehit olanlar yere yan yana yatırıldığında genç, yağız delikanlıların arasında kızıl sakallı, beyaz saçlı bir derviş dikkati çekmekteydi. Omzuna çaprazlama astığı heybenin içinden Kuranı Kerim'ini aldılar. Elden ele dolaştırılarak öpülen Kuran alınlarına götürüldükten sonra dervişin göğsüne kavuşturulmuş elleri arasına yerleştirildi. Yüzündeki kan lekeleri ıslak bir bezle silindi ve çenesi beyaz tülbentle bağlandı. Kanı çekilmiş, solgun yüzüne son kez bakanlar, giriştiği işi sonuna kadar götürebilmiş olmanın mutluluğunu gördüler.

Kethüda, al atının üzerinde, yanında adamları savaş alanına geldi. Yaklaşan atlıları gören ölü soyucular kaçıştılar. Şehitlerin yanında duran kumandanlar sessizliklerini koruyorlardı. Atlardan inildi. Komutanlar, ayaklarının dibinde yatan ve savaşı yaşamlarının son günü olarak kabul eden, korku nedir bilmeyen, şehit düşmüş cengaverlerine gıpta ile baktılar. Kethüda, şehitlerin arasında dolaşırken kızıl sakallı ve saçları kazınmış kafasında bir tutamlık beyaz atkuyruklu Koca'yı görüp titreyen dudakları arasından yutkunarak adını söylediğinde ilk başta kimse duyamadı. Belli aralıklarla yineleyip durdu: "Kızıl Baba... Şeyh Kızıl Bedrettin Baba...

Eller gökyüzüne doğru kaldırıldı ve duaya başlandı. Kıpırdayan dudaklardan mırıltılar geliyordu. Cenk alanındaki gerili ve

dehşet saçan yüzlerin yerini şimdi nurlar açan çiçekler almıştı. Hareketlerde ise meleklerin yumuşaklığı görülmekteydi. Kısa süren dua bittiğinde avuçlar yüzlere kapanarak sıvazlandı ve Allah'a şükredildi. Kethüda, burada bir şehitlik hazırlanmasını ve adının da 'Duatepe' olmasını buyurdu. Orası bundan böyle 'Duatepe' olarak anılacak ve bilinecekti.

Şehitlik hazırlandı. Ak saçlı, kızıl sakallı, yaşlı cengaver dervişin başucuna konmak üzere saçları gibi ak mermerden mezar taşını hazırladılar. Sefahat mabedi ve kiliseye doğru hırsla ilerleyen birlikler, acele ile hazırlanmış, elifi taçlı mezar taşında şu yazıyı okudular:

"Ak Şemsettin'in değerli arkadaşıydı.
Sultan Mehmet Han'ın babasıyla buraya gelmişti.
Es Seyit, Es Şeyh Bedrettin oğlu
Es Seyit, Es Şeyh Mahmut
Es Şeyh Mustafa oğlu
1451 yılı"

di pedes lanatos habent
tanrıların ayakları yünle kaplıdır.

Petronius

Ahlak kaldırıcı olmayan Mercrea Hermes'in, rezilliklerle dolu, kartal yuvasını andıran mabedinin taş zeminli avlusundan içeriye hızla giren savaşçılar, karşılarına ilk çıkan, güzel baldırlı *Kallipyze*'nin[1] mermerden çıplak heykeli ile karşılaştılar. Avludaki sessizliği köşelerde pineklemekte olan güvercinlerin kanat çırpmaları bozdu. En önde içeriye giren birkaç babayiğit cengaver, korkudan köşe bucak saklanmış insanlarla, taş döşeli geniş salonun iki yanından yukarıya çıkan tahta merdivenlere belli aralıklarla sıralanmış, bazı yerleri sararmış çıplak kadın ve oğlan heykellerini gördüler. Kadın heykellerin tümünün üreme organları içeriye doğru, herhangi bir erkek üreme organının rahatlıkla girebileceği şekilde oyuktular. Müslüman cengaverler utanarak önce yere, sonra birbirlerine baktılar. Birinin hiddetinden nara atması ötekilerin kendine gelmesine neden oldu. Kızgınlıktan gözlerinden nefret, ağızlarından ise kin sözleri dökülüyordu.

Koşuşarak dağıldılar. Bir kısmı aşağıdaki, bir kısmı da yukarıdaki odaların kapılarını tekmeleyerek kırdılar, içlerine daldılar. Alacakları tutsaklar kendi malları olacaktı.

Gürültüyle uyananlar ve köşe bucak gizlenmiş olanlar bir araya getirildiler. Ahırda samanların altına saklanan Mercrea

1 Afrodit: Güzellik ve Aşk Tanrıçası.

Hermes, avluda toplananların yanına getirildiğinde tüm sefahat demkeşleri, mabedin simgesi olan güzel baldırlı *Kallipyze*'nin mahrem yerlerinin Müslümanlar tarafından siyah boya ile karalanarak örtülmüş olduğunu gördüler. Yüzü de ayrıca peçelenmişti. Avluda toplanan kadınlar ve yarı çıplak oğlanlar, başlarına gelecekleri bile bile, salya sümük ağlayan Mercrea Hermes'in haline gülmekten kendilerini alamadılar. Ama az sonra onlar da ağlamaya başladılar. Gülmeden sonra gelen bu ağlama, ona değil kendilerineydi. İçlerinde ağlamayan bir tek Narkisos vardı. O yalnızca, '*Ekinos kosmos*'[1] diyor ve Büyük Ana Tanrıça Sibele'nin kendilerini kurtaracağını umutla bekliyordu. Güçlü ve güzel Sibele yanında iki aslanla gelmek zorundaydı. Sibele doğal güçlerin, hayvanların ve her türlü bitkinin, dahası her şeyin anası değil miydi? Yaşadıkları ve yaptıklarında katkısı oldukça fazlaydı. Ruhu burada, bu pis mabedin bir köşesindeydi. Onlarla birlikteydi ve olanları apaçık görüyordu.

Hadım edilmiş, kimi uzun etekli, kimi ise yarı çıplak oğlanların arasına Mercrea'yı getirdiklerinde korkudan ayakta duracak gücü kalmamıştı. Dizleri zıngırdıyordu; altına işemişti ve toprağa bulaşmış kirli ayakları sidikle birlikte vıcık vıcık keskin sirke kokuyordu.

Ahırdaki tüm hayvanlar dışarıya çıkarıldı. Tapınağın içine ve özellikle merdiven altlarına kuru ot ve odun yerleştirildi ve ateşe verildi. Bu arada iriyarı savaşçılardan biri Mercrea'nın ellerini, ayaklarını bağladı. Belinden ince uzun, parıltılı hançerini çıkardı. Eşikteki Horasan kiremidin yanına diz çökerek önüne tükürdü ve ağır hareketlerle sürterek bileylemeye başladı. Bir süre sonra cepkeninin çıplak kolundaki kıllarda keskinliğini denedi. Hançer görev için kıvamındaydı. Mercrea kendisine doğru hain-

1 Dünya böyledir

ce ve pis pis sırıtarak gelen cengaveri gördüğünde yeniden ağlamaya başladı. Cengaver, bıçağın tersini, onu korkutmak için, yavaş yavaş yüzünde gezdiriyordu. Bundan duyduğu acımasız haz, yüzünde dolaşan mutluluktan açıkça anlaşılmaktaydı. Bu haz bir süre devam ettikten sonra, hançerin keskin tarafı, görevini yerine getirmek için Mercrea'nın kulaklarının arkasından başlayarak, kafa derisini ensesinden yüzmeye başladı.

Tiz bir çığlık yükseldi. Avluda sesten ürkecek güvercin kalmadığından, orada toplanan tutsakların, yüreklerine tahta kazık saplanmışçasına çıkardığı iniltiler gökyüzüne yükseldi. Hepsi ter içinde, sara nöbetine tutulmuş gibi titriyorlardı.

Deri yüzme işi arada bir aceleye geliyor, yüzülen deri Mercrea'nın etiyle beraber sıyrılarak çıkıyordu. Mercrea bir ara kendisini kaybederek bayıldı. En son kulakları kesildi ve önemli bir yere gönderilmek için hasırdan örme bir kutuya konuldu. Yeni yüzülerek tuzlanmış taze bir koyun postu getirildi ve Mercrea'nın elleri ve ayakları çözülerek üzerine sarıldı. Post, ince kayışlarla, bacak uçları, kuyruk ve boğazından Mercrea'nın derisi yüzülmüş bedenine bağlandı. Şimdi avlunun ortasında, yerde koyun postu giydirilmiş, tulumu çıkarılmış, insan biçiminde büyük bir iskorpit balığı yatmaktaydı! İskorpit balığı kolay kolay ölmezdi, kötüler gibi! Bunun için arada bir inatla seğirerek titriyordu.

Az sonra ikişerli sıralarla mabetten çıkarıldıklarında, Sibele nedense hâlâ ortalığa çıkmamıştı. Narkisos o an kandırıldığını anladı ve ağzından düşürmediği '*Pseftikos kosmos*' sözünü sayısız kereler yineledi durdu.

Mabet alevler içinde yanarken, kimi süslü taşlar tarihteki kalıcı görevlerini tamamlamak üzere, yapılacak kale için sessiz ve sakin, yerlerinin değişeceği zamanı beklemekteydiler. Onlar da

taş gülleler gibiydiler. Akılları, yürekleri yoktu ve sessizdiler. Onlara, akılları ve ellerindeki mahareti yüreklerine taşıyan insanlar tarafından biçim verilerek can kazandırılıyordu. Ve yüzyıllar boyunca, geniş zamanlarda, insanlar, kendilerini acımasız savaşlarda yok ederlerken, bir tek onlar tüm zamanların kardeşliklerini içlerine sindire sindire yaşıyorlardı.

ducunt volentem fata, nolentem trahunt
yazgı isteyeni önüne katar,
istemeyeni sürükler götürür.

Seneca

Artık sıra, Agii Michael Kilisesi'ne gelmişti. Papazın yanında kalmış olanlar, katırlara binerek başları önde utançla oradan ayrılan ve Hıristiyanlıkta devam eden eski yandaşlarını hatırlayıp imrendiklerinde iş işten çoktan geçmişti. Öteki dünyada değil ama bu dünyada her şeyin bedeli olduğunu kilisenin kapısına vurulan koçbaşının çıkarttığı tok seslerle anladılar.

Hepsi, önlerinden geçen boğazın yeşilimsi mavi sularını gören büyük odada toplanmış, yüzleri beyaz, elleri titrek ve dudaklarından eksilmeyen kıpırtılarla Agii Michael'in ikonasının önünde diz çökmüş dua etmekteydiler. Askerler taş avludan gürültüyle kalın tahta döşemeli odaya girdiklerinde papazın elindeki küçük haç titredi ve yere düştü. Herkes şaşkın ve ne yapacağını bilmeden birbirine bakmaktaydı. İçeriye zorla giren konuklar öfke saçmakta, ev sahipleri ise korku doluydular. Her zaman ve her yerde olduğu gibi ilk hareket, bakışları öfke saçanlardan geldi. Gözleri korku dolu olanlar, birkaç gün öncesinde, arka bostanlarda başıboş dolaşan koyunlar gibi, o korkunç görünüşlü savaşçıların önünden hiçbir şey söylemeden umutsuz ve umarsız sessizce yürüdüler. Karanlık koridordan geçerlerken önde yürüyen papaz kuytu bir girinti kolladı, ilk gördüğü girin-

tide saklandı. Önünden geçenler bitene kadar soluğunu tuttu. Korkudan belinden aşağısını hissetmiyor, kendini havada askıda duruyormuş gibi hissediyordu. Zaman, en kötü düşmanıymışçasına akmıyordu, bir ara soluğunu tutmasından kaynaklanan havasızlığa korku da eklenince öleceğini sandı. Ölüm bu muydu? Bu olamazdı, çünkü yaptıklarından ötürü ölüm, kendinden, bu kadar kısa sürede hesap soramazdı. Daha çok ızdırap çekmesi gerekiyordu ve bütün bunların farkındaydı. Sultan'a yazdığı tezkereyi, istediklerini, umduklarını, kiliseye geldiği ilk günü ve oradan ondan nefret ederek ayrılan eski dindaşlarını hatırladı. Çocukluğu ve gençliği gözlerinin önüne geldi. Yaptıklarından utandı. Ayak sesleri bitene kadar orada ses çıkarmadan bekledi ve sonra bir hayalet sessizliğinde bir tek kendisinin bildiği *poternanın*[1] ağzına geldi. İçerisi karanlıktı. Kenarda duran çırayı aldı ve cebinden çıkardığı kav ile az bir uğraştan sonra tutuşturmayı başardı. *Poterna*, kilisenin arkasındaki bostanların dibine rastlayan çeşmenin yanına açılıyor ve oradan da acı su sarnıcının içine çıkıyordu.

İki büklüm, karanlık *poternadan* geçerken tavanın çökeceği aklına geliyor, sonra geri dönmeye kalktığında, arkasının da aynı göçük vaziyette olduğunu sanarak, önü ve arkası kapalı dar geçitte kapalı kalan bir farenin yalnızlığı içinde, ölüm korkusunu duyuyordu. Bacaklarının titremesini eğilmiş durumda yürümesine bağlarken, benliğinde fare gibi olma korkusunun, karanlık korkusuna üstün geldiğini anladı. Uzaktan çeşmenin yanındaki küçük kapı aralığından sızan ışığı gördüğünde sevindi. Özgürlüğe az kalmıştı. Oradan çıkacak ve ters yönde acı su sarnıcının *poternasına* girecekti. Ondan sonra ver elini sahil.

Papaz, çeşmenin çıkış ağzına geldiğinde gün ışığını gördü.

1 Dehliz.

Hatırlayabilecek olsa, bu ışığı ana rahminden dünyaya açılan ilk günündeki keskin ışıkla eşleştirebilirdi. Onca karanlık dar geçidi geçtikten sonra, gözünün kamaşmasını, yarı yarıya kurtulmasından kaynaklanan sevince bağladı. Avaz avaz sevinçle bağırmak istiyordu. Biraz durup soluk aldı. En son aldığı derin soluğu verirken ensesinde bir soğukluk hissetti. Bu soğukluk, Müslümanlığın yeryüzüne yayılması için gökyüzünden indirilmiş can alıcı bir demir silahtan başka bir şey olamazdı. Dünyaya yeni gözlerini açmış çocuğun haykırışları kesildi ve karanlık köşelere sindi. Bunları bir şimşeğin çakışından çok kısa bir zamanda düşündü ve ensesindeki soğuk demirin sahibine kırpışan gözlerle baktığında onun pis pis sırıtan yüzünü gördü. O anda kendisi için her şeyin bittiğini anladı. Bir zamanlar kalenin dizdarlığını düşünmüştü. Asılan yüzü biraz gevşedi; acı acı gülümseyerek geleceğine doğru, çerinin önünde ağır adımlarla yürüdü.

Kilisenin bostanlara açılan kapısına geldiklerinde, en yüksek tepesinden başlanarak onun parça parça yok edildiğini gördü. Yıkım işini yapanlar arasında keşişlerin de çalışması üzüntüsüne üzüntü kattı. Bedenine hiçbir şiddet uygulanmamasına rağmen canı yanıyor, içi çekiliyordu. Tanımlayamadığı müthiş bir yorgunluk içerisindeydi. Kiliseden ayrılan arkadaşlarına imrendi. Onlar başları önde ve kırgın ayrılmışlardı ama şimdi mutluydular. Düşündüğünü yapamamaktan kaynaklanan eziklik içinde, çemberin nasıl daralıp bir nokta halini aldığını görebiliyordu artık. Bu nokta bir merkez olacaktı ve hedefin merkezinin kendi olduğunu şimdi artık çok iyi biliyordu. Ölümden korkmuyordu. Öldüğü anda az bir acı duyduktan sonra başlayacak yeni yaşamını düşünerek korkuyor, bu da bedenini ateşlerin sarmasına yetiyordu. Bu Dünya'da din adamıydı ama sonraki yaşamında ne iş yapacaktı? Aklına takılan bu gibi soruların yanıtını Sultan'a

tezkere yazmadan önce verebilirdi. Ama şimdi? Artık çemberi olmayan dairenin merkezi de yoktu. Her şey, deniz, karşı kıyı, ormanlar, kilise, dizdarlık, keşişleri, çanlar ve ikonalar. Her şey... Gözleriyle görebildiği ve duyumsadığı her şey; ona göre bir çöl gibi uçsuz bucaksız ve düzdü. Gözlerinin alabildiğine geniş alan, serap görünümünde pırıl pırıl parlamaktaydı.

Taşıdığı ağır bir taşın bedenine verdiği yükle çıkardığı ter, alnından gözbebeklerine kadar işlemişti. Terinin, gözlerinin yakmasından kaynaklanan uyarmalarla yaşadığı gerçeği, artık tüm çıplaklığı ile görebiliyordu.

Kilise tümüyle yıkılmış, kalan taşlar ve ahşap kalıntılar, yeni inşa edilecek kalenin kulelerinde ve duvarlarında yeni yerlerini almak için ortadaki alanda toplanmıştı. Yakılan sefahat mabedinin mermerleri de aynı yere getirilerek toplanmış, Sultan'ın gücünün bir göstergesi olarak kısa bir süre sergilenmişti.

Sefahat mabedinin az yukarısındaki taşocaklarında, balarısı peteklerindeki çalışmalardan farksız bir hareket görülüyordu. Bu akıllara durgunluk veren çalışma, taşocaklarından başlayıp sefahat mabedinin yıkıntıları üzerinden geçerek, yıkılmış olan kilisenin sahiline kadar uzanıyordu. Artık kalenin yapımına başlanmıştı.

Yıkılmış olan kilisenin rıhtımına Karadeniz'den gelerek yanaşan teknelerin getirdiği kerestelerin hesabı o kargaşalıkta zor tutuluyor, buna Anadolu'nun her köşesinden gelen kireç ve yüz binlerce yumurta eklenince işin içinden çıkmak oldukça güçleşiyordu. Yumurtaların yalnızca akları kullanılacaktı. Aklarından ayrılmış yumurtaların sarıları önceleri yörede yaşayanlara dağıtılmak istenmiş, ancak yaşanan kargaşa yüzünden bundan da vazgeçilerek, sarılar, denize, kıyı akıntısına bırakılmıştı. Büyük bakraçlara toplanan yumurtaların akları, bir kenarda ağır taş si-

lindirler altında öğütülen kiremit ve tuğla tozlarına kireçle karıştırılarak, Horasan adı verilen harç yapılmaya başlanmıştı bile. Temeller çabuk örüldü. Kilisenin sahile ve bostanların arkasına kadar çıkan dehlizleri olduğu gibi kalacak ve kullanılacak, bunların birleştiği yere bir küçük cami yapılacak, çevresine de kalede kalacaklar için evler dizilecekti. Hıristiyanlar için, kalenin dışına, bostanlarla sefahat mabedinin arasına bir kilise yapılmasına izin verilmişti.

Papaz, terli alnını yer yer yırtılmış cüppesinin kollarına silerken, sandaletlerinin içinde ter ve kan bulaşmış ayaklarını gördüğünde onları tanıyamadı. Kalın manda derisinden yapılmış torbanın içinde en yüksek kule olan Çandarlı'nın katlarına Horasan harcı taşıyordu. Yuvaları dağılmış kırlangıçları gördü önce. Başının üzerinde dönüyorlardı. Onların yuvasız kalmalarını kendi suçu olarak kabullendi. Bu uçuşarak çevresinde dönüşler, çocukluğundaki meşin sapanlarla avladığı kuşları hatırlattı. Onların şimdi yuvaları yoktu, ama özgürce istedikleri yere kanat çırparak uçuyorlardı.

Bu karmaşık duygular içindeyken çevresi aydınlanıverdi. Aydınlığın içinde Agii Michael'i gördü. Üzerindeki zırh parıldıyordu. Gözleri kamaşmıştı. Agii Michael, elinde parıldayan kılıcı ile, yerine kale inşa edilmekte olan kilisenin üstünde dönerek uçtu ve Konstantinopolis'e doğru akıp gitti. Papaz, gördüklerini başkalarının da görüp görmediklerini anlamak için oralarda çalışan öteki tutsaklara baktığında, onların hiçbir şey olmamışçasına işlerinde çalıştıklarını gördü. Daha birkaç gün önce kilisesi içinde dolaşıyor ve Agii Michael'e yalandan dualar okuyordu. Şimdi o oralardan göç etmiş, kilisesinin kalın mermer sütun ve taşları da Dizdar kapısının kolonları olarak yerlerini almıştı bile. Çok öncelerde, kimlerin kilisenin denize bakan yönüne yerleş-

tirdiğini bilmediği, geldiğinden beri orada dikili bulunan ve her kime sorduysa, oraya niçin getirilip oturtulduğunun tam bir yanıtını alamadığı, yüksek mermer tahtın da yerinde olmadığını gördü. Taht oraya nasıl gizemle getirtilip oturtulduysa, şimdi o kadar gizemli olmayan bir biçimde oradan alınarak parçalanmış ve taşların arasına karıştırılarak bilmem hangi kulenin yükselmesini sağlamıştı. Ne amaçla ve neden oraya, Boğaz'ın en dar yerine getirtilip dikildiğini yeniden düşündüğünde o anda bütün bunları ince ince ayrıntılarına kadar düşünecek ne zamanı, ne de aklı vardı. Bomboş geçen eski mutlu günlerinde bile bütün bunları inceden inceye düşünüp kafa yormamıştı. Şu an tek bildiği, zamanında hangi önemli günün anısına özene bezene oraya dikildikten sonra, ona verdikleri kutsal değerin yok olduğu ve onun yerine sessiz ve suratsız kaba duvarların küçük bir parçası haline geldiğiydi. Bu nasıl bir talan ve yağmaydı? Ve nasıl bu kadar büyük bir yüzsüzlük örneği gösteriliyordu? Reddettiği Tanrısına sığınacak ne bir durumu, ne de arkadaşlarına göz atacak kadar gücü vardı artık. Kendini bir hiç olarak hissettiğinde dizlerinin üzerine çöktü. Omuzları ve onların uzantıları olan kolları fazlalık geliyor, artık onları taşıyamıyordu!

boni pastoris est tondore pecus, non deglubere
iyi bir çobanın görevi koyunu kırpmaktır,
derisini yüzmek değil.

Tiberius

Davullar yürekleri yerlerinden oynatacak biçimde insafsızca vurulmaya başladığında, uyumakla uyumamak arasında yattığım şiltenin üzerinde debelenip duruyordum. Bu garip uyku, çaresizlikten kaynaklanan üzüntüye yatmaktan başka bir şey değildi ve gümbürtülerin beynimin içinde oluşturduğu yankıları, kulaklarımı parmaklarımla tıkamama rağmen zaptedemiyordum. Yer gök inliyordu. Yüzlerce davulun bir arada çıkardıkları tınlama, yatmakta olduğum yerden gördüğüm kulübemin kapı altı eşiği karıncalarını yere dökülen pirinç taneleri gibi zıplatacaktı. Korkuyordum. Hem korkuyor, hem de ürperiyordum. Benimle birlikte, usta ve işçilere zarar vermemişler, hatta Mercrea Hermes'in sefahat yuvasının izbe köşesinde aşk yaparken yakaladıklarını bile bir süre sonra ötekilerden ayırarak kaldıkları yerlere göndermişlerdi. Tüccarlar ve çevrede yaşayan aşk delisi maceraperestler, elleri kolları bağlı, yanlarındaki nöbetçilerle, karanlık kuytularda başlarına gelecekleri bekliyorlardı. Çoğunun üzerlerinde giysileri bile yoktu çıplak bedenlerini günahkar organlarını, keten iplerle bağlı ellerinin avuçlarıyla kapatmaya çalışmalarına rağmen başarılı olamıyorlardı. Nöbetçiler, korkudan ve soğuktan titreyen taze kölelerin ellerine kargıların uçları

ile vuruyor, sünnetsiz organları karıştırıp, şaşkınlıkla birbirlerine bakıyorlardı. Bakışlarındaki merak, gördüklerinin, kendilerininkilerden hiçbir farkı olmadığı halde, gene de meraktı! Yüzlerindeki bu meraklı tiksinti, mabette gördüklerini bir türlü unutamadıklarından, kaybolmuyordu.

Şiltenin üzerinde doğrulduğumda, Vulgarlı'nın beyaz yüzüyle karşılaştım. Mavi çipil gözleri yuvalarından fırlayacakmışçasına irileşmiş, gözlerinin altı ise uykusuzluktan mor halkalarla bezenmişti. Beyaz yüzü, gözleri ve bakışları ile gerçekten korkunçtu. Korkmuş yüzün korkunç yüzü! Bu hali, benim de korkmama neden oldu ve karşılıklı titreştik. Bu bir anlık göz göze gelmemiz ikimize de kısa sürede çok şey anlattı. Birbirimizin gözlerinde birşeyler yazılıydı ve o da, ben de, ilk bakışta aynı sözcüğü okuyorduk: korku. Vulgarlı'nın gözlerinde gördüğüm gözlerimin, daha önceleri hiç bu kadar ölü olduğunu fark etmemiştim. O an ışıksız gözlerimin arka perdesinde, üzerinde sinekler uçuşan kambur cüceyle, çevresinde daireler çizerek dolaşan Arap çulhayı gördüm. Çulha, gözlerimin içinde gözlerime bakıyor ve çığlıkları, kahkahalara dönüşerek, çalınan davulların beynimin içindeki tok seslerine tiz sesler olarak karışıyordu.

Perde kardı ve sahneye sevgilim, Mercrea Hermes'in bir numaralı fahişesi Narkisos çıktı. Bataklık çiçeği... Çiçekten çiçeğe, bulamazsa, daldan dala konan iskete kuşu. Gelecekteki yaşamımın ve bir kese altınımın, iki bacağımın arasında bıraktığı sıcaklık... Her şeyden önce bana ızdırapla sonsuz acılar veren, bir yandan da beni bu acılarla mutlu kılan yaratık: Sevgilim...

Üşüyor muydu? Göremiyordum. Başına gelenlerin ürkekliğiyle bir kenara büzülmüş, yeni sahibinin ayaklarının dibinde, dirseklerinin üzerinde yarı yatık vaziyetteydi. Yaşam onun için her yerde aynıydı. Nereye kiminle giderse gitsin, her koşulda

kendine göre bildiği yaşamı zaten yaşayacaktı. Yeni hayatında, değişmesinden hiç etkilenmeyeceği erkekler, farklı yüzlerle karşısına çıkacaktı. Erkek erkekti ve değişmiyordu.

Bir ara yerinden doğruldu ve başında bekleyen çeriden su içmek için izin istedi. Çeşme, tutsakların yığıldığı alanın ortasındaydı ve yalağı oldukça genişti. Su küçük bir ağızdan sürekli akıyor, yarısı karınlık ayın yalağın içindeki su üzerine vurduğu parlaklıkta halkalar çiziyordu. İçmek için eğildiğinde, yüzünü suyun parlaklığında göremedi. Şaşırdı ve biraz daha dikkatle baktığında başka bir kızın yüzünü gördü! Bu yüzün kendininkine benzemesinden ürktü. O anda bir ikizinin olduğunu fark etti. Yalan olmayan bu yüzü kime anlatacaktı? Yalağın içindeki suya bir kez daha baktığında onun kendisine acıyarak güldüğünü gördü. Belki ilk kez, doğru olduğu halde kimseyi inandıramayacağı bir olayı anlatmak için, yanında kimse olmadığına sevindi.

En son birlikte olduğumuzda tepeye tırmanmıştık. Mabedi uzaktan görmekteydik. Tepenin ucundaki kayanın üzerine eteklerini toparlayarak bir keçi çevikliğiyle tırmanmıştı. Aşağıda kaldımıştım. Boğazın kuzey yakasından esen sert rüzgarları, uzun eteğini iki bacağının arasına sıkıştırarak, saçları ile birlikte arkasından uçuşturmaktaydı. Gözleri kapalıydı, kollarını iki yana açmış hareketsiz duruyordu. Ona doğru yürüdüm. Kalçalarından sarılarak kendime doğru çektim. Gözlerini araladı. Bu, son veda sarılmasıydı sanki. Kendini yavaşça aşağıya saldı. Ayakları yere değdiğinde, dudaklarından incitmemeye dikkat edercesine öptüm.

Bunları düşünüyordum ki Mercrea Hermes'in sefahat gecelerinin birinde sessiz bakışarak *hura*larımızı yudumlarken aramızda geçen kısa konuşma aklıma geldi. O an düşündüklerimi sezmiş gibi, gözlerini aşağıya kaydırarak, küçüklüğünde incir ağa-

cından baş aşağı nasıl düştüğünü anlatmaya başladı. Gene gülüyordu ama cümlelerin arkasını getiremiyordu. Bu gülme, anlattığı yalan olayın ayrıntılarını bulmak için kazanmaya çalıştığı zamandı. Sonra birşeyler hatırlamaya çalıştı. Yutkundu ve bakışlarını yeniden sandaletlerine eğerek, "İşte," dedi. "İşte, o günden sonra kendi istemimin dışında gelişiyor olaylar ve ben bunlara gem vuramadığım için hiç mi hiç bir suçum yok." Kendime acımakla birlikte ona da acımıştım. Bu acıda, olup biteni anlamanın dışında, hiçbir şey yapamamanın ezikliği daha ağır basıyordu.

Bir kadının kendisini, gene kendisinin söylediği yalanlarla aldatmasıyla birlikte bana bu şekilde açtığı savaşa karşı, kullanabileceğim en gelişmiş, en güçlü silah, Regio Gölü'nün kenarında döktüğümüz topun kendisiydi. Aslında Narkisos'un kalbi demirden bir zırhla kaplıydı ve bu zırhı, top bile zor etkilerdi! Onun demir kaplı yüreği her gün yenisini uydurduğu yalanlarla kalınlaşarak besleniyor ve gelişiyordu. Yüreğinin demir zırhını kırmak bir yana, çatlatamıyordum bile. Bir çatlatabilsem, içine sızmaya çalışacağım. Ama boşuna... O kendine yönelik bu yalan söyleme sanatında ve ayrıntıları gerçekmiş gibi ustaca geliştirerek sunma konusunda kurnaz ama beceriksiz zekasına güveniyordu. Gerçekten yaşadıklarını kaba yalanlarla değiştirerek anlatıyordu. Güvendiği hinlikle dolu zihin keskinliği ile sunduğu yalanlarsa inceydi ve onu ilk tanıyan sıradan bir insan kesinlikle bu ustalığın altında yatan hainliği anlayamazdı. İnce yalanları, kulübemin arkasındaki kayaların ıslak ve gölgeli altlarına saklanan akreplerin sonu gibi, acıklı, uyduruk öykülerin ardına saklıyordu.

Cengaverlerin yüzleri yoktu. Suratlarının olduğu yerde, yılanların yeni kav dökmüş hali vardı. Bu yüzsüzlüklerin içinde tek yaşam belirtisi olan yerleri gözleriydi. Karanlıkta tutsakları-

nı aralarına almışlar, bilinmeyen bir yöne doğru yürüyorlardı. Yaptıkları işin doğruluğundan ve çekiciliğinden kaynaklanan sevinçleri, yüzsüz suratlarındaki gözlerinden okunuyordu. Bu gözler, saydam ve parlak birer tepsi gibi duran yüzlerinde, gece düştüğünde ortaya çıkan ateşböceklerinin parlaklığıyla aynıydı.

Tutsakların en önünde, kazığa geçirilmiş, sefahat âleminin öncüsü Mercrea Hermes, öldürülmüş tüm koyunların ve çobanların baş sorumlusu olarak yaşlı bir koyun postu, derisi yüzülmüş bedeninin üzerine sarılmış olarak önümüzden ağır adımlarla geçirildi. Mercrea'nın derisi yüzülmüş yüzü, denizin dibinden çıkarılmış süngerleri andırıyordu. Bu buruşuk ve anlamsız surat, daha üç gün öncesinde müşterilerini kapıda karşılarkenki yılışık yüzünden farksızdı. Mercrea'nın bu halini görenler, korkularından kaynaklanan titremelerini bir kenara bırakarak, durumlarına şükrediyorlardı.

Manzara korkunçtu. Bu tüyler ürpetici durumun yaratıcıları geçişi olabildiğince ağırdan alıyorlardı. Kavgaya karışan, derileri yüzülerek koyun postları giydirilmiş sarhoşlarla bitkin insanlar, arkada kalanlara örnek olması için sürüklenerek önümüzden geçirilirken, arkalarından gelmekte olan sayılı kadın tutsakların arasında Narkisos'u gördüm. Ağlamaya çalışıyor, ağlayamıyor, onu bile beceremiyordu. Çünkü gözyaşları o kadar tuzluydu ki, bu tuz, doğu denizlerinin ünlü tuzundan da keskindi! Önümden geçerken, sahilde sefahat gecesinde manyatların olduğu yerde ve fırsatını bulduğu her zaman söylediği *'Pseftikos kosmos'* sözü aklıma geldiğinde, ince sesi ile ancak yanındakilerin duyabileceği duasını okumaya başladı. Bu duayı bundan önce bir kez daha, dolunay akşamlarında kayaların üzerinde yalnız otururken, arkasından sessizce yaklaştığımda duymuştum. Sesi alabildiğine titrekti:

"Gözlerimle çıktım Ay'a gümüşü gördüm.
İndim Güneş'e sıvı bir derinlik sezdim.
Seni gülmelerin ve evlerin yarısıyla besledik.
Hâlâ herkesin içinde akan iç nehir,
Terlerim bu yağmurla ellerimi beklerim.
Unuttuğunu öp. Sonra ağır ağır ve geniş
İpuçları keşfetmen için doruklarında sakla
Mücevher gözlü kutlu yüreğini yollara sakla."

Sesi boğuk çıkıyordu. Son cümlelerini çok zor duydum. Ağır ağır uzaklaşmaya başlamıştı. Yanındaki öbür tutsaklar, başları önde, korkulu bir yorgunluk ve okunan duanın verdiği ağırlıkla geçip gittiler. Nereden geldiğini bilmediğim fahişe sevgilim, gene nereye gittiğini bilmediğim yolculuğa çıkıyordu. Yaşadığıma sevinmem gerekirdi. Oysa yüreğim sıkışarak, her yanım nereden geldiğini bilmediğim bir ateşle yanıyordu.

Artık buralarda kalmamın bir anlamı kalmamıştı. Dökümhaneye dönme zamanı gelmişti. Oturduğumuz yerde Mıgırdıç'la Vulgarlı'nın ağzını bıçak açmıyordu. Mıgırdıç, hayatta en iyi bildiği işlerden biri olan, yaktığımız maltızda, ikiye ayrılmış *andontaları* üzerlerine acı biberlerle kıyılmış peynir parçalarını ekerek pişirmeye çalışıyordu. Sessizliği, Vulgarlı'nın, "Haydi bir *hura* içelim, şeytanları kovalım," cümlesi bozdu. Bu sözden sonra her zaman olduğu gibi utandı. Yüzü kızardı, başını öne eğdi. Maşrapaları birbirine ses çıkarmadan tokuşturduk. Hava giderek ağırlaşıyordu.

beata solitudo, sola beatitudine
mutlu yalnızlık, yalnız mutluluk.

Dökümhaneye geri döndüğümde çalışanların bana karşı davranışlarındaki soğukluk açıkça belli oluyordu. Kambur cücenin ölümünü Ağa'dan aldığım bir kese altına bağladıklarını bir iki olayda hareketleriyle belli ettiler. Benimle iş konusunun dışında konuşmamaya çaba gösteriyorlardı. Ağa'nın gammazcısı durumuna düşmüştüm. İçinde bulunduğum ruh halinde ne düşündükleri beni ilgilendirmiyordu. Asomata'da çok kısa sürede, çok hızlı ve ürkütücü, anlatılmaz olaylar yaşamıştım. Burada gördüğüm çok büyük top dökümü ve bana karşı Müslüman üstlerimin davranışları, Sultan'ın benimle ilgilenmesi, Asomata'dan sonraki hareketli yaşantımın önde gelen parçalarıydı. Ardından tekrar deniz kenarı günlerim ve yitirdiğim fahişe sevgilim. Hem sevdiğim, hem de alabildiğine kızdığım bataklık çiçeğim... O olmadan tımarın ne önemi vardı? Ve ne önemi vardı dere kenarındaki çiftliğin?

Ruhum daralıyor, yüreğimin içine doğru çekilerek bir nokta halinde yok oluyordu. Ruhu çekilmiş bir insan benim gibi olmalıydı herhalde! Bir yandan da kendime acıyordum ve bu acı, arada bir kendi kendime gülmeme neden oluyordu. Beni uzaktan tedirginlikle seyredenler herhalde delirdiğimi sanıyorlardı.

Kendimi günahkarlar sınıfına dahil ediyordum. Dökümha-

neye döndüğüm günün akşamında yorgunluğumu unutup yatağımda son zamanlarda işlediğim günahları düşündüm. Yaptığım hesaplaşma, yükümün epey ağır olduğunu ortaya koyuyordu. Tanrı, kesinlikle beni cezalandıracak ve cehenneme gönderecekti. Bunları düşünürken önce korktum. Sonra, daha önce Narkisos'a da anlattığım gibi, Tanrı'nın cehennemde uygulayacağı cezadan indirim yapması gerektiğini düşündüm. Bu dünyada cehennem sıcaklığı karşısında döküm yapan bir insanın, öbür dünyaya göç ettiğinde cehennemlikse, insanların yakıldığı büyük kazanlarda ocakçı yapılarak cezalandırılacağı aklıma geliyordu. Bu dünyada yananlar için, Tanrı öbür dünyada günahkarlara karşı uygulayacağı cezalardan indirim yapacaktı kuşkusuz. Çünkü Tanrı adildi! Peki, yakılacak insanlar bittikten sonra sıra bana, en son kalan ocakçıya geldiğinde ne olacaktı? Alaşımı öbürlerinden epey bozuk olan ben, günahkarları cezalandıran ocağın alaşımını bozar mıydım acaba? O zaman bir gelberi ile bol içkili bedenimin yarattığı cürufu eriyik insan metalinin üzerinden toplamak, cennetlik iyilerin görevi olacaktı kuşkusuz. Cehennemde yanmak iyi ki Müslümanların kitaplarında vardı. Bu, düşüncelerimden kaynaklanan komik korkunun az da olsa hafiflemesine yaradı. Artık uykularımda sayıklamaya ve bağırmaya başlamıştım. Bunu yan odada yatan Şakirtlerden biri kulağıma fısıldayarak söyledi.

Dökümhaneye dönmeme en çok Macar dökümcü Verbain sevinmişti. Muslihittin Ağa, istediklerini elde ettiği için benden şimdilerde uzak duruyordu. Verbain, geldiği ilk günlerin aksine çok konuşkan ve neşeliydi. Bunun, dökümü yapılan ilk sağlam toptan sonra aldığı ve düşündüğünü kat kat aşan altınlardan kaynaklandığını benimle birlikte herkes çok iyi biliyordu. Neşesinden yerinde duramıyor, çevresindekilerle bol bol şaka-

laşarak, oraya buraya koşuşturuyordu. Parayı bu kadar çok seven biri için, içi içine sığmaması ancak böyle oluyordu. Şimdi çok parası vardı ama yalnızdı. Bundan üç gün öncesine kadar, her ne kadar başkalarıyla paylaşsam da, benim bir sevgilim vardı. Şimdi ikimizin de kimsesi yoktu. Yalnızdık artık. Dünyanın en büyük toplarını dökmüşüz, ne anlamı vardı? Benim bunları düşünmeme rağmen, o bu konulardan çok uzaklarda idi. O, yalnızlığını eline geçecek altınlarla kapatmayı düşünebilirdi ancak.

Macar dökümcü Verbain bundan sonra dökeceğimiz topları yatay kalıplayacağımızı söylediğinde beynimden vurulmuşa döndüm. Sonunda korktuğum başıma gelmişti. Ona bu tür kalıplamanın yanlış olduğunu nasıl anlatabilirdim. Yuvarlak ve içi boş tüpler kesinlikle dik kalıplanmalıdır. Hele hele bu tüp dünyanın gülle atan en büyük azabı olacaksa...

Dik kalıplama zahmetli ve zordur, ama döküm ânında gazı atma bakımından en iyi yöntemdir. İnsan bile midesindeki gazı atmadığında ne hale gelir? Yatay kalıplamada *maça*, gazını tümüyle atamaz ve kalıbın üst tarafına gelen yerdeki metalin içinde biriktirir ki, bu da gözle kesin gözükmez. Topun namlusunun o bölümü ateşleme ânında çok zayıftır ve parçalanmasına yol açar. Bu topun geri tepmesidir... Topun çiçek açmasıdır! Bunu gözünü para bürümüş Macar dökümcüye nasıl anlatacaktım?

Dökümünü yapacağımız yeni topun modeli için çok az nemli sarı ve sert çamur getirildi. Macar dökümcü, topun ölçülerini elindeki kağıda bakarak beyaz bir tahta üzerine, asma dallarını ateşte közleyerek yaptığı kalemiyle yazdı ve kaba olarak çizdi. Topun boyutlarından daha küçük, bambu kamışlarından örme iskelet sepet yapmamızın, çamur modelin sağlam-

lığı bakımından çok önemli olduğunu anlattı. Eli yatkın iki kişi sepet iskeleti yaparken, birkaç kişi de büyük bir kazanın içerisinde şekerli ağda kaynatıyordu. Bunu samanla ve kil ile karıştırıp çamurun içine katacaktık. Bu, modelin sağlamlığı için gerekliydi.

Sepet örme işi bitti. Macar, yapılanları inceden inceye gözden geçirdi. Malzemeler hazırlandı ve sepete, model bittikten sonra kalıptan rahat çıkması için, dört bir yerinden demir çıkıcılar eklendi. Çamur harman harmanlandı ve önce sepetin içi yumruklanarak dolduruldu. Daha sonra dökülecek topun ölçülerine eriyik tuncun katılaşırken uğrayacağı kısalmalar da eklenerek *porte* başlı model hazırlandı. Kazıyıcılar ellerindeki pergel mastarlarla perdahlama yaparak son şekli verdiler. Model, dört demir çıkıcıya bağlanan palanga yardımıyla yukarıya kaldırıldı ve altına uzun mangal konuldu. Ateşte pişirilerek sağlamlaştırılmasına çalışıldı. Bu iş yapılırken uzaktan askıda nemini atarak buhar çıkaran modeli görenler, büyük bir dananın kızakta kebap olduğunu düşünebilirlerdi.

Verbain arada bir gelerek pişmekte olan modeli elliyor ve böylelikle tavına bakıyordu. Çamur model bazı yerlerinden çatlamaya başladığında altındaki mangalın çekilmesini emretti. Mangalı alınan model hafif nemli bir beze sarıldıktan sonra iki gün süreli beklemeye alındı. Macar dökümcü bir süre içerisinde ilk dökümde kullandığımız *maça*dan hazırlamamızı istedi; bir farkla, ekseninden uzunlamasına, *maça*nın *porte ba*şından çıkacak şekilde uzun ve kalın bir sopa geçirilecekti. Bütün bu hazırlıklar yapılırken bana da namlunun et kalınlığı boyunca *maça* taşıyıcıların sayısını ve kalınlık ölçüsünü verdi.

İki gün içerisinde bütün istedikleri hazırlandıktan sonra modelin üzerinden örtüyü kaldırdığımızda onun taş gibi sert

olduğunu gördük. Yer yer çatlamış olan kısımların onarımını İspatisi ile Macar dökümcü kendisi yaptı. Artık yatay top modeli hazırdı.

İlk dökümdeki kalıp çukurunu, yatay dökülecek topun boyundan biraz daha genişlettik. Aynı kalıp çamurunu, modeli yarısına kadar gömerek doldurduk. Bu işlemi yapmadan önce sert çamur modeli ateşte yumuşattığımız sabunla sıvayarak kalıp çamurundan rahat çıkmasını sağladık. Yarısına kadar gömdüğümüz modeli çevreleyen kalıp çamurunu sıkı tokmaklayarak malalarla düzelttik ve perdahladık. Verbain ne istiyorsa, isteklerinin aynısını eksiksiz yapıyorduk ama iş ilerledikçe kuşkularımdan kaynaklanan korku da o ölçüde artıyordu.

Model taban kalıbının içinde bir kaldırılıp bir oturtulduktan sonra taban kalıbının üzerine ince toz halinde kuru kum serpildi. Bu üst derecenin kaldırılması sırasında alt taban kalıbına yapışmaması içindi. Üst derece tokmaklanarak iyice dövüldü ve çaprazlama çubuklar ile merkezlenerek askıya alındı. *Maça* itinayla *porte başı*ndan çıkan tahta çıkıntı ve taşıyıcılar yardımıyla yerine oturtuldu. Üst derecenin üzerine sütun başlıkları yavaşça yerleştirilerek kalıp döküme hazırlandı.

Metal eritildi. Ocakçılardan biri ayaklarından ve göğsünden ağır yanıklar almasına rağmen, dökümü başarı ile atlatmış sayılırdık. İlk dökümdeki coşku çevremdeki insanlarda yoktu. Artık bende işin şiiri kaçmış gibiydi. Dökümün kutsallığına inancım, Macar dökümcü Verbain'in kazanacağı paranın hırsıyla içimde açılan boşlukla birlikte yitip gidiyordu. Yatay dökülen top, döküm ânında gazını tam atamamış olduğu halde, kalıp bozulduğunda pırıl pırıl, tertemiz çıktı. Ben bu temiz dökümü eriyik tuncun döküm ânındaki düşük ısısına bağladım. Bunu Macar dökümcüye söylediğimde sağlam görünen dökümüne

laf söyletmemek için beni herkesin içinde, kaşları yay gibi gergin azarladı. Yatay döküm top temiz gözüküyordu. İçi de temiz miydi acaba? Macar artık somurtmayı bırakmıştı. Ben de ona bıyık altından gülüyordum.

İlk olarak dik kalıplayıp döktüğümüz top deneme atışı için Regio Gölü'nün yakınındaki geniş düzlüğe mandaların çektiği arabalarla ağır ağır getirilmişti. Düzlüğün bir başına sağlam bir kundak hazırlanmış ve bu kundağın doğrultusundan sonra beş yüz metreden başlayarak her yüz metrede bir dikilen kırmızı bayraklarla topun menzilinin ölçülmesine karar verilmişti.

Yörede bulunan halka, davullu tellallar çıkartılarak Osmanlılar'ın *Şahi* dedikleri, dünyanın en büyük topunun deneme atışının yapılacağı duyurulmuş, özellikle gebe kadınlar çocuklarını düşürmesinler diye ayrıca uyarılmıştı. Atış yerine girmek yasaktı. Genç padişah bir tören havasında ağır ağır gelip yerini aldığında Macar dökümcüyle birlikte topun *falya*sına dolduracağımız barutun tartımını yapıyorduk. Bu arada gülle getirildi ve tartıldı. Sert granitten yontma azapçı tam altı yüz okka çekti. Verbain buna göre topun namlusunu beş derece yukarıya doğru kaldırmakla birlikte barutun ölçüsünü yeniden ayarladı. Barut doldurulduktan sonra önüne kalın bir keçe konularak iyice sıkıştırıldı ve ayrıca keçenin kenarları da kumaş parçalarıyla desteklendi. Gülle geniş ve kalın bir deri içine konularak köşelerinden geçirilen kalın bir ağaç ile yerden kaldırılarak namludan içeriye kaydırıldı. Yağlı gülle namluya sıfıra sıfır girivermişti.

Top deneme atışı için hazırdı. Sultan, Konstantinopolis'in surlarını yıkacak olan kudretli silahı için dualar okumaya başladı. Atışı izlemeye gelmiş halkla yanındakiler de ona uymuş, mırıltılar yükselmeye başlamıştı. Kurbanlar kesiliyor, akan

kanlar topun namlu ağzına sürülüyordu. Döküm ânındaki gibi midem ağzıma geldi. Müslümanlarda hiç acıma duygusu yok. Hayvanlarla insanları birbirinden ayırmadan aynı şiddetle davranıyorlar!

Süklüm püklüm, üzerindekilerin tamamına yakını parçalanmış, sefil ve sefil olduğu kadar da ayakta zor duracak kadar içki içmiş sarhoş bir Çingene'yi ateşlemeyi yapması için topun yanına getirdiler. Çingene başı vurulacak bir tutsak gibi korkuyla çırpınıyordu. Bir iki debelendi, ama kollarını yanındakilerden kurtaramadı. Ateşleme çubuğu yakılarak eline tutuşturulduğunda kaçmaması için sırtına uzun bir kargı dayandı. Geniş alanda çıt yoktu. İnsanlar kulaklarını tıkamış, kuşlar susmuştu. Sultan kolunu yukarıdan aşağıya indirerek işaretini verdi. Çingene kargı ile dürtüklendi ve elindeki ucu ateşli çubuğu, ateşleme deliğine değdirdiğinde, yer yerinden oynadı. Anlatılmaz korkunç bir gürültüyle birlikte her tarafı yoğun bir barut dumanı sardı. Göz gözü görmüyor bir sürü insan aksırıp tıksırıyordu. Hava soğuktu, ama ânında ısınıvermişti! Birkaç atlı dörtnala güllenin düştüğü yere gittiler. Sonuç umulanın üzerindeydi. Gülle en son bayrağı da geçerek dört bin adıma yakın bir uzaklığa gitmiş ve düştüğü yerde bir kulaçlık bir çukur açmıştı. Atıştan sonra ısısından yanına yaklaşmanın çok güç olduğu topun *falya* boşluğuna önceden hazırlanmış yağlar boşaltıldığında fokurdama ve yanma başladı. Yağ yanıp eksildikçe yenisi ekleniyordu. Ortalığa barut dumanının kokusuyla birlikte yanık yağ kokusu yayılmıştı. Sultan atına binerek adamlarıyla birlikte güllenin yanına gitti. Daha sonra ağalardan birinin anlattığına göre çok hoşnut kalmış ve Macar dökümcünün gene altınla ödüllendirilmesini istemiş. Gebe kadınları erken doğurtan, karınlarında çocukları olmayanları bayıltan ve ateşlen-

diğinde denizin üzerindeki gemileri iki karış havaya kaldıracak olar 'kör' *Azap*'ın ilki hazırdı. Artık *Grejuva* ateşinin karşısında *Azap* vardı. Büyücü, bir numarasını daha başarı ile tamamlamıştı.

animula vagula blandula
hospes comesque corporis
quare nune abibis in loca
pallidula, rigida, nudula
bedenin konuğu ve arkadaşı
belli belirsiz küçük ruh
şimdi solgun
soğuk ve çıplak yerlere gideceksin.

Hadrianus

Aylardan aralıktı; havalar iyice soğumuş, kış hazırlıklarını iyice hızlandırmıştı. Kalın giysilerimize iyice sarınmış, en son dökümünü yaptığımız yatay döküm topun deneme atışını yapabilmemiz için sürekli yağan yağmurların kesilmesini bekliyorduk. Basık ve soğuk hava, içimdeki karanlığı daha da yoğunlaştırıyordu. Verbain'in duyduğuna göre Sultan, nisan ayına kadar dört tane daha top dökümü istiyormuş. Bundan, Konstantinopolis'i kuşatmasına az bir zaman kaldığını anladım. Aklıma birden Narkisos geldi. Her şey sanki sıraya sokulmuşçasına bir bir ortadan yok oluyordu. Sabahleyin, Verbain durgunluğumun nedenini sorduğunda sesimi çıkarmayarak sustum. Suskunluğumu, aldığı bir yığın parayı düşünerek onu kıskandığıma bağlıyordu sanırım. İşimiz yoktu, erkenden yatıp dinlenmek istiyordum. Dökümlerin tamamı bittiğinde benim için de bahşiş isteyeceğini söyledi. Buna güldüm. Hem de çok güldüm. Gülmeme bir anlam veremedi. Yatmak için odama çıkarken ikimizin de

dökülecek son topu göremeyeceğimiz duygusuna kapıldım. Eskileri düşünürken uyuyakalmışım.

Gün gelmişti. Kış soğukları arasına her nasılsa sıkışmış, yazdan kalma pırıl pırıl bir gün başlamaktaydı. Sabah erken kalktım. Düne kadar içinde yaşadığım boşluk ve belirsiz karanlık yerini neşeye bırakmıştı. Yıkandım ve deneme ateşi yapacağımız alana gitmeden önce gölün kıyısında yürüyüşe çıktım. Şarkılar söylüyor, sağa sola tekmeler savuruyordum. Yazın rengarenk açan çiçeklerinin yerini kuru otlar almıştı. Gözle görülebilir uzaklıkta bir yığın Arap çulha havada küme halinde uçuşmaktaydı. Hep birlikte alçalıp yükselerek yatay döküm topun deneme atışını kutlamaya gelmiş gibiydiler! Çevrede biraz dolaştıktan sonra alana yöneldim.

Atış alanına geldiğimde, yükselmekte olan güneşin ışınları topun üzerine düşerek namlusunun ucunu parlatmaktaydı. Atışın yapılacağı alan dolmaya başladı. Sultan'ın otağı geceden kurulmuştu. Görevliler toplanmış, kendisini bekliyordu. Biz bu arada topun ateşlenmesi için gereken hazırlıkları yaptık. Aynı ölçekte barut ve yağ ile birlikte tıkaç ve barut tıkalama tokmaklarını düzene soktuk. Bu işleri yaparken içimdeki ruhsal karmaşa bedenimin bazı kısımlarında kasılmalara ve gerilmelere yol açıyordu. Kulaklarım tıkandı, sesler birden kesiliverdi. Beynimin içindeki uğultu, dalga dalga yayılmaya başladı; koşuşturma ve kaynaşmayı ancak gözlerimle izleyebiliyordum. Bağırmak, konuşmak, birşeyler anlatmak istiyordum, ama düşteymişçesine sesim çıkmaz, elim kolum hareket edemez olmuştu. Bana bir şey soran da yoktu. Yapacağım işler kendiliğinden art arda gelirken, başımı çevirdiğimde Macar dökümcü Verbain ile göz göze geldik. Son günlerdeki neşesi yine yüzünü aydınlatıyordu. Sırıtarak göz kırptı. Ben de ona karşılık verirken birşeyler söylemek iste-

dim ama sözcükler boğazımda düğümlendi. Beynim, atışını yaptıktan sonra içine doldurulan yağ ile fokur fokur kaynayan *falya* gibiydi. Bu arada hazırlıklar tamamlanmıştı.

Tepemizde uçuşan Arap çulhalardan biri, daireler çizerek döndü ve süzülerek topun namlusunun ucuna kondu. Arap çulha... Kara ve parlak tüylü; kara haber taşıyıcısı, kara karga.

Topu ateşlemek için bu sefer getirilen Çingene sarhoş değildi. Aksine çok dinç ve canlı gözüküyordu. Yüzüne dikkatle baktığımda, kararlılığına şaşırmadım. O bu işi nasıl olsa yapacaktı. Bir anda, ateşin aldıklarını geri verdiğini düşündüm. Bu top benim elimden çıkmıştı ve bu ateşleme işini de ben yapmalıydım. O âna kadar bir tek sözcük bile çıkmayan ağzımdan, "Onu ben ateşlemeliyim," sözü döküldü ve devamla, "ben döktüm, ben ateşlemeliyim," dedim. Çevresine merakla bakınan Hacı Muslihittin Ağa fırsatı kaçırmadı, "Sen döktüysen, hesaplarını yapan da o, birlikte ateşleyin," dedi ve tespihli eliyle Macar dökümcüyü gösterdi. Sultan'a döndüğünde, onun başını 'evet' anlamında salladığını gördük. Macar kızardı, neşeli hali kaybolarak, onun yerine korku yerleşti. Elleri titriyordu, ama o bu halini göstermemek için onları ovuşturmakla yetiniyordu. Kendisine verilen altınları hemen iade edebilirdi. Çingene'yi kenara çekerek, halkı oradan uzaklaştırdılar ve durmaları gereken yere sürdüler. Elimde ateşleme çubuğu, Verbain'le topun başında yalnız kalakalmıştık. Az önce topun namlusuna konarak hareketsiz duran Arap çulha da havalanarak yukarıda dönüp duran arkadaşlarına katılmıştı. Ateşleme ânındaki halimizi yukarıdan seyredecekti sanırım. Verbain'e baktığımda, acınacak durumdaydı, gözyaşlarını tutamamış ağlıyordu. Neden korkuyordu? Yatay kalıplanan topun ateşlenmesinden sonra başına gelecekleri bilmiyordu ki. O yalnızca çok ve daha fazla para kazanmak istemişti, o kadar.

Ucu ateşli çubuğu ateşleme deliğinin karanlığına kararlılıkla değdirdim. Ağır ve uyuşturucu bir can sıkıntısı, kül renkli bir duman olarak her yere dağıldı. Zeytinyağı fokurdayan beynimin içine bu duman doldu. Çevredekiler ölüm sessizliğine bürünmüş, donmuş yüzleriyle şaşkın bize doğru bakıyorlardı.

Gülle hemen önümüze düştüğünde, yerde yatan kambur cüceyi gördüm. Gülle, cüceye dönüşmüştü ve bana bakarak kıkır kıkır gülüyordu. Gülle cüceye, cüce gülleye defalarca dönüştü ve yerini bir yıldıza bıraktı. Yıldız, Kudüs'ten fırlayan bir taş gibi uzaklaşırken parlaklığını sürdürdü, sonra kardı ve cansız büyük bir gezegen olarak gökyüzünün büyük bir kısmını kapladı. Gezegenden arta kalan yerden Güneş ortaya çıktığında ortalığa yayılan arsız dumanlı sis ortadan kalktı. Güneş, gezegenin itmesine daha fazla dayanamadı ve ağır ağır aşağıya kayarak denize düştü! Güneş denizle öpüştü! Deniz yarıldı ve sonra ısındı. Bu belki Tanrı'nın her gün hayata dönmesi ve günün sonunda yok olmasıydı. Güneşe bakmak kolay mı? Ateşin önüne geçmek kolay mı? Narkisos'un ağzından işittiğim son duasındaki gibi Güneş'e inmiştim ve her yanımı sıcak bir sıvı kaplıyordu. Bedenimi saran bu sıcak sıvı katılaşarak beni bir koza haline getirdi. Çevresi demir sarılı insan tırtılı...

Kulaklarımdaki uğultu zamanı durdurmuştu, beni kendime çeken kara delik içinden anamın rahmine doğru yuvarlanarak girmeye başlamıştım. Bu, belki de, Narkisos'u içimde yaşatmanın başlangıcıydı. Ardından ana rahminin derinliklerinin karanlıklarına doğru süzüldüm.

Karşı kıyının tepesindeki tek ağacın yanında, atına binmiş, elinde kargısıyla bekleyen sondan bir önceki şövalyem hareketsizliğini bozdu. Kıpırdadı, hızını yavaş yavaş artırarak aşağıya, yarılan denize doğru sürdü atını. Onun karşı kıyıya nasıl geçti-

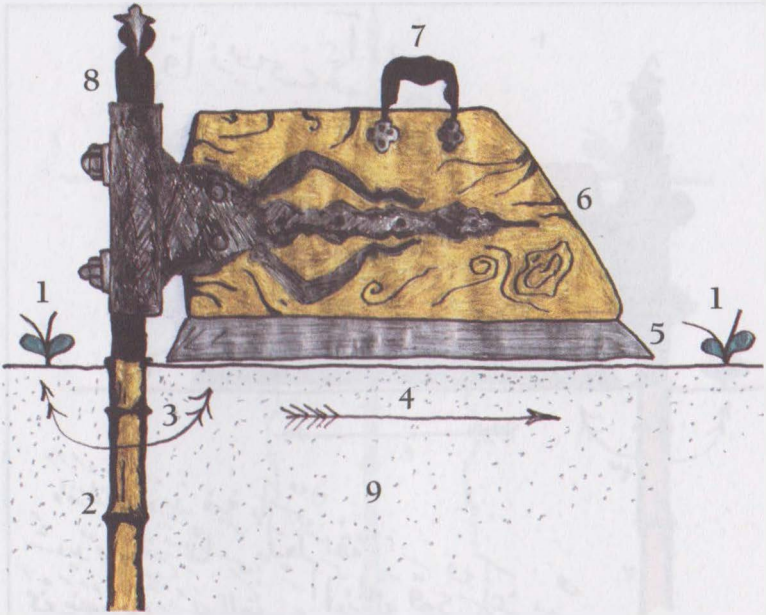
ğini şimdi anladım. Şövalyem atını Asomata'ya doğru kaçışan deniz hayvanları arasından sürerken, ölümü, denizin kuru derinliğinde yakalamak çabasındaydı.

Mavi gökyüzü daraldı ve bitti. Nokta oldu. Şövalyem dörtnala yaklaşarak, beni kır atının terkisine aldı ve tüm zamanların uçsuz bucaksız ovasına doğru uçurdu. Arkama baktım ve denizin tekrar, açıldığı gibi kapandığını gördüm. Onun terkisinde salınırken son sarhoşluğumu yaşıyordum.

Büyücü yaptığı son numarada başarısız kalmıştı. O dökümde yarattığı dengelerin dışında başka dengelerin varlığını hiçbir zaman öğrenemeyecekti. Şimdi kara büyülü derin bir uykunun derinliklerine kulaç atmış yüzüyordu.

Rumelihisarı, 1999

KAZIYICI ARDA

ARDA
Aşağı, yukarı ve ileriye doğru hareketle kazıma işlemini yapan bu aletin tahta gövdesine geçme, belki binlerce kez katlana katlana dövülmüş ve çifte su verilmiş olan çelik kazıyıcı bıçak, çamuru aşağıya doğru oyarken körleneceğinden, aralıklarla bilenmesi gerekir.

1. Dövülmüş kalıp çamuru
2. Bambu kamış
3. Dönüş yönü
4. Hareket yönü
5. Çelik kazıyıcı bıçak
6. Tahta gövde
7. Çevirme kulbu
8. Çelik eksen
9. Zemin

قازیجی آردا

وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

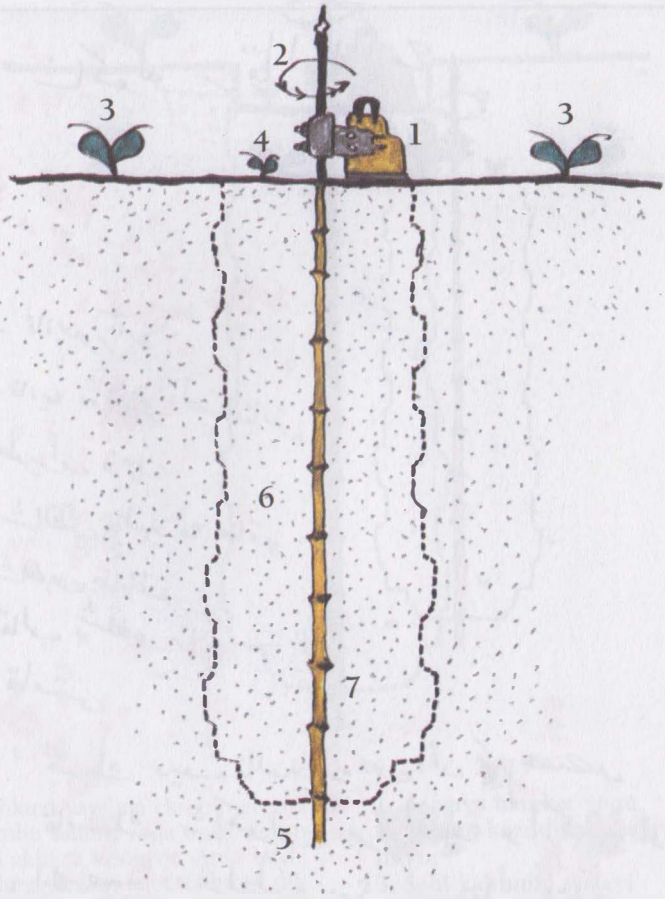
١٠قازیجی آردا

١- دوکلمش قالدیچ پاموری
٢- باجو قاشی
٣- دوشک اصطاتاش
٤- مارکه اصطاتاش
٥- پولاد قازیجی بچاق
٦- طاختە کوده
٧- چدره قالبی
٨- پولاد عقب
٩- زمین

آردا ١

آشاغی مقاری و الدیه دوکر
مرکتله قازیمه آشکیر یاپان
و آلطین طاختە کوده سینه
کچمه پیشته صور یلمش
پولاد قایچی بچاق پاموری
اشاغی دوغری اریارکی
کورلنه بکندن فاصله یلد
بلنمه لیدر

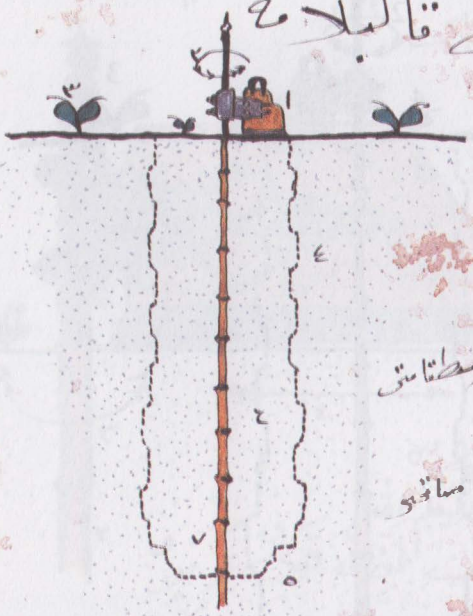
DİKEY KALIPLAMA HAZIR

Şahinin dik kalıplanmasındaki en önemli özellik; kamışın dik olarak ve ergitme ocağıyla aynı doğrultuda çok sağlam çakılmasıdır. Böyle olmadığı takdirde arda kalıbı dik kazımaz ve kalıp yamuk olur.

1. Kazıyıcı arda
2. Kazıma dönme yönü
3. Kalıp toprak zemini
4. Şahi kalıplama yüzeyi
5. Şahi tabanı (Kalıplama sonu)
6. Kazınılarak ortaya çıkartılan kalıp boşluğu
7. Ardanın geçtiği kamış

شاکولی قالبلاما

١- قازیجی آردا

٢- قازیجه دوشن اصطاتاش

٣- طوپراق زمین

٤- شاهلی قالبلاما مساعی

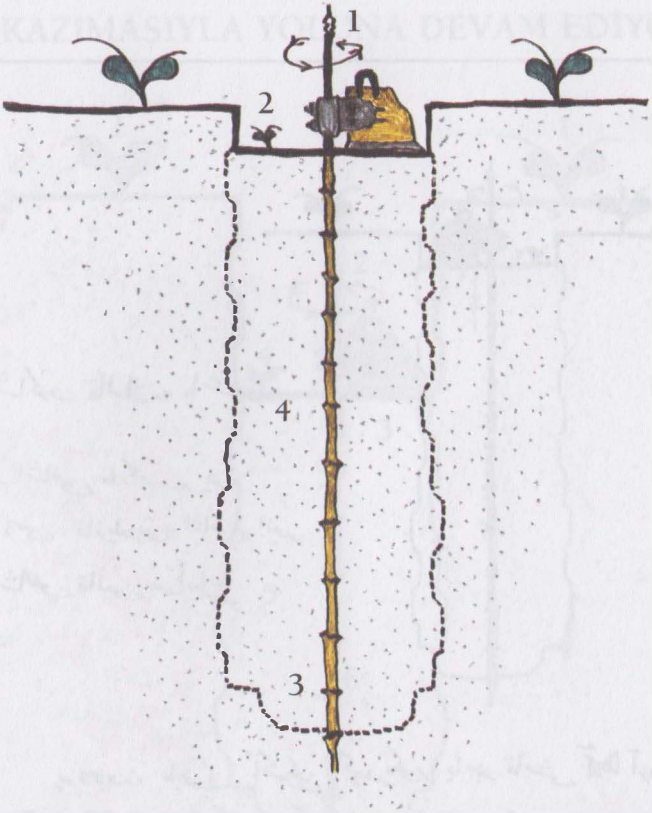
٥- شاهلی طاباق

٦- قالب بوشلغی

٧- قاشق

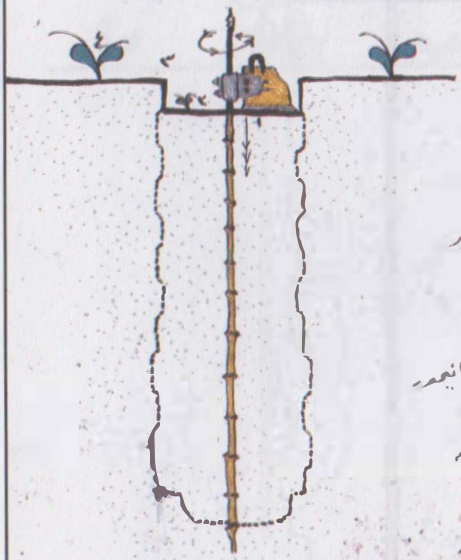
طوپلك دیب قالبلاندیکی آن قالبی قاشك شاکولی برداغیده و آرکشه اوغاغی ایله عیی دوغرلطده یوقاری ساعلم پاقلمسه عقصیر تاقدیرده آردلا قالبلی شاکولی قازمایه قالب یاموقع اولر

DİKEY KALIPLAMA BAŞLIYOR

Çelikten yapılma eksenin geçtiği bambu kamış, arda aşağı doğru yol aldıkça kesiliyor. Arda böyle yoluna devam eder. Şahinin dik kalıplanmasındaki en önemli nokta, kamışın dik olarak, ergitme ocağının metal alma ağzıyla aynı hizada olmasıdır.

1. **Aşağıya hareket yönü**
2. **Zemin, kazıldıkça aşağıya iniyor**
3. **Şahi kalıbının yüzeyi**
4. **Ana zemin**

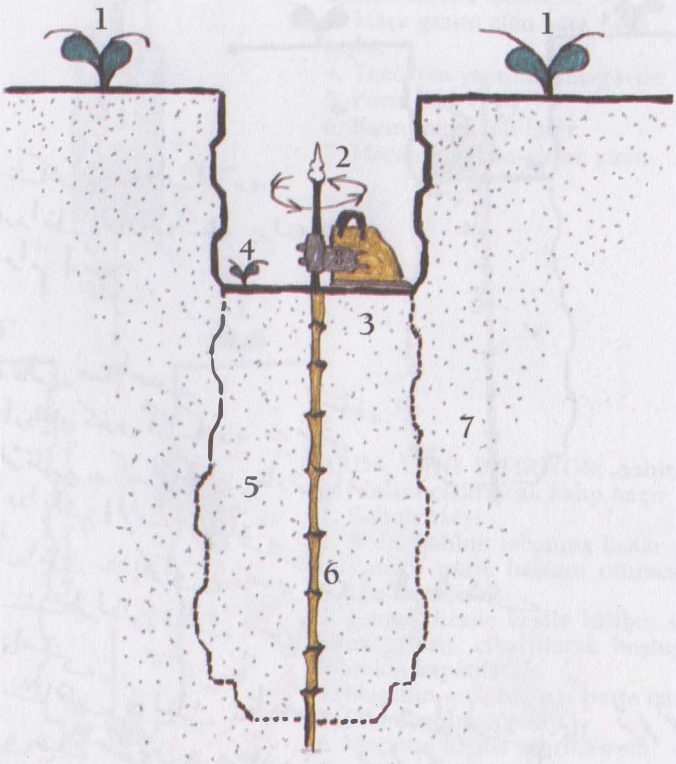

شاکوی قالدیرمه باشلیور

۱- اشاغی طاریکمه یرنی
۲- زمین، قازیلدیغی اشاغی اینمه
۳- شاکوی قالیوب صاطمه

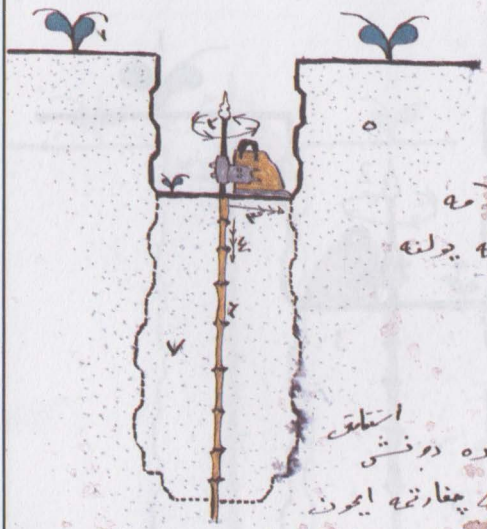
پولادون ناعمول اکیکین کچدیکی یابو قاشی آلدا آردا
اشاغی دوغری یول آلدیغنه کیدیور. آردا یربله یرلشه دوام
اودر. شاهیکین دیك قالیله سوراکی اوه هیچ بوقطا قاشیك
دیك اولدن ارکیمه اوجاغی مطال آلمه اغزیله عینی
هیزاده اولمسیدر.

DİKEY KALIPLAMA, ARDANIN KAZIMASIYLA YOLUNA DEVAM EDİYOR

Şahinin süs ve kuvvetlendirme kemerlerini çıkartmak için, ardanın çelik kazıyıcısı kemerin kalınlığı kadar ileri çıkartılarak, aşağıya kazıma devam eder ve kemer yüksekliği bitince çelik tekrar aynı konumuna getirilir. Bu işlem, diğer kemere kadar devam eder.

1. Kalıp yüzeyi
2. Ardanın kendi ekseninde dönüş yönü
3. Kuvvetlendirme kemerlerini çıkartmak için ardanın ileri yönü
4. Ardanın aşağıya doğru kamış boyu hareketi
5. Sıkıştırılmış kalıp toprağı
6. Kamış
7. Şahi kalıbının çıkacağı sıkıştırılmış kalıp toprağı

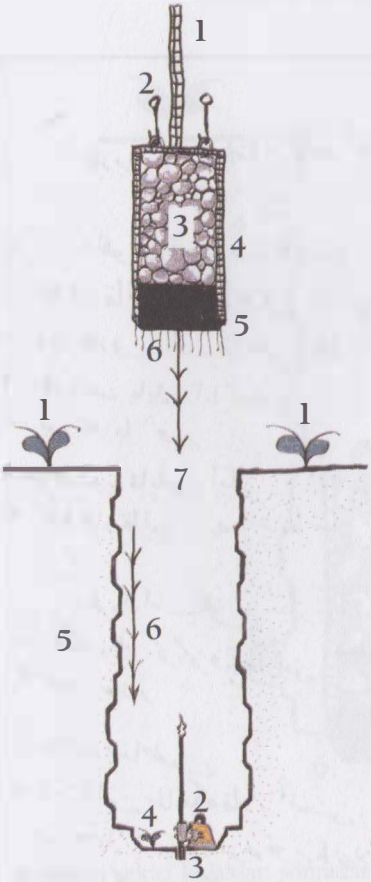

شاکولی قالبلامه
آردانك فازلیه سیله چالنه
دوام ادیور.

۱- قالب صاطمی
۲- آردایلك کنوو آکسکنده دوشن استلق
۳- قوتلندیرمه کمریکلری چفارتمه ایچون
آردانك الرك استنامتی
٤- آردانك شاکولی قامتی بویی
٥- سقشطرلشمی قالب طوپراغی
٦- قاشی
۷- شاهی قالبك بیقاپقسی

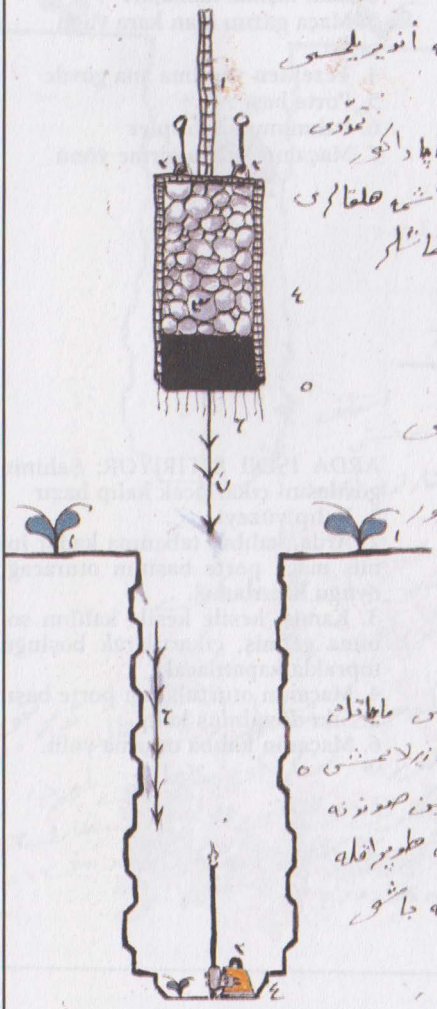
سقشطرلشمی قالب توپراغی
شاهینك طزینی موطلندیرمه کمریکلی چفارتمه ایچون
اردانك چالك فازیه‌سی کمریك قالیلاشی قادر الرك چفاروح
اشاغیا فازیه دوام ادر وکمریکلکلی بتمه تکرار چالدیغیز
شکل آلور عملیه دکر کره قادار دوام ادر

HAZIRLANAN MAÇANIN KALIBA İNDİRİLMESİ

1. Şahinin ateşleme borusunun maçadaki uzantısı
2. Maça kalıba yerleştirilirken kullanılan taşıma halkaları
3. Maça gazını alan kara yağlı taşlar
4. Tezekten yapılma ana gövde
5. Porte başı
6. Balmumu kaplı ipler
7. Maçanın kalıba girme yönü

ARDA İŞİNİ BİTİRİYOR: Şahinin gövdesini çıkartacak kalıp hazır
1. Kalıp yüzeyi
2. Arda, kalıbın tabanına kadar inmiş maça porte başının oturacağı oyuğu hazırlamış.
3. Kamış, kesile kesile kalıbın sonuna gelmiş, çıkartılarak boşluğu toprakla kapatılacak.
4. Maçanın oturtulacağı porte başı.
5. Sıkı dövülmüş kalıp.
6. Maçanın kalıba oturma yolu.

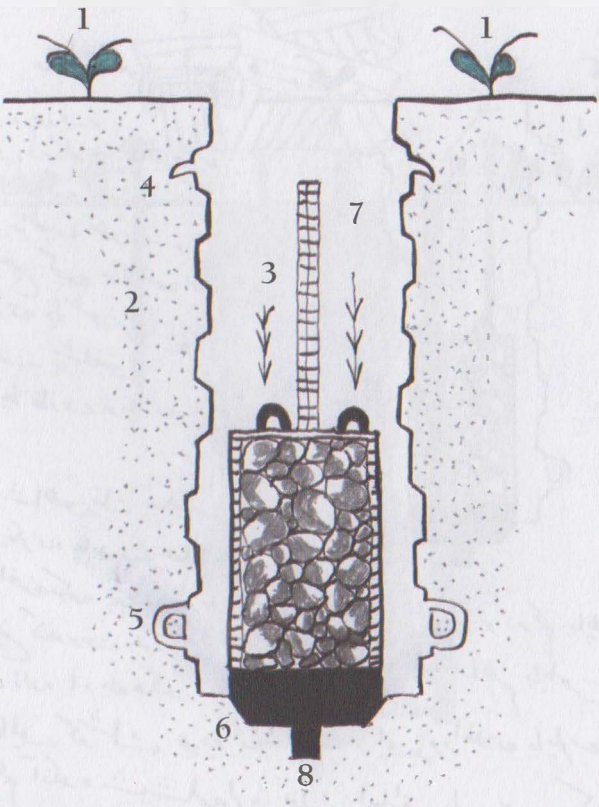
معاون دخان ماپاتنك قالبه أنوع يلمسى

١- شاطوننك تحقيق هورونك ماپادا كور
٢- ماپاتنك قالبه يرلشتيركنت تاشمه حلقاري
٣- ماپا غازفى الدن ياغلى طاشلر
٤- طزكمت ياپلجه آتا كوكه
٥- پورته باشوى
٦- بالمومس قاپلى أپلر
٧- ماپاتنك قالبه كرمه آسيتماسى

اردا اشيكنى بترجور
مشاطوننك كوكدن چقارلمسى
قالب معاون

١- قالب صاطمى
٢- اردا قالبى طاپنكه قدار انجق ماپاتنك پورته باشوننك ارتوقى معاون لازم
٣- قاشى كسيله كسيله قالبى صوكونه كلنجه معاون طاقمى بر سلطى طوپراقله قاپاتلاجق
٤- ماپاتنك ارطورتلاجغى پورته باشوى
٥- سفور، دوكلنجى قالبى
٦- ماپاتنك قالبه ارتدرمه چوبى

MAÇA KALIBIN İÇİNDE

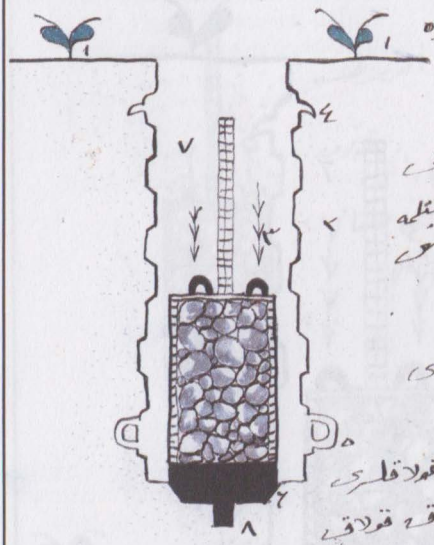

Şahinin çekici kulakları sonradan çamurdan çıkartılarak, kulak boşluğuna dövme çelikten yapılma halka yerleştirilecek ve döküm yapıldığında tunç kendinden çevresini sararak, eklemesiz sağlam yapılı kulak-halka elde edilecektir.

Kalıbı gevşek dövme; ne kadar iyi perdahlanma yapılırsa yapılsın döküm ânında şişmelere yol açarak istenmeyen kemerleşmelere neden olacaktır.

1. **Kalıp yüzeyi**
2. **Sıkı dövülmüş kalıp**
3. **Maçanın kalıba giriş yönü**
4. **Geri tepme tutucusu (sabitleme boynuzu)**
5. **Kırlangıç geçme, taşıma halkası**
6. **Porte başı**
7. **Kalıp boşluğu**
8. **Maça gazı toplama deliği**

ماپا قالبی اپیندہ

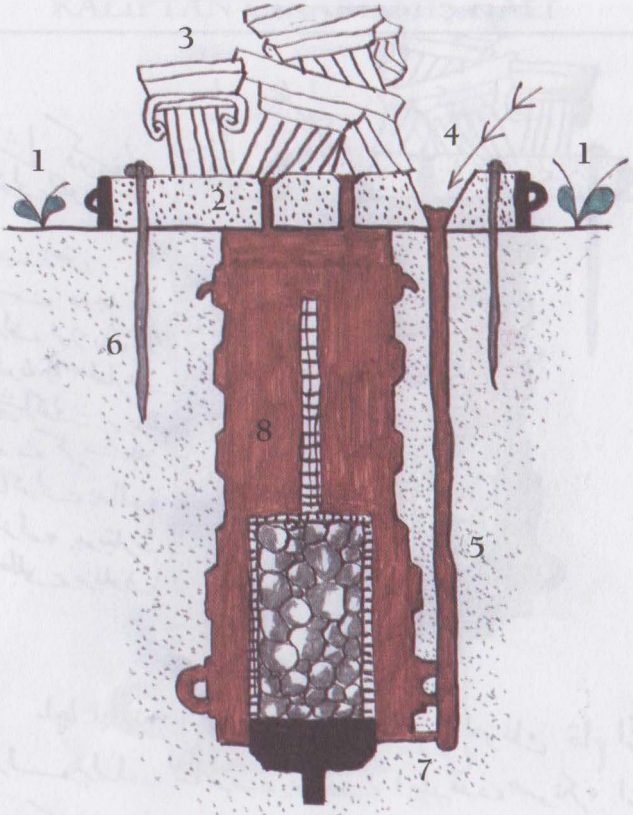

۱- قالب بوزبی
۲- سقی دوکلمش قالب
۳- ماپانک قالبه کریشی استقامتی
۴- کردی طپه تیسو رضایتله
۵- قولانغیچ کیچمه طاشمه هلقاسی
۶- پورته یاشور
۷- قالب یوشلغی
۸- ماپا غازی توپلامه دلوکی

شاهوی نک پیکجی قولاقلری
صونکراون پامردن معارطلارق قولاقی
یوشلغنه دوکمه پولادین مصمل حلقه برلشترلرك و دوکم یاپلدغنده
طوپی گندوندن پوره کسی ضمارلق اکلمه کز صاغلم یاپلمی قودق
حلقا الده ادیله بیکدر

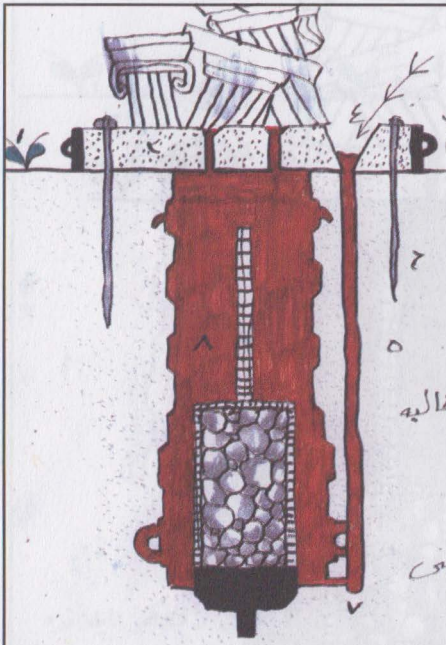
قالبی گوشك دوکمه نه قادار ایی پرداخلانه یاپلرسه یاپلسون
دوکم آنکده شیشلمه لره پول ایلارق استیبه نه کمر کشاده
صیه بی ارلا جقدر

DİKEY ŞAHİ DÖKÜME HAZIR

Maça, porte başı yardımıyla kalıp boşluğunun tam ortasına yerleştirilmelidir. Dikey yolluk açıldıktan sonra üst derece merkezleme çubuklarıyla kapatılmalı ve döküm yapılırken çıkan gazların üst dereceyi kaldırmaması için, üzerine ağırlık konulmalıdır.

1. Kalıp yüzeyi
2. Üst derece
3. Ağırlık olarak kullanılan sütun başlıkları
4. Dikey yollukla kalıba metal girişi
5. Dikey yolluk
6. Merkezleme çubukları
7. Yatay yolluk girişi
8. Şahinin gövdesi

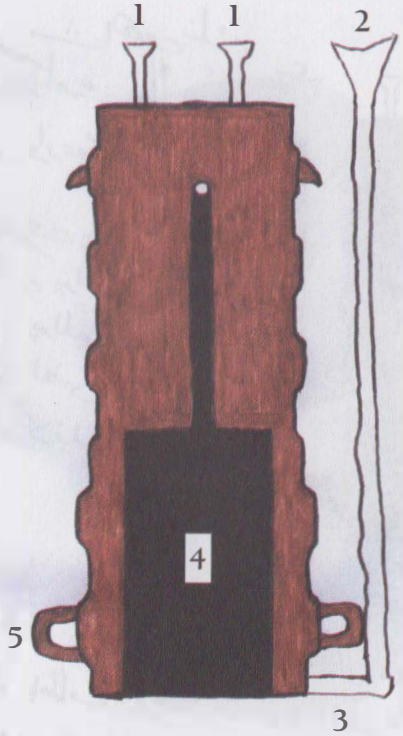

شاکولی طوی کوچک مازار

۱- قالب ذمی
۲- اوست درجه
۳- اغرلق اولارق قولانلان صوطوتان باسلمالری
۴- شاکولی یوللوق ایله قالیه مصدن کرپیچی
۵- شاکولی یوللوقی
۶- مرکزلمه پوتقلری
۷- یاطلق یوللوق کرپیچی

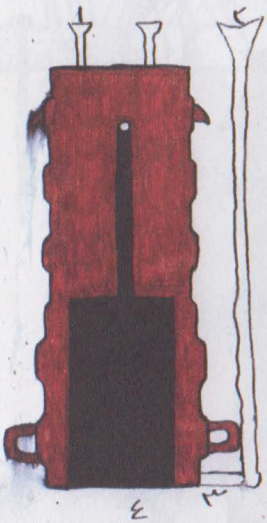
ماچا پورته باشی یاردیمیله قالوی یوسلوتلان قام اوتاک یرلسدیرلمادن شاکولی یوللوقی ایچلو قدن صوتکره اوصت درجه مرکزلمه پوتقلریله قاپاطلمالی و دوکم یاپلرکن چتلاق غازلریله اوصتی دره جیی قالدیرمه مسی ایچون اوزیریکه آغرلق قونلمالدر

DİK DÖKÜLMÜŞ ŞAHİNİN KALIPTAN ÇIKARILMIŞ HALİ

Şahi döküldükten sonra, yolluğun uzantısı olan yatay yolluğun gövdeyle birleştiği yer kesilir ve taşlanır. Gövdenin falya boşluğu (güllenin konulduğu yer) ve dışı temizlenerek ateşe hazırlanır.

1. **Hava çıkıcıları**
2. **Dikey yolluk**
3. **Yatay yolluk**
4. **Falya boşluğu**
5. **Çekme kulakları**

شاهی نال
شاکولی دوکلمه‌سی مالبدان
پیقارلمش وارعتی

اطوایتجیلری
۲- شاکولی یوللوق
۳- یاطای یوللوقی
٤- قالیه بوشلغی
٥- چکمه قولاقلری

شاهی دوکلدکدن صوکره شاکولی اوزاتلمش
اولان یاطای یوللغك خوده ایله برلشدکدن صکره
کیلر وطاسلانر کوکرده نل قالیه بوشلغی
کوللهنك قوندیغی یر وطاشر اسی تمیز لنه‌رك
طاشلانر

ŞAHİ ATEŞE HAZIR

شاهی آتشبازی

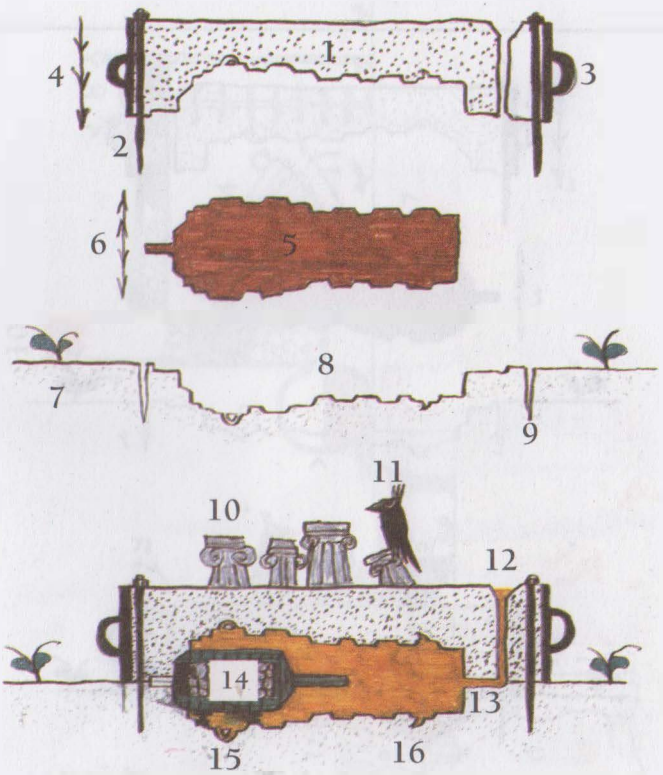
شاهی

شاهی واصلاکی

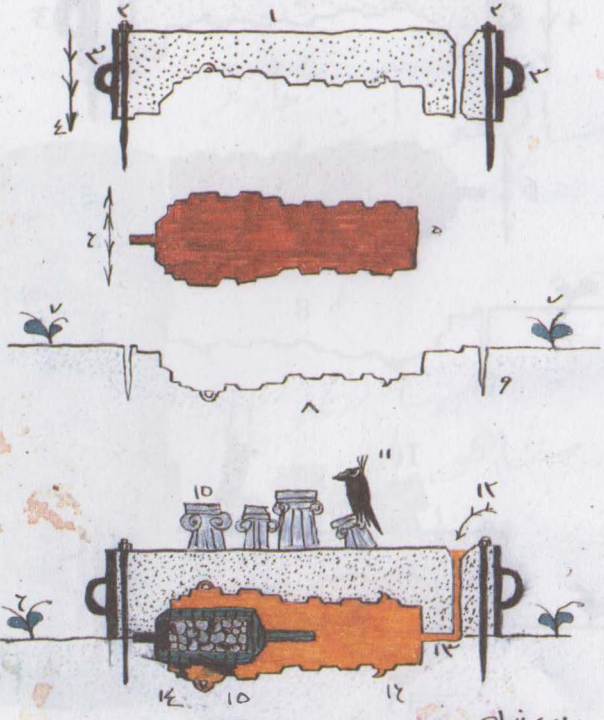
بومباردن

طوپ

YATAY KALIPLAMA

1. Üst derece kalıbı
2. Üst derece merkezleme pimleri
3. Üst derece kulpları
4. Üst derece kapama-açma yönü
5. Yatay maça
6. Maça kaldırma-koyma yönü
7. Kalıp zemini
8. Alt kalıp
9. Alt kalıp merkezleme deliği
10. Ağırlık sütun başlıkları
11. Uğursuz karga
12. Metalin kalıba girişi (dikey yolluk)
13. Yatay yolluk
14. Maça
15. Taşıma kulbu
16. Sabitleme boynuzu

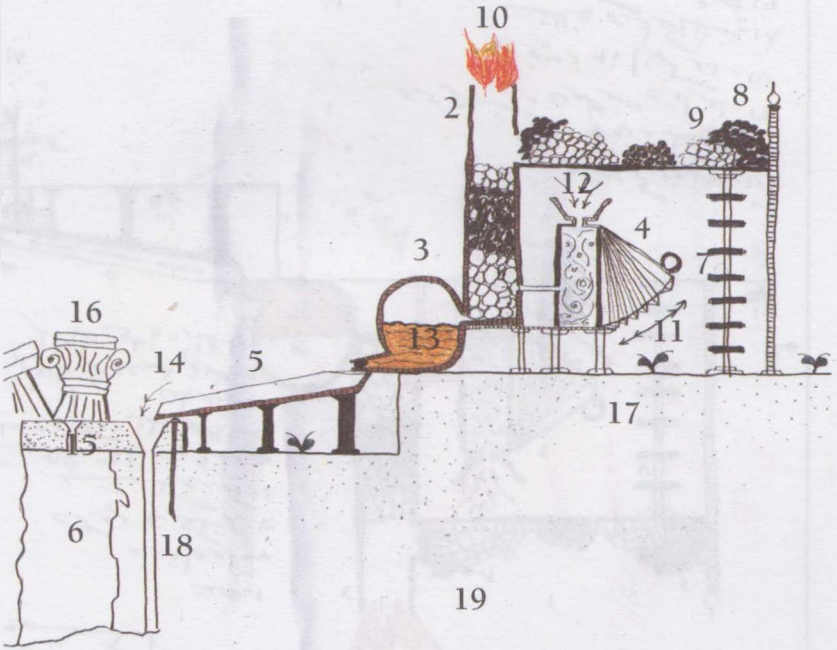

یاطاق شطحی قالبلامه

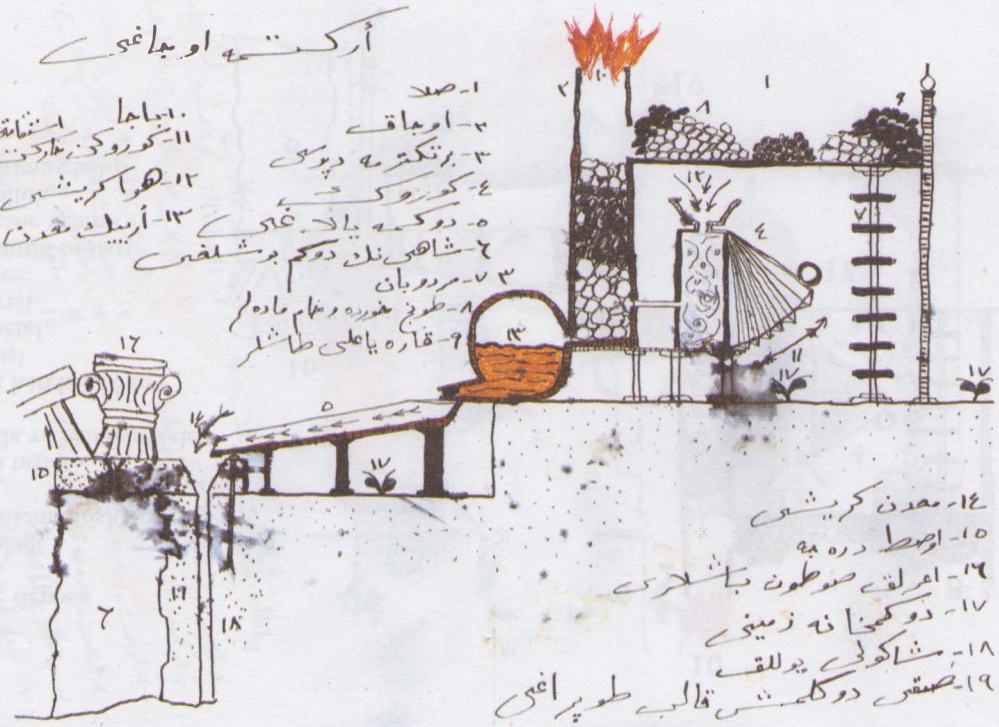
۱- اوجت دره جه قالبی
۲- اوجت دره جه مرکزله پیلری
۳- اوجت دره جه قولپلری
۴- اوجت دره جه قاچه آچماق اتقانی
۵- یاطاق ماچه
۶- ماچه قوجه قالدرمه اتقانی
۷- قالب زمینی

۸- الط قالبی
۹- الط قالب رکندله دلوکی
۱۰- آغزلق صوطوتمه سلعاری
۱۱- ارغز قارغه
۱۲- معدنك قالبه گرمشی
۱۳- یاطاق هللعقی
۱۴- ماچا
۱۵- قاشقه قولبو
۱۶- صابتلمه بوشلغاری

1. Sala
2. Ocak
3. Biriktirme deposu
4. Körük
5. Dökme yalağı
6. Şahinin döküm boşluğu
7. Merdiven
8. Kara yağlı taşlar
9. Tunç hurda ve hammaddeler
10. Baca
11. Körüğün hareket yönü
12. Hava girişi
13. Eriyik metal
14. Metal girişi
15. Üst derece
16. Ağırlık sütun başları
17. Dökümhane zemini
18. Dikey yolluk
19. Sıkı dövülmüş kalıp toprağı

أركته اوجاغی

۱- صلا
۲- اوجاق
۳- برتکته دیوری
٤- کمرکش
٥- دوکمه یالاغی
٦- شاهی نلی دوکم بوشلغی
۷- مردوبان
۸- طوبی خمیره دنمام مادهلر
۹- قاره یاغلی طاشلر
۱۰- اجاجلا استناق
۱۱- کمرکنی تارکت
۱۲- هوا کریشی
۱۳- أربیك معدن
۱٤- معدن کریشی
۱٥- اوصط دره یه
۱٦- امرلق صوطوون باشلری
۱۷- دوکمخانه زمینی
۱۸- مشاکولی یوللق
۱۹- صمتی دوکلمش قالب طوپراغی

Çarmıha gerilmişti. Bütün bedeni, baldırları ve erkeklik organının üzeri hariç, çıplaktı, her tarafı amansız ve onulmaz hastalık belirtisi yaralarla doluydu. Yaraların bazıları volkan kraterlerini andırıyordu. Siyah-kızıl saçları geçirdiği zorlu günlerden olacak kirli ve yapış yapıştı. Bu kirliliğe, kulağının arkasından akmış, ki derince bir yaradan geliyordu, donuk kanın kırmızısı karışmaktaydı. Kan donuk olduğu kadar sessizdi de. İri mıhlarla çarmıha çakılmış avuçlarının parmakları birbirinden ayrı, gökyüzünün karanlığına doğru bakmaktaydılar. Başı sağ kolunun üzerine devrilmiş, göğüs kafesi bedeninin ağırlığından ötürü kaburgalarının tümünü ortaya çıkartmış, karnı içeriye doğru çekilmişti. İri, geniş taraklı ayakları ana rahminde ve uykularında nasıl üst üsteyse çarmıhta da öyleydi. Şimdi tek farklılık, soğuk, iri mıhın yarattığı deliklerin bulunduğu yerlerin ceviz büyüklüğünde şişmiş görünümleriydi. Bedeni soğumasına rağmen deliklerin bulunduğu yerler arada bir titremekteydi.

Kara Büyülü Uyku

Vecdi Çıracıoğlu

İstanbul'u fethetme hırsıyla yanıp tutuşan Sultan Mehmet... Bizans entrikalarına kurban giden ve intikamını Osmanlılara İstanbul'un surlarını delecek güçte toplar dökerek almak isteyen Macar dökümcü Verbain... Sultan'ın gözüne girmek ve aşkına, Narkisos'a ulaşabilmek için ustası Verbain'i rikkatle takip eden Yannis...

Baktin'in 'karnaval' betimlemesine birebir uyan bir anlatıdır "Kara Büyülü Uyku". Pek çok söylemi ustalıkla bir araya getiren bir ilk roman. "Can Yayınları İlk Roman Ödülü"nü ilk verildiği yıl kazanan "Kara Büyülü Uyku" kahramanlarının söylemlerini onlar karşısında objektif kalarak çarpıştırabilen ender anlatılardan biri. Ve tabii ki yine 'öteki'nin izinde...

ISBN 975-8725-08-4

